

Vissa näringspolitiska frågor

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet ca 150 motionsyrkanden om olika näringspolitiska frågor. Samtliga yrkanden avstyrks. Utskottet redovisar sin syn på hur näringspolitiken allmänt bör inriktas och utformas. I en reservation (m, kd, c, fp) presenteras dessa partiers gemensamma uppfattning i frågan. Utskottet avstyrker också ett antal motioner om statliga företag rörande försäljning, angivande av mål och inrättande av folkstämor. I en reservation (m, kd, c, fp) begärs en plan för försäljning av statliga bolag och en redovisning av syftet med det statliga ägandet för respektive företag. Frågan om försäljning av Vin & Sprit AB behandlas separat, varvid utskottet noterar att en försäljning inte är aktuell för närvarande. I en reservation (m, kd, c) föreslås att regeringen skall anmodas att tillse att en försäljning kommer till stånd, och i en annan reservation (fp) förordas samma sak men att en del av försäljningsintäkterna skall användas för insatser mot alkoholmissbruk och narkotikaanvändning bland unga.

Andra yrkanden som avstyrks av utskottet avser frågor om kompetensutveckling och rådgivning till företagare, kapitalförsörjning, industriella utvecklingscentrum, design, kvinnors företagande, kooperativa frågor och social ekonomi, utländska investeringar i Sverige, Östersjömiljarderna och jämställdhet samt regionala tillväxtavtal; utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete och i vissa fall till aktuellt utredningsarbete. I reservationer (m, kd, c, fp) presenteras dessa partiers gemensamma uppfattning avseende kompetensutveckling och rådgivning till företagare, kapitalförsörjning och kvinnors företagande. Beträffande kooperativa frågor och social ekonomi, Östersjömiljarderna och jämställdheten samt regionala tillväxtavtal finns reservationer (m, kd, fp) och i den förstnämnda frågan även en reservation (c).

Utskottet avstyrker vidare motionsyrkanden om turistnäringen med hänvisning till av statsmakterna vidtagna åtgärder och till pågående arbete. I en reservation (m, kd, c, fp) redovisas andra bedömningar av behovet av åtgärder. Några yrkanden om särskilda branschfrågor – vidareförädling av skogsråvara, varvsindustrin och försvarsindustrin – avstyrks också av utskottet. I den förstnämnda frågan begärs i en reservation (v) att regeringen skall anmodas att vidta åtgärder för att öka andelen trä i det offentliga byggandet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Redogörelse för ärendet.....	8
Utskottets överväganden	9
Näringspolitikens inriktning	9
Motionerna	9
Vissa kompletterande uppgifter	14
Utskottets ställningstagande	15
Statliga företag	17
Motionerna	17
Vissa kompletterande uppgifter	23
Utskottets ställningstagande	26
Inledning.....	26
Allmänt om statliga företag	26
Statligt ägande av Vin & Sprit AB	27
Kompetensutveckling och rådgivning till företagare.....	28
Motionerna	28
Vissa kompletterande uppgifter	29
Utskottets ställningstagande	32
Kapitalförsörjning.....	33
Motionerna	33
Vissa kompletterande uppgifter	35
Utskottets ställningstagande	38
Industriella utvecklingscentrum.....	38
Motionerna	38
Vissa kompletterande uppgifter	39
Utskottets ställningstagande	41
Design.....	41
Motionerna	41
Vissa kompletterande uppgifter	42
Utskottets ställningstagande	44
Kvinnors företagande	44
Motionerna	44
Vissa kompletterande uppgifter	46
Utskottets ställningstagande	49
Kooperativa frågor och social ekonomi.....	50
Motionerna	50
Vissa kompletterande uppgifter	52
Utskottets ställningstagande	54
Turism	56
Motionerna	56

Vissa kompletterande uppgifter.....	61
Utskottets ställningstagande	66
Utländska investeringar i Sverige.....	67
Motionen	67
Vissa kompletterande uppgifter.....	68
Utskottets ställningstagande	69
Östersjömiljarderna och jämställdheten	69
Motionen	69
Vissa kompletterande uppgifter.....	70
Utskottets ställningstagande	71
Regionala tillväxtavtal.....	72
Motionerna	72
Vissa kompletterande uppgifter.....	74
Utskottets ställningstagande	79
Särskilda branscher	80
Vidareförädling av skogsråvara.....	80
Motionerna	80
Vissa kompletterande uppgifter.....	82
Utskottets ställningstagande	86
Varvsindustrin	87
Motionen	87
Vissa kompletterande uppgifter.....	87
Utskottets ställningstagande	90
Försvarsindustrin.....	90
Motionen	90
Vissa kompletterande uppgifter.....	91
Utskottets ställningstagande	93
Auktorisation.....	93
Näringslicens.....	93
Motionen	93
Vissa kompletterande uppgifter.....	94
Utskottets ställningstagande	95
Auktorisation av teckenspråkstolkar	95
Motionerna	95
Vissa kompletterande uppgifter.....	96
Utskottets ställningstagande	97
Auktorisation av begravningsentreprenörer	97
Motionen	97
Vissa kompletterande uppgifter.....	98
Utskottets ställningstagande	99
Reservationer	100
1. Näringspolitikens inriktning (m, kd, c, fp)	100
2. Allmänt om statliga företag (m, kd, c, fp)	102
3. Statligt ägande av Vin & Sprit AB (m, kd, c).....	104
4. Statligt ägande av Vin & Sprit AB (fp).....	105

5. Kompetensutveckling och rådgivning till företagare (m, kd, c, fp)	106
6. Kapitalförsörjning (m, kd, c, fp).....	106
7. Kvinnors företagande (m, kd, c, fp).....	107
8. Kooperativa frågor och social ekonomi (m, kd, fp).....	108
9. Kooperativa frågor och social ekonomi (c)	108
10. Turism (m, kd, c, fp).....	109
11. Östersjömiljarderna och jämställdheten (m, kd, fp).....	110
12. Regionala tillväxtavtal (m, kd, fp).....	111
13. Vidareförädling av skogsråvara (v)	112
Särskilda yttranden.....	114
1. Allmänt om statliga företag (mp).....	114
2. Statligt ägande av Vin & Sprit AB (mp).....	114
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	115

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Näringspolitikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr230 yrkande 3, 2000/01:N205, 2000/01:N208, 2000/01:N225 yrkande 4, 2000/01:N247, 2000/01:N248, 2000/01:N266 yrkandena 1–3, 2000/01:N267 yrkande 9, 2000/01:N268 yrkande 18, 2000/01:N295 yrkandena 2 och 4, 2000/01:N317 yrkandena 1 och 3, 2000/01:N323 yrkandena 20 och 21, 2000/01:N324 yrkande 1, 2000/01:N344, 2000/01:N355, 2000/01:N381 yrkandena 1 och 2, 2000/01:N383 yrkandena 7 och 8, 2000/01:N388 yrkandena 10 och 11 och 2000/01:N389 yrkande 1.

Reservation 1 (m, kd, c, fp)

2. Allmänt om statliga företag

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:T718 yrkande 8, 2000/01:N1, 2000/01:N2 i denna del, 2000/01:N3, 2000/01:N207, 2000/01:N210 yrkandena 2 i denna del, 3 och 4, 2000/01:N290, 2000/01:N323 yrkande 22, 2000/01:N324 yrkande 15, 2000/01:N330, 2000/01:N381 yrkande 9 och 2000/01:N388 yrkandena 26, 27 och 29.

Reservation 2 (m, kd, c, fp)

3. Statligt ägande av Vin & Sprit AB

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:So547 yrkande 7, 2000/01:N2 i denna del, 2000/01:N210 yrkande 2 i denna del och 2000/01:N307.

Reservation 3 (m, kd, c)

Reservation 4 (fp)

4. Kompetensutveckling och rådgivning till företagare

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:N286, 2000/01:N324 yrkandena 13 och 14, 2000/01:N383 yrkandena 10 och 14 och 2000/01:N388 yrkandena 15, 17, 18 och 22.

Reservation 5 (m, kd, c, fp)

5. Kapitalförsörjning

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Sf617 yrkande 5, 2000/01:N233, 2000/01:N236, 2000/01:N245, 2000/01:N267 yrkandena 2, 3 och 6, 2000/01:N383 yrkandena 15 och 16, 2000/01:N388 yrkandena 24 och 25 och 2000/01:A217 yrkande 5.

Reservation 6 (m, kd, c, fp)

6. Industriella utvecklingscentrum

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:N292 och 2000/01:N301.

7. Design

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:N230 och 2000/01:N374.

8. Kvinnors företagande

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:N267 yrkande 12, 2000/01:N295 yrkandena 1 och 3, 2000/01:N324 yrkande 8, 2000/01:N383 yrkandena 11–13, 2000/01:N388 yrkandena 19–21 och 2000/01:A806 yrkande 14.

Reservation 7 (m, kd, c, fp)

9. Kooperativa frågor och social ekonomi

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:N267 yrkande 14, 2000/01:N348, 2000/01:N373, 2000/01:N377, 2000/01:N380 yrkandena 1 och 6 och 2000/01:N388 yrkandena 23 och 28.

Reservation 8 (m, kd, fp) – motiv.

Reservation 9 (c)

10. Turism

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Sk732 yrkande 1, 2000/01:N202, 2000/01:N211, 2000/01:N232, 2000/01:N243 yrkandena 1, 2, 5–7 och 10, 2000/01:N259, 2000/01:N267 yrkande 15, 2000/01:N268 yrkande 20, 2000/01:N279, 2000/01:N294, 2000/01:N336, 2000/01:N356, 2000/01:N358 och 2000/01:N383 yrkande 20.

Reservation 10 (m, kd, c, fp)

11. Utländska investeringar i Sverige

Riksdagen avslår motion 2000/01:N220.

12. Östersjömiljarderna och jämställdheten

Riksdagen avslår motion 2000/01:N231.

Reservation 11 (m, kd, fp)

13. Regionala tillväxtavtal

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr701 yrkande 5, 2000/01:N204, 2000/01:N268 yrkande 21, 2000/01:N325 yrkande 24, 2000/01:N383 yrkande 9, 2000/01:N388 yrkande 12 och 2000/01:N389 yrkandena 7–10.

Reservation 12 (m, kd, fp)

14. Vidareförädling av skogsråvara

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:MJ308 yrkande 1, 2000/01:N252, 2000/01:N253, 2000/01:N273, 2000/01:N275 och 2000/01:N296.

Reservation 13 (v)

15. Varvsindustrin

Riksdagen avslår motion 2000/01:N276.

16. Försvarsindustrin

Riksdagen avslår motion 1999/2000:N334.

17. Näringslicens

Riksdagen avslår motion 2000/01:N354.

18. Auktorisation av teckenspråkstolkar

Riksdagen avslår motionerna 2000/01: So355 yrkande 1 och 2000/01: So540 yrkande 3.

19. Auktorisation av begravningsentreprenörer

Riksdagen avslår motion 2000/01:N214.

Stockholm den 20 mars 2001

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s), Stefan Hagfeldt (m), Lennart Gustavsson (v) och Mikael Oscarsson (kd).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas

dels en motion från allmänna motionstiden 1999/2000,

dels 68 motioner från allmänna motionstiden 2000/01,

dels tre motioner som väckts med anledning av regeringens skrivelse 1999/2000:120 med 2000 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har inför utskottet lämnats av företrädare för Verket för innovationssystem (VINNOVA), Stiftelsen Svensk Industridesign och Svenska Riksförbundet Nationellt resurscentrum för kvinnor. Utskottet har också vid ett besök hos Verket för näringslivsutveckling (NU-TEK) fått upplysningar i ärendet.

Utskottets överväganden

Näringspolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om näringspolitikens inriktning. Utskottet redovisar sin syn på hur näringspolitiken allmänt bör inriktas och utformas. *Jämför reservation 1 (m, kd, c, fp).*

Motionerna

Riksdagen bör göra tillkännagivanden om betydelsen av ett bättre svenskt klimat för arbete, företagande och fritid, om vikten av att möta framtidens utmaningar och om behoven av en näringspolitisk reform, anför det i partimotion 2000/01:N266 (m). Sverige behöver en ny politik för kreativitet och företagsamhet, sägs det. Denna politik berör skatterna och företagandet, arbetsmarknaden, skolan, den högre utbildningen och forskningen, kulturen, sjukvården, rättsväsendet, m.m. Sveriges framgångar på flera områden beror till stor del på de avregleringar inom bl.a. teleområdet som genomfördes av den borgerliga regeringen, hävdar motionärerna. De anser att det framöver krävs ordentliga strukturförändringar, t.ex. avseende en bättre konkurrenssituation, mindre regelkrångel, tryggare energiförsörjning, rörligare arbetsmarknad, skapandet av flera fria universitet och högskolor, utbyggd yrkesutbildning, sänkta skatter, kulturell mångfald, utbyggd infrastruktur, bättre sjukvård, förändrad bostadsmarknad och minskad brottslighet. Det behövs en politik som förstår de nya förutsättningarna och skapar ett Sverige som är attraktivt att bo och verka i, anför motionärerna. I motionen redovisas den näringspolitik som förordas under följande fem rubriker:

- Sälj statsföretagen,
- Mindre regelkrångel,
- Bättre konkurrensverktyg,
- Trygga energiförsörjningen,
- Gå in i EMU:s tredje steg.

Många konstnärer är egenföretagare, konstateras det i motion 2000/01:Kr230 (m). Det är därför viktigt att regler som kringgärdar småföretagandet förenklas och avskaffas, anför motionärerna och anser att det arbete för bättre och enklare regler som inleddes av den borgerliga regeringen under åren 1991–1994 måste drivas vidare. Alla personer som begär F-skattsedel skall tilldelas en sådan, om det inte framstår som uppenbart att det angivna företagssyftet är oseriöst, föreslår motionärerna.

Regeringen måste underlätta för företagen och skapa ett positivt företagsklimat, anför det i motion 2000/01:N205 (m). Det är av största vikt för Sveriges möjligheter att minska arbetslösheten att det skapas ett positivt klimat

för företag i allmänhet och nyföretagande i synnerhet, säger motionären. Han påstår att företagare upplever många regler kring företagandet som onödiga och alltför byråkratiska. Det är också av stor betydelse att företagandet ekonomiskt ges bättre förutsättningar, anför motionären. Han hävdar att ekonomiskt framgångsrika företagare ofta ifrågasätts och inte sällan anses närmast suspekta. Sådana attityder måste förändras, anser motionären.

I motion 2000/01:N208 (m) föreslås att riksdagen skall anmoda regeringen att tillsätta en utredning med uppgift att redovisa vilka näringsgrenar som erhåller statligt stöd och en plan för avveckling av dessa stöd. Nyligen har en utredning lämnats till regeringen med innebörd att det nuvarande bidraget till svensk sjöfart skall dras in, erinrar motionärerna om. De anser att konkurrerande, inhemska transportgrenar i så fall bör ges motsvarande besked. Den starkaste konkurrenten om svenskt tonnage inom Sverige är Statens järnvägar, som erhåller stora bidrag till sin verksamhet, säger motionärerna. De menar att en utredning bör ge svar på frågor rörande kostnader, t.ex. hamnavgifter och prisnivån på Sjöfartsverkets tjänster, och redovisa en plan för och konsekvensbeskrivning av utmönstring av bidrag från staten till alla näringar i Sverige.

I Sverige finns ca 800 000 företag, varav 70 % är s.k. enmansföretag, konstateras det i motion 2000/01:N247 (m). Dessa enmansföretag måste värnas, anför motionärerna. De säger att lagar, försäkringar och regelsystem har en sådan utformning att enmansföretagaren ofta hamnar utanför olika skyddsnet. I den svenska lagstiftningen finns ingen företagsform utan krav på kapitalinsats men där ägarna slipper det personliga ansvaret, säger motionärerna och framhåller att det i Förenta staterna finns en sådan företagsform under namnet Limited Liability Company. I motionen berörs också systemet med tilldelning av F-skattsedel.

Även i motion 2000/01:N248 (m) begärs ett tillkännagivande om vikten av att värna småföretagen. Det är viktigt att entreprenörer vågar satsa och att det ges möjligheter för arbetstagare att genom ökade arbetsinsatser påverka sin ekonomiska situation, anför motionärerna. De anser att ett sänkt skattetryck genom lägre arbetsskatt och lägre ägarbeskattning är de viktigaste åtgärderna för en stabil och långsiktig tillväxt i ekonomin. De regler som finns är för krångliga, säger motionärerna vidare och hänvisar till Småföretagsdelegationens rapport.

I motion 2000/01:N344 (m) begärs ett tillkännagivande om statens arbetsplatsinriktade tillsynsverksamhet och att regeringen skall lägga fram förslag om minskning av antalet tillsynsmyndigheter. Begreppet tillsyn användes år 1994 i mer än 500 lagar, och därutöver fanns bestämmelser om tillsyn i ett betydande antal förordningar och föreskrifter, säger motionärerna. I en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi – ESO – (Ds 1998:50) konstaterades att regeringens styrning av myndigheterna skiljer sig påtagligt åt. För det enskilda företaget är det till stor nackdel att en och samma arbetsplats inspekteras av flera olika myndigheter, anser motionärerna. De noterar att flera myndigheter har tagit efter Yrkesinspektionens systemtillsyn, dvs.

tillsynen inriktas mer mot företagens egenkontroll, men hävdar att kontrollen fortfarande är mycket långtgående på många tillsynsområden. Ett gott näringsklimat förutsätter att den offentliga, arbetsplatsinriktade tillsynen samordnas betydligt bättre än för närvarande, menar motionärerna och föreslår att antalet tillsynsmyndigheter skall minska. Ökad tyngdpunkt bör läggas vid systemtillsyn, anför motionärerna avslutningsvis.

Också i motion 2000/01:N355 (m) tas frågor om tillsyn upp, och tillkännagivanden krävs i tre avseenden, nämligen om principer för avgiftsuttag vid tillsynsverksamhet, om samordning av tillsynsverksamhet och om certifierade företag. När det offentliga debiterar medborgare och företag avgifter måste dessa avgifter, enligt motionärernas uppfattning, grundas på en utförd service, en kontroll eller annat utbyte från det offentligas sida. Olika lagar och bestämmelser som antagits under senare år har medfört krav på tillsyn, säger motionärerna och exemplifierar med miljöbalken. Alltfler näringsidkare blir föremål för tillsyn och kontroller från flera olika myndigheter under ett år, och varje myndighet har rätt att ta ut en avgift för sin tillsyn, anför motionärerna och hävdar att en samordning borde vara möjlig för att minska kostnaderna. Motionärerna anser att reglerna för tillsynsmyndigheternas rätt att ta ut avgifter måste klarläggas och att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till övergripande avgiftsregler för tillsyn enligt följande principer: En tillsynsmyndighet skall aldrig ha rätt att ta ut avgift utan att ha utfört en konkret prestation; avgift skall inte utgå för den näringsidkare som vid kontroll fullföljt sina åligganden så att det inte finns något att anmärka.

Det behövs ett förbättrat svenskt näringsklimat och förändrade attityder till småföretagare, anføres det i motion 2000/01:N381 (m, kd, c, fp). Det nationella näringsklimatet måste formos så att Sverige klarar av att tävla med de mest konkurrenskraftiga delarna av världen i fråga om goda villkor för företagande och investeringar, säger motionärerna. De menar att det är förödande att klamra sig fast vid stela modeller, rigida arbetsmarknadsregler och världens högsta skattetryck. Tillkomsten av jobb på lång sikt bygger på en tillväxt bland de små och medelstora företagen, anser motionärerna. De hävdar att villkoren för företagande helt har anpassats till storföretagen, vilket lett till en bristande mångfald av medelstora växande företag jämfört med vad som finns i många andra länder. Framväxt av nya företag inom tjänste- och servicesektorerna har hindrats genom den offentliga sektorns kraftiga utbyggnad och monopol, anför motionärerna. De pekar på att den arbetsintensiva privata tjänstesektorn, som fungerat som sysselsättningsmotor i exempelvis Förenta staterna, har utvecklats betydligt långsammare i Sverige. Sverige behöver en god företagarpolitik, vilket innefattar en mängd förändringar inom områdena skatter, arbetsmarknad, konkurrens, regelförenkling och Europaengagemang, sägs det. Framför allt anses det viktigt att attityderna till företagande och entreprenörskap förändras. För att Sverige skall få en växande företagsamhet måste entreprenörskap och företagande löna sig bättre än det gör för närvarande, anför motionärerna avslutningsvis.

Statens roll i samhällsekonomin skall vara att sätta ramar och övervaka spelreglerna på marknaden, ansvara för samhällsplanering och infrastruktur samt skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt, anför det i partimotion 2000/01:N324 (kd). När staten agerar såväl domare som spelare på marknaden är risken stor att konkurrensen snedvrids och att investeringar inte görs på ett optimalt sätt i de företag som har de bästa förutsättningarna, anser motionärerna. En av statens viktigaste uppgifter är vidare att bedriva en ansvarsfull finanspolitik som ger förutsättningar för stabila statsfinanser, låg inflation och minskande statsskuld, sägs det. Kristdemokraterna anser att Sverige bör ansluta sig till EMU:s tredje steg, vilket skulle betyda att transaktionskostnaderna sjunker vid affärer med de vanligaste exportländerna. Den politiska attityden till företagare och företagande är viktig för att fler skall känna att det är lönt att starta och vidareutveckla företagsidéer eller verksamheter, anför motionärerna. De hävdar att attityden inte sällan har varit att de flesta företagare nog är skattesmitare som behöver hållas efter med fler och hårdare regler, vilket har lett till ständigt växande antal regler och ständigt växande kontroll- och uppgiftslämnarsystem. Om Sverige skall klara den framtida välfärden krävs det fler och nya företag som vågar anställa och vidareutvecklas, anför motionärerna.

Det behövs ytterligare avregleringar för att skapa nya tillväxtmarknader, anför det i partimotion 2000/01:N267 (c). Utvecklingen i samhället sker med tekniska språng som för med sig nya möjligheter för människan, men även vissa hot mot samhällsformer i stort, säger motionärerna. Det senaste språnget är den tekniska utveckling som mikroprocessorn medför och där ett av resultaten är att Internet har vuxit fram. Sverige har stora möjligheter att vara ett av de ledande länderna inom denna utveckling, anser motionärerna. De menar emellertid att det då krävs förändringar av olika slag – ytterligare avregleringar bör genomföras och nya organisationsformer inom företagande bör stimuleras. Sverige har genom den lyckade avregleringen av telekommunikationsmarknaden i början av 1990-talet skapat sig ett försprång gentemot många andra länder, vilket har medfört att många företag söker sig till Sverige för att kunna dra nytta av de kunskaper och den teknikutveckling som sker. Detta bör i sin tur föranleda regeringen att ta ytterligare steg i arbetet med att genomföra avregleringar för att skapa nya tillväxtmarknader, anför motionärerna.

I motion 2000/01:N323 (fp) begärs tillkännagivanden av riksdagen om en successiv avveckling av de selektiva företagsstöden och om en avveckling av etableringshinder för småföretagare. Statens främsta uppgift inom näringspolitiken är att ange ramar och spelregler för företagets verksamhet, anför motionärerna. De anser att selektiva stöd bör undvikas och att små företag generellt sett har svårare att hantera effekterna av selektiva subventioner. Utvecklingen mot en allt högre grad av företagskoncentration i Sverige har pågått under flera årtionden, säger motionärerna och ser denna som en följd av den socialdemokratiska näringspolitiken. Den socialdemokratiska skattepolitiken, kreditpolitiken och näringspolitiken har systematiskt gynnat storföretagen på

de små och nya företagens bekostnad, hävdar motionärerna. De anser att nya företagsetableringar inom många branscher motverkas av olika slags regleringar och etableringskontroller och anger som exempel långväga busstrafik och kommunernas möjligheter att stoppa lågprisbutiker genom förändringar i plan- och bygglagen (1987:10).

Folkpartiet har en rad förslag för att förbättra för företagen och företagssamheten, sägs det i motion 2000/01:N268 (fp). Det handlar främst om sänkta skatter, men det måste också bli mindre krångligt att starta och driva företag. Småföretagen tyngs av skatter, krångel, byråkrati och en lagstiftning som är illa anpassad till deras verksamhetsformer, säger motionärerna.

Nyföretagandet och de små företagen måste stimuleras vad avser regler och riskkapital, så att den s.k. svarta arbetsmarknaden motverkas, anförs det i motion 2000/01:N225 (fp). Inom området hushållsnära tjänster, där det råder stor efterfrågan, har flera företag startats och är trots ogynnsamma förutsättningar snabbt växande, säger motionärerna. De som är engagerade i denna typ av verksamhet – och som ofta tillhör gruppen nya svenskar eller medborgare som har en allmänt svag ställning på arbetsmarknaden – får en måttlig ”svart betalning” och saknar sociala förmåner, noterar motionärerna. De anser att regeringen snarast bör lägga fram förslag som möjliggör att köp av hushållsnära tjänster kan ske lagligt.

I motion 2000/01:N295 (fp) begärs tillkännagivanden i två avseenden, nämligen om att näringslivet bör utformas så att det leder till fler nya och växande företag och om att den del av näringslivet som inriktas på s.k. närstyrning – i stället för fjärrstyrning – särskilt skall stimuleras. I Sverige saknas i alltför stor utsträckning nya företag eller små företag som vill växa, säger motionärerna. De förordar åtgärder på olika områden – ändrade villkor på kreditområdet så att riskkapital blir mer lättåtkomligt, modernisering av regelsystemet i arbetslivet, en förstärkning av tjänstesektorn som arbetsmarknad och ett allmänt gynnsammare näringsklimat. Globaliseringen av ekonomin innebär att företag inte är bundna till ett visst land – en s.k. fjärrstyrning uppstår, säger motionärerna. De anser att erfarenheterna har visat att det är stor skillnad om ägaren finns i omedelbar närhet, jämfört med om företagsledning och styrelseledamöter finns långt borta från den berörda verksamheten.

Den s.k. soloföretagaren är föremål för yrkande i motion 2000/01:N317 (fp, m, kd, c). Motionärerna föreslår att regeringen ger Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att undersöka hur soloföretagandet kan belysas bättre i den officiella statistiken. Lagstiftning och regelverk som är anpassade till soloföretagare fungerar i normalfallet också bra för andra företag, medan det omvända inte gäller, säger motionärerna. De framhåller att politiker och lagstiftare, genom att skapa ett bra och fast regelverk, kan bidra till goda förutsättningar för alla företagare.

I partimotionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp) begärs – med likartade motiveringar – tillkännagivanden om behovet av ytterligare stimulanser för näringslivets nätverk och om åtgärder för att främja tillkomsten av företagskluster (med kluster avses geografiska anhopningar av företag

som arbetar i relaterade branscher). Forskning inom OECD visar, enligt motionärerna, att det är i samspelet mellan olika aktörer som kompetens utvecklas. Strategiska allianser mellan likasinnade, s.k. nätverk, har blivit allt vanligare och skapar en god grund för informationsutbyte, ekonomisk-tekniskt samarbete och lärande mellan företag, säger motionärerna. De anser att stimulering av sådana nätverk är en viktig del av näringspolitiken. Den geografiska närheten mellan företag är väsentlig, och det finns kostnadsfördelar för både företagen och den aktuella kommunen med att företag förlägger verksamhet nära andra, varför tillkomsten av företagskluster bör understödjas, anför motionärerna. Eftersom det finns trögheter i systemet – en sorts marknadsimperfection – kan regionala och kommunala myndigheter och organisationer spela en viktig roll för utvecklingen genom att tillföra information och rådgivning, energi, organisationsförmåga och en del av finansieringen, anser motionärerna.

Det behövs en hållbar strategi för näringspolitisk och regionalpolitisk utveckling, anför det i motion 2000/01:N389 (mp). Arbetet med kretsloppsanpassning går alldeles för långsamt, vilket är allvarligt – inte bara för Sverige utan också med hänsyn till den globala utvecklingen, säger motionärerna. De anser att alla ekonomisk-politiska insatser bör ingå i en långsiktig, hållbar strategi, som inte bara befrämjar en ekologiskt hållbar utveckling i den egna regionen eller i Sverige utan också i resten av världen.

Vissa kompletterande uppgifter

Utskottet behandlade – kortfattat – frågan om näringspolitikens inriktning senast i december 2000 i betänkande 2000/01:NU1 om utgiftsområde 24 Näringsliv. I en reservation (m, kd, c, fp) redovisades dessa partiers syn på näringspolitikens inriktning. Riksdagen följde utskottet. I det näringspolitiska betänkandet 1999/2000:NU13 våren 2000 behandlades också – mer utförligt – frågan om näringspolitikens inriktning, med en reservation (m, kd, c, fp). Frågan om regelförenkling behandlades i det förstnämnda betänkandet, med anledning av regeringens skrivelse 1999/2000:148 med redogörelse för regelförenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag samt ett stort antal motioner – reservation (m, kd, c, fp).

Den nya myndighetsstrukturen på det näringspolitiska området trädde i kraft den 1 januari 2001 (prop. 1999/2000:71, bet. 1999/2000:NU17; prop. 1999/2000:81, bet. 1999/2000:UbU6 och prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:NU1). Härigenom bildades de tre myndigheterna Verket för näringslivsutveckling (NUTEK), Verket för innovationssystem (VINNOVA) och Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS). Generaldirektörerna Per Eriksson, VINNOVA, och Per-Ola Eriksson, NUTEK, har lämnat information till utskottet om de nya myndigheterna och deras arbete.

Näringsminister Björn Rosengren besvarade nyligen en interpellation (2000/01:181) av Karin Falkmer (m) om vilka åtgärder han ämnar vidta för att värna rättssäkerheten och underlätta verksamheten för småföretagare som efter bästa förmåga försöker att uppfylla sina skyldigheter. Han framhöll

allmänt hur viktigt det är att företagare bemöts med en positiv attityd i sina kontakter med myndigheter och att reglerna är rättvisa och tillämpas med förståelse för företagens villkor. En sådan attityd påverkar företagsklimatet positivt. Inom Regeringskansliet sker arbeten på flera sätt för att förbättra företagsklimatet så att fler stimuleras att starta och driva företag eller låta befintliga företag växa, sade näringsministern. Arbetet är till stor del inriktat på olika insatser som skall leda till förenklingar för företagen och förbättringar av myndigheternas service och information till företagare. Även inom EU-arbetet prioriterar Sverige regelförenklingsarbetet. Han nämnde några exempel på åtgärder som har beslutats och som syftar till att minska det administrativa arbetet för företagare i deras kontakter med olika myndigheter. NUTEK, som har till uppgift att främja företagande genom rådgivning, finansiering och stöd till näringslivsutvecklande program, skall särskilt utgå från företagarnas behov i sin verksamhet. Den s.k. Simplexförordningen innebär att alla regelförändringar som övervägs av myndigheter och som kan ha betydelse för små företags villkor måste analyseras med avseende på konsekvenserna för dessa. I Näringsdepartementet finns en särskild enhet, Simplexenheten, som skall bevaka och ge kunskaper om hur denna granskning ur små företags perspektiv bör ske. Konsekvensanalyserna ger viktiga underlag för riksdagens beslutsfattande och redovisas i alla propositioner som omfattar lagförslag med betydelse för företagen. Under år 2001 kommer Näringsdepartementet att arbeta mer aktivt med stöd och råd till myndigheterna.

För att få direktkontakt med ett urval av småföretagare har näringsministern en rådgivargrupp, Referensgruppen för entreprenörs- och näringslivsutveckling. Gruppen kommer att träffas cirka fyra gånger per år och skall fungera som bollplank i olika frågor. Den skall förmedla kunskaper om företagarnas vardag. Några av medlemmarna i referensgruppen skall ingå i den arbetsgrupp som kommer att arbeta med regelförenkling ur de små företagens perspektiv. Mycket har hänt de senaste åren när det gäller företagsklimatet, och Sverige har kunnat glädja sig åt ökande framtidstro och ökat företagande, sade näringsministern. Den positiva utvecklingen av näringslivsklimatet har också bekräftats av flera internationella bedömare. Sverige ligger mycket bra till på flera områden, t.ex. rankar investmentbanken Merrill Lynch i en rapport Sverige som det land som har högst tillväxtpotential. Samtidigt konstaterade näringsministern att mycket återstår att göra, bl.a. inom regelförenklingsområdet. Att förbättra förutsättningarna för ett växande näringsliv är en långsiktig och kontinuerlig process, och departementet kommer att arbeta vidare med dessa frågor, uppgav näringsministern.

Utskottets ställningstagande

Utskottets syn på näringspolitikens inriktning överensstämmer med den som redovisades i budgetpropositionen för år 2001 och som hade föregåtts av överläggningar mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Inledningsvis konstaterar utskottet att den svenska ekonomin har utvecklats väl. De offentliga finanserna är sanerade, och inflationen och räntenivån

är historiskt låga. Arbetsmarknaden har utvecklats gynnsamt. Efterfrågan på arbetskraft, avspeglad i nyanmälda lediga platser vid arbetsförmedlingarna, var i januari 2001 den högsta på tio år. Sysselsättningen har stigit och arbetslösheten sjunkit. Antalet sysselsatta ökade med ca 127 000 personer mellan januari 2000 och januari 2001, motsvarande 3,2 %. Regeringens mål är att 80 % av befolkningen i åldern 20–64 år skall vara sysselsatt på den reguljära arbetsmarknaden år 2004. I januari 2001 var denna andel 77,1 %, vilket är 1,7 procentenheter högre än motsvarande månad år 2000. Den öppna arbetslösheten uppgick i januari 2001 till 4,4 % av arbetskraften, vilket är 1,3 procentenheter lägre än motsvarande månad år 2000. Industriproduktionen ökade med nästan 9 % mellan åren 1999 och 2000. Antalet nystartade företag uppgick år 1999 till 35 000, vilket innebar en uppgång med 3 % jämfört med år 1998, då motsvarande antal var 34 040. Under den senaste tiden har dock tecken på en allmän avmattning i världsekonomin kunnat noteras. En sådan avmattning får självfallet återverkningar också på den svenska ekonomin.

Utskottet anser att vägledande för den näringspolitik som bör bedrivas är att den skall bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och välfärd i hela Sverige. Det är viktigt att understryka att tillväxten skall vara ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar.

Utskottet vill också erinra om att Sverige ligger i framkant på IT-området. I en undersökning – World Times Survey 2000 – av en internationell dataorganisation, International Data Corporation (IDC), jämfördes 55 länder avseende 23 variabler på IT-området, t.ex. pc-infrastruktur, social infrastruktur, Internetanvändning och utbildningsnivå. I denna jämförelse placerade sig Sverige först, följt av Förenta staterna och Finland. Den nedgång i börsvärdet för IT-företag som den senaste tiden kunnat noteras är ett globalt fenomen och gäller inte enbart svenska företag.

Sveriges ledande position på IT-området framgår också av en benchmarkingrapport som Näringsdepartementet presenterade våren 2000. Sverige låg vidare väl till i en internationell jämförelse när det gäller sådant som arbetsmiljö, vidareutbildning och enkelhet vid företagsstart. Näringsdepartementet avser enligt uppgift att inom kort presentera en uppföljning av benchmarkingrapporten.

Enligt utskottets mening har Sverige ett modernt och bra företagsklimat, som dock kan bli bättre, speciellt för de små företagen. Sverige skall inte konkurrera med låga löner och okvalificerade arbeten utan med kunnande, kompetens och ett högt tekniskt innehåll i tjänste- och varuproduktionen. I den näringspolitik som krävs för framtiden ingår olika delar som berörs i vissa av de här aktuella motionerna. Ett område är förenklingar för småföretagen, och ett annat avser olika åtgärder för att främja förnyelse av näringslivet. Det rör sig om teknikspridning, kompetensutveckling och innovationsfrämjande åtgärder. Vidare måste lönsamheten för investeringar i företag ligga på en rimlig nivå och hinder för en tillfredsställande kapitalförsörjning till framför allt små, växande företag undanröjas. En effektiv konkurrens är

också av stor betydelse, såväl för de små företagen som för konsumenterna. Utskottet återkommer i det följande till flera av de nämnda områdena.

I motionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp) efterlyses åtgärder för att stimulera framväxten av regionala och lokala nätverk eller kluster. Detta är områden som ingår i den näringspolitik som utskottet förordar. Industriella utvecklingscentrum, som utskottet återkommer till i ett senare avsnitt, är exempel på en sorts nätverksbyggande som formas utifrån de lokala förutsättningarna och ur ett underifrånperspektiv. Ett annat exempel är verksamheten inom ramen för de regionala tillväxtavtalen, som har som mål att utifrån de regionala förutsättningarna stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt. Tillväxtavtalen behandlas i ett senare avsnitt. Utskottet vill också erinra om den regionalpolitiska proposition som regeringen har aviserat till hösten 2001. I det sammanhanget kan frågor om regionala nätverk och kluster förväntas bli aktualiserade. När det gäller den fråga som tas upp i motion 2000/01:N389 (mp) och som rör hållbar utveckling vill utskottet erinra om vad som sades inledningsvis, nämligen att tillväxten enligt utskottets mening skall vara ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Statliga företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om statliga företag. I vissa yrkanden förordas en ökad försäljning av statliga företag, och i andra föreslås att syftet med det statliga ägandet av varje enskilt bolag skall anges. Den ordning som för närvarande gäller och som innebär att regeringen lägger fram förslag till riksdagen om aktuell försäljning, menar utskottet är ändamålsenlig. Utskottet anser vidare att det vore värdefullt om regeringen ytterligare kunde utveckla den årliga redogörelsen för statliga företag så att mål för det statliga ägandet av respektive bolag kan redovisas. *Jämför reservation 2 (m, kd, c, fp).*

Riksdagen bör även avslå motionsyrkanden om försäljning av Vin & Sprit AB. Utan att närmare gå in på frågan noterar utskottet att någon sådan försäljning inte är aktuell för närvarande. *Jämför reservationerna 3 (m, kd, c) och 4 (fp).*

Motionerna

I partimotion 2000/01:N210 (m) föreslås att ett trettiotal statligt ägda bolag skall privatiseras. Vidare krävs att staten för varje bolag där statlig ägarinblandning föreligger skall motivera varför så är fallet och att de företag vars statliga ägande inte kan motiveras skall ingå i den begärda privatiseringspla-

nen. Slutligen föreslås att regeringen snarast skall lämna förslag till riksdagen om att avveckla den typ av konkurrensnedvridande verksamhet som en rad myndigheter sägs bedriva på konkurrensutsatta marknader.

Statens främsta uppgift inom näringspolitiken är att skapa ramar och regler för företagens verksamhet och bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för långsiktig tillväxt, fler företag, fler arbetstillfällen och god konkurrens, anför motionärerna. De anser att en privatisering av de statliga företagen skulle åstadkomma följande: renodla statens roll som lagstiftare och normgivare, stärka de privatiserade företagen, sprida intresset för sparande i aktier till nya grupper och bredda riskkapitalmarknaden samt ge staten inkomster som kan användas till andra, mer angelägna ändamål. Staten redovisar sällan några skäl till ägandet i enskilda företag, anför motionärerna vidare. De anser att regeringen för varje bolag med statligt ägande skall presentera motiveringar till detta ägande. En ny syn på statligt företagsägande har vuxit fram, med innebörd att privatiseringar mer ses som en praktisk än som en ideologisk fråga, säger motionärerna och redovisar följande skäl till detta: starkare krav på tydliga och aktiva ägare i företagen, ansträngda statsfinanser och krav på högre effektivitet.

Moderata samlingspartiet anser att i första hand ett trettiotal statliga företag bör privatiseras helt eller delvis. Privatiseringarna kan delas in i följande tre grupper: breda aktiespridningar över börser, direktförsäljningar samt bolag eller verksamheter under någon form av strukturering eller med behov av omstrukturering där ägarbreddning eller försäljning kan bli aktuell. I motionen lämnas särskilda kommentarer till vissa av de förordade försäljningarna. Redovisningen upptar följande bolag: Apoteket AB, Arlanda och Landvetters flygplatser, Assi Domän AB, Lernia AB, Luossavaara Kiirunavaara AB (LKAB), Nordic Baltic Holding AB, OM Gruppen AB, Posten AB, Samhall AB, SAS Sverige AB, Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB), Statens järnvägar, Sveaskog AB, AB Svensk Bilprovning, Svenska Lagerhusaktiebolaget (SLAB), Svenska rymdaktiebolaget, Svenska skogsplantor AB, AB Svenska Spel, Svensk-Danska Broförbindelsen AB (Svedab), Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut AB, Sveriges Rese- och Turistråd AB, Telia AB, Teracom AB, Vasakronan AB, Vattenfall AB, Vin & Sprit AB och Vägverket Produktion. De förordade privatiseringarna bör genomföras på ett sätt som bidrar till att långsiktigt bredda riskkapitalmarknaden. Detta bör främst åstadkommas genom följande tre huvudtyper av åtgärder: reformering av skattesystemet, främjande av intresset hos allmänheten för att äga svenska aktier samt förbättring av möjligheterna för anställda att äga aktier i de företag där de arbetar.

I motionen hänvisas till en rapport av Statskontoret, Staten som kommersiell aktör – omfattning och konkurrens effekter (2000:1), i vilken Statskontoret på regeringens uppdrag kartlagt och analyserat den verksamhet som statliga myndigheter och bolag bedriver i konkurrens med privata företag. I de fall där det saknas motiv för statliga aktörer att bedriva kommersiell, konkurrensutsatt verksamhet föreslår Statskontoret att verksamheten förbjuds. I de fall där det

finns motiv för staten att bedriva kommersiell verksamhet föreslår Statskontoret följande tre åtgärder: definiera begreppet uppdragsverksamhet i lag och specificera uppdragsverksamheten närmare i myndigheters instruktioner; reglera ett krav på särredovisning av ”avgiftsintäkter i konkurrens”; inrätta en tillsynsfunktion för offentlig kommersiell och konkurrensutsatt verksamhet. Motionärerna anser att myndigheter inte skall syssla med verksamhet som snedvrider konkurrensen och som inte är myndighetsutövning.

I motion 2000/01:N3 (m), som väckts med anledning av regeringens skrivelse 1999/2000:120 med redogörelse för företag med statligt ägande, framläggs likartade yrkanden med likartade motiveringar som de nyssnämnda i motion 2000/01:N210 (m). Av regeringens skrivelse framgår att regeringen inte har någon plan eller strategi för hur stort det statliga ägandet i framtiden skall vara, säger motionärerna. De anser att skrivelsen innehåller endast luddiga formuleringar angående vikten av statligt ägande, vilket de finner oacceptabelt. I motionen hänvisas till partimotion 2000/01:N210 (m).

En plan för børsintroduktion av samtliga statligt ägda företag begärs också i motion 2000/01:N1 (m), som även den väckts med anledning av den nyssnämnda regeringsskrivelsen. Statligt ägda företag med verksamhet inom den konkurrensutsatta marknaden bör prioriteras vid utförsäljningen, anför motionären.

Ett återupptagande av det program för privatisering av statliga företag som startades under den borgerliga regeringsperioden 1991–1994, föreslås i motion 2000/01:N207 (m). Staten är inte en kompetent ägare av kommersiella företag, anför motionären och betecknar regeringens hantering av Telia AB som en praktillustration till varför staten inte skall äga företag. Det måste nu komma en tydlig signal om att staten skall gå ur bolaget helt, anser motionären och föreslår att regeringen skall bemyndigas att helt avveckla statens ägande i Telia.

Hänvisning till den tidigare nämnda rapporten från Statskontoret görs också i motion 2000/01:N290 (m), i vilken begärs tillkännagivanden av riksdagen om problemen med staten som kommersiell aktör och om åtgärder för att minska dessa problem. Enligt motionärernas uppfattning bör de flesta av Statskontorets förslag – som tidigare redovisats – snarast genomföras för att minska problemen med statlig uppdragsverksamhet.

Konkurrensen bör stärkas genom att statligt ägande inom konkurrensutsatt verksamhet avvecklas, anför det i motion 2000/01:N381 (m, kd, c, fp). En privatisering av de statliga företagen tydliggör statens roll som lagstiftare och normgivare, ökar statskassans inkomster, breddar riskkapitalmarknaden till nya grupper och stärker företagen, säger motionärerna. De föreslår att regeringen omgående skall presentera en plan för privatiseringar av statliga bolag och anser att staten, kommunerna och landstingen skall inrikta sig på sina kärnverksamheter.

En utredning bör tillsättas med uppgift att se över möjligheten att inrätta folkstämor som ett led i att öppna de statliga företagen, anför det i motion 2000/01:N330 (v). I de företag som är helägda av det offentliga – staten,

landsting eller kommun – är ägaren representerad av en person med fullmakt på bolagsstämman, konstaterar motionärerna och anser att denna företagssektor i praktiken är mer sluten än många privata företag. I börsnoterade företag kan man genom att köpa en enda aktie få tillträde till bolagsstämman och därmed rätt att lägga fram förslag, föreslå ledamöter till styrelsen, ställa frågor och kräva svar, och de stora bolagens stämmor bevakas dessutom av massmedierna, säger motionärerna. De finner det paradoxalt att de offentligt ägda företagen på sätt och vis lever i en mer sluten värld än de börsnoterade, privatägda företagen. I motionen skisseras en möjlighet till insyn för allmänheten i offentligt ägda företag genom att dessa skulle åläggas att hålla en extra stämma – en folkstämma – i vilken berörda medborgare skulle ha rätt att delta. För statliga företag skulle en sådan rätt ges till alla röstberättigade. I den föreslagna utredningen om folkstämmor vid offentligt ägda företag bör möjligheten av försöksverksamhet övervägas för att utröna intresse, praktiska svårigheter och andra relevanta faktorer, anför motionärerna.

Riksdagen bör göra ett uttalande om ökad ägarspridning genom utförsäljning av statliga företag, anför det i partimotion 2000/01:N324 (kd). Statens främsta uppgift inom näringspolitiken är att skapa ramar och regler för företagets verksamhet samt att bidra till gynnsamma förutsättningar för långsiktig tillväxt och värdeskapande, säger motionärerna. De anser att eftersom det är staten som sätter spelreglerna inom näringspolitiken bör staten inte själv äga företag, utom i undantagsfall. Staten är en mycket stor aktie- och företagsägare och omsätter betydande belopp, konstaterar motionärerna. De menar att det statliga ägandet är till nackdel för ekonomins funktionssätt, för företagen och deras anställda, och att det dessutom innebär en olämplig inlåsning av statens förmögenhet. Ett skäl för försäljning av statens aktier i företag är, enligt motionärerna, att renodla statens roll. Ett annat skäl är att ägandet bör spridas. Ett tredje skäl är att det förbättrar förutsättningarna för de berörda företagen.

Försäljningen av statliga företag skall ske till marknadsmässiga priser och i den takt som är möjlig med hänsyn till andra introduktioner på aktiemarknaden, säger motionärerna. De anser dock inte att alla företag skall säljas, t.ex. bör staten inte avhända sig inflytandet över och ansvaret för Systembolaget. En minskning av det statliga ägandet av företag bör i princip ske enligt det program som antogs av riksdagen hösten 1991, menar motionärerna. De föreslår att – utöver de företag som då var aktuella – bl.a. följande företag bör bli föremål för försäljning: Civitas Holding AB, resterade delar av Telia AB, Nordic Baltic Holding AB och Assi Domän AB. De företag som är aktuella är sådana som är verksamma inom konkurrensutsatt verksamhet, anför motionärerna. De anser att monopolföretag inte kan säljas innan omstrukturering skett och att allmänheten och de anställda i företagen bör vara en viktig målgrupp vid en utförsäljning.

Riksdagen bör uttala sig för att en försäljning av det statliga företaget Vin & Sprit AB skall komma till stånd, anför det i partimotion 2000/01:So547 (fp). Att sälja vodka kan rimligen inte vara en angelägen uppgift för staten,

säger motionärerna och hävdar att Vin & Sprit inte på många år har tagit något socialpolitiskt ansvar. En försäljning av företaget beräknas tillföra statskassan runt 30 miljarder kronor, varav en del skall användas till en satsning på att minska alkoholmissbruk och narkotikaanvändning bland unga. Att sälja Vin & Sprit innebär ingen alkoholpolitisk nackdel, anför motionärerna som anser att statsmakterna förlorar i trovärdighet när man å ena sidan argumenterar för en restriktiv alkoholpolitik och å andra sidan – samtidigt – tjänar pengar på spritförsäljning.

Det bör ske en systematisk försäljning av de statligt ägda företagen, anför det i motion 2000/01:N2 (fp), som väckts med anledning av regeringens skrivelse med redogörelse för företag med statligt ägande. Motionärerna menar att den grundläggande frågan varför staten över huvud taget skall driva företag inte besvaras i regeringens skrivelse. Folkpartiet anser att staten inte, annat än i ett fåtal undantagsfall, skall driva företag. Skälen för detta är följande:

- Staten skall inte vara både domare och spelare på marknaden.
- Marknadsekonomi förutsätter privata ägare.
- Andra företag diskrimineras, genom att statligt och kommunalt ägande av företag snedvrider konkurrensen.
- Effektivitet kräver tydlig rollfördelning, men med statligt ägande kommer andra mål in i bilden, såsom nationell kontroll, sysselsättning, osv.
- Den demokratiska styrningen av Sverige bör skiljas från lönsamhetsstyrning av företagen.
- Regering och riksdag har viktigare saker att syssla med, nämligen att erbjuda en god vård, ett bra utbildningssystem, ett väl fungerande försvar och en generell politik för att främja tillväxt och sysselsättning.

Försäljning motsvarande ett marknadsvärde om ca 300 miljarder kronor förordas, varvid försäljningsintäkterna skall användas för att minska statsskulden. Motionärerna förordar en successiv försäljning och nämner följande företag som förstahandskandidater: Telia AB, Nordic Baltic Holding AB, Civitas Holding AB (bl.a. Vasakronan), Vin & Sprit, Assi Domän AB, SBAB, Vattenfall AB, LKAB, SAS Sverige AB, SJ, Apoteket AB, Luftfartsverket och Teracom AB.

Det bör ske en successiv försäljning av de statliga bolagen, anför det också i motion 2000/01:N323 (fp). Att omvandla offentligt ägda företag till privata och att medvetet sträva efter att hitta privata alternativ till offentligt producerade tjänster är en åtgärd som snabbt skulle ge en mycket stor mängd nya företag, säger motionärerna. Det är inte övergången från offentlig till privat drift i sig som anses betydelsefull, utan det faktum att helt nya arenor för nyföretagande skulle öppnas, vilket skulle medföra att företagandet som livsform kan spridas till nya grupper. Folkpartiet är hårda motståndare till statliga och kommunala bolag, och skattebetalarnas pengar bör gå till kärnverksamheterna vården och skolan, säger motionärerna.

Statens ägarandel i Telia bör avvecklas, anför det i motion 2000/01:T718 (fp). Folkpartiet förespråkade att regeringen redan under våren 2000 skulle ha

givits ett bemyndigande att inom 18 månader avveckla majoritetsägandet i Telia och att inom fyra år helt avveckla det statliga ägandet, erinrar motionärerna om. Partiet framhöll den stora risken med att företagets börsvärde kan påverkas negativt av det statliga ägandet – den s.k. politikerrabatten. Hanteringen av Telia–Telenor-affären talade sitt tydliga språk om vilka problem statligt ägande för med sig, säger motionärerna. De anser att det bästa stöd som regeringen kan ge Telia är att så snabbt som möjligt avveckla det statliga ägandet. Telia måste få den större rörelsefrihet som ett helt privat ägande ger, så att företaget kan göra nödvändiga strukturförändringar, ingå eventuella allianser och finansiera förändringarna på marknaden, anför motionärerna.

Riksdagen bör begära att regeringen skall lägga fram ett förslag om försäljning av Vin & Sprit, varvid köpeskillingen skall användas till avskrivning på statsskulden och socialpolitiska insatser, anføres det i motion 2000/01:N307 (fp). Efter Sveriges inträde i EU år 1995 arbetar V & S i konkurrens med ett stort antal sprittillverkare och importörer av sprit, vin och starköl i Sverige, konstaterar motionärerna. De anser att det fordras särskilda skäl för att staten skall fortsätta att äga företag som arbetar under konkurrens och att ett sådant skäl i detta fall skulle kunna vara att staten som en stor aktör på den svenska marknaden skulle kunna verka för hög etik inom alkoholbranschen och särskild återhållsamhet med marknadsföringen i linje med den svenska alkoholpolitiken. Erfarenheten av Vin & Sprits agerande under fem år visar dock att företaget inte har fyllt någon sådan funktion, menar motionärerna. De ser det som dubbelmoral att svenska staten å ena sidan driver en restriktiv alkoholpolitik och å andra sidan driver ett spritföretag.

I partimotion 2000/01:N388 (mp) begärs riksdagsuttalanden om statliga bolag. Det rör sig om att kvalitetsmål och verksamhetsmål bör formuleras och om utformning av reglering och kontroll av företagens produktion på marknader där staten producerar eller har producerat samhällsåtaganden. Trots att staten helt eller delvis har avyttrat sitt ägande i en rad företag under 1990-talet är nettoeffekten att antalet majoritetsägda statliga bolag för närvarande är ungefär lika stort som för tio år sedan, noterar motionärerna. De anser att det i vissa fall är befogat med statligt ägande, t.ex. i lägen där det samhällsliga värdet av en producerad tjänst är större än värdet för den enskilde konsumenten eller där privata aktörer inte bör släppas in av säkerhetsskäl. Vid årsskiftet 1997/98 arbetade mer än hälften av de statliga bolagen inte på någon konkurrensutsatt marknad, säger motionärerna och anser att frågan bör ställas om det är befogat att staten fortsätter att driva bolag på sådana marknader eller om det i vissa fall skulle vara bättre att öppna för konkurrens eller sälja en del bolag och sedan reglera produktionen på marknaden i enlighet med hållbara kvalitetsmål och styrregler. För att kunna reglera företagen på en viss marknad, t.ex. bilprovning, måste styrningen och kontrollen förbättras, liksom måldokumentationen, anför motionärerna och hänvisar till att Riksdagens revisorer tidigare har påpekat brister på det här området. Motionärerna efterlyser tydligare syftesbeskrivningar och fler preciserade verksamhetsmål, s.k. kvalitetsmål, för i första hand de bolag som helt eller delvis har andra mål än rent

kommersiella. Det anses särskilt viktigt att formulera sådana för de verksamheter som bedrivs i lagstadgade monopol.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avtog våren 2000 motioner med förslag om utförsäljning av statliga företag, liknande de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). I en reservation (m, kd, c, fp) presenterades dessa partiers syn på det statliga ägandet. Hösten 2000 behandlade riksdagen regeringens skrivelse 1999/2000:120 med redogörelse för företag med statligt ägande (bet. 2000/01:NU5). I en motivreservation (m, kd, c, fp) erinrades om tidigare framförda uppfattningar beträffande statliga företag.

Riksdagen beslöt våren 1996 om riktlinjer för statens företagsägande (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26), enligt vilka följande huvudprinciper skall gälla för förvaltningen av statliga företag:

- Statligt ägda företag skall arbeta under krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning.

- Den som utövar förvaltningen av ett statligt ägt företag skall med utgångspunkt i uppsatt verksamhetsmål aktivt följa företagets utveckling och vidta erforderliga åtgärder för att företaget skall uppfylla kraven på effektivitet, avkastning och strukturanpassning.

Härutöver beslöt riksdagen att bemyndiga regeringen att – med vissa givna restriktioner – kunna minska statens ägande i åtta angivna företag, nämligen Assi Domän AB, Celsius AB, Enator AB, Pharmacia & Upjohn Inc., SAQ Kontroll AB, AB Svensk Exportkredit, SBL Vaccin AB och Lantbrukskredit AB. Detta bemyndigande ersatte det bemyndigande som riksdagen lämnat år 1991 (prop. 1991/92:69, bet. 1991/92:NU10). Samtidigt angavs att av riksdagen tidigare lämnade bemyndiganden avseende Nordbanken, Securum AB och Svenska Skogsplantor AB skulle fortsätta att gälla.

Våren 1998 behandlade utskottet ett förslag från Riksdagens revisorer (1997/98:RR9, bet. 1997/98:NU15) om statens roll som ägare av bolag. Förslaget avstyrktes med hänvisning till pågående utvecklingsarbete inom Regeringskansliet. I en reservation (m, fp, kd) tillstyrktes förslaget. Utskottet avstyrkte också motionsyrkanden om att regeringen skulle presentera en plan för riksdagen angående försäljning av statliga bolag, med hänvisning till att inga nya omständigheter hade framkommit som motiverade en ändrad grundinställning. I reservationer (m, fp, kd; c; mp) redovisades respektive partiers uppfattning i frågan om försäljning av statliga företag. Riksdagen följde utskottet.

Riksdagen beslöt våren 1999, på regeringens förslag, att godkänna ett samgående mellan svenska Telia och norska Telenor (prop. 1998/99:99, bet. 1998/99:NU14). Sammanslagningen sågs som en väsentlig förutsättning för att företagen skulle kunna hävda sig i den allt hårdare konkurrensituationen i Europa. Företrädarna för Moderata samlingspartiet och Kristdemokraterna accepterade sammanslagningen av Telia och Telenor under förutsättning att

det skedde en omförhandling av aktieägaravtalet; i annat fall avvisades propositionen. I en annan reservation (c) tillstyrktes sammanslagningen av Telia och Telenor på villkor att riksdagen uttalade att en utbyggnad av digital infrastruktur skulle komma till stånd, med den finansiering som förordades i reservationen. Folkpartiets representant avstyrkte propositionen och förordade i stället att hela Telia skulle privatiseras. I december 1999 meddelade de svenska och norska regeringarna att fusionen mellan Telia och Telenor skulle avbrytas.

Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet väckte i januari 2000 frågan om initiativ av utskottet i ärendet om Telia, med innebörd att riksdagen skulle ge regeringen fullmakt att sälja Telia. Företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet avvisade detta förslag, varefter företrädarna för de övriga fyra partierna reserverade sig mot beslutet och menade att utskottet borde ha tagit ett sådant initiativ.

Riksdagen beslöt våren 2000 att ge regeringen bemyndigande att minska statens ägande i Telia till lägst 51 % av samtliga aktier (prop. 1999/2000:84, bet. 1999/2000:NU18). Utskottet anförde att bolaget genom en börsintroduktion får likvärdiga verksamhetsförutsättningar som konkurrenterna och möjligheter att fortsätta utvecklas på ett positivt sätt. Med ett minskat statligt ägande, i enlighet med regeringens förslag, kommer Telia att kunna delta i den utveckling som pågår bland de europeiska telekommunikationsoperatörerna, sade utskottet. I flera motioner från företrädare för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet förordades att regeringen skulle bemyndigas att sälja hela Telia. Utskottet ansåg emellertid att det är en fördel att staten nu behåller ett majoritetsägande i bolaget. Ett sådant ägande kan fungera som en spärr mot den risk för fiendliga uppköp som ofta kan följa av förändringar i ägarstrukturen, anförde utskottet. I en reservation (m, kd, c, fp) förordades att det aktuella bemyndigandet inte skulle begränsas till 49 % av aktierna, utan avse hela det statliga ägandet i Telia. Statsmakterna borde klargöra att den inledda privatiseringen inte skall innebära ett fortsatt statligt majoritetsägande, utan att det statliga ägandet skall minskas till under 50 % så snart marknadsförutsättningarna medger det, anförde reservanterna. Vidare borde klargöras att avsikten därefter är att snarast möjligt sälja hela Telia, sades det.

Riksdagen beslöt i februari 2000 att ge regeringen bemyndigande att sälja statens samtliga A-aktier i Celsius AB (prop. 1999/2000:29, bet. 1999/2000:NU9). Utskottet delade regeringens bedömning att ett samgående mellan Saab AB och Celsius är industriellt riktigt.

I vissa motioner refereras till en rapport av Statskontoret, Staten som kommersiell aktör – omfattning och konkurrens effekter (2000:16). I rapporten redovisade Statskontoret, på uppdrag av regeringen, en kartläggning och analys av konkurrensutsatt verksamhet i den statliga sektorn. Rapporten ingick som en del av underlaget till den konkurrenspolitiska propositionen

som riksdagen beslöt om hösten 2000 (prop. 1999/2000:140, bet. 2000/01:NU4).

Näringsminister Björn Rosengren besvarade nyligen en fråga (2000/01:465) av Ingegerd Saarinen (mp) om när och i vilket sammanhang regeringen skall redovisa syftet med ägandet för vart och ett av de statliga företagen. Näringsministern konstaterade inledningsvis att omvärlden för företagen med statligt ägande har förändrats kraftigt sedan avregleringarna påbörjades i slutet av 1980-talet. Nästan samtliga av de tidigare monopolen och affärsverken arbetar nu på fullt konkurrensutsatta marknader och har således värde-maximering som övergripande mål. De få verksamheter som fortfarande arbetar inom monopol har särskilda samhällsintressen att uppfylla. Cirka 85 % av företagen med statligt ägande arbetar i en avreglerad värld, uppgav näringsministern. För dessa företag innebär globaliseringen och internationaliseringen att konkurrensen skärps ytterligare med än fler internationella etableringar i Sverige.

För att möta denna förändrade omvärld har regeringen sedan hösten 1998 ytterligare ökat sina resurser inom ägarförvaltningen och har förstärkt det aktiva ägandet, sade näringsministern. Han meddelade att det nu är dags för regeringen att ta ännu ett steg för att ytterligare stärka ägandet och nämnde som exempel att värdeskapandet skall mätas bättre och med större regelbundenhet. Regeringen skall också förbättra utvärderingen av de enskilda företagen i den årliga redogörelsen.

Staten är en mycket stor aktör på de finansiella marknaderna via AP-fonderna och de noterade aktierna i den statliga bolagsportföljen, konstaterade näringsministern vidare. Den statliga bolagsportföljen med hel- och delägda företag utgör 25 % av det inhemska näringslivet. Det är därför ett stort ansvar som åligger regeringen att med omsorg och skicklighet utöva förvaltningen av den statliga portföljen, eftersom detta får betydande konsekvenser inte bara för de enskilda företagen och kapitalmarknaden, utan för hela den svenska ekonomin. Detta fordrar att regeringen ger företagen med statligt ägande bästa möjliga förutsättningar att fortsätta utvecklas i positiv riktning och på så sätt skapa värdefulla jobb.

Vad beträffar syftena med statligt ägande så framgår dessa av de enskilda riksdagsbesluten för respektive bolag, sade näringsministern avslutningsvis. Skulle det i enskilda fall finnas anledning att ändra på detta på grund av t.ex. kapitalbehov eller strukturlösningar så avser regeringen att återkomma med begäran om ändrade bemyndiganden.

När det gäller förslaget i några motioner om att sälja Vin & Sprit kan nämnas att statsminister Göran Persson vid en frågestund i riksdagen i oktober 2000 besvarade en fråga av Bo Könberg (fp) om huruvida statsministern var beredd att stödja ett förslag av Folkpartiet om att sälja Vin & Sprit och använda delar av räntevinsten på detta för att bekämpa missbruket av alkohol och narkotika, satsa mer på polis och tull och nå bättre resultat på den punkten. Statsministern svarade att han inte var det av det enkla skälet att han hade hört förslaget förut. Skulle regeringen då ha följt rådet att sälja Vin & Sprit,

skulle statskassan ha förlorat åtskilliga miljarder kronor. Det handlar om ansvarstagande för statliga tillgångar, sade statsministern, som ansåg att avkastningen från bolaget mycket väl kan användas för att bedriva en politik i den riktning som Bo Könberg efterlyste, men att staten inte skall slarva med gemensamt uppbyggd egendom. Statsministern sade vidare att skulle det gälla att nu börja med den berörda verksamheten, skulle han inte tillråda en entré i den sektorn, men att det rörde sig om ett historiskt skapat företag. Han konstaterade att om regeringen hade följt råden om att sälja vid den tidpunkt då han var finansminister hade staten inte nu haft ett bolag värt 45 miljarder kronor, utan det hade varit sålt för 10 miljarder kronor. Det fanns alltså 35 000 miljoner goda skäl att vänta med att följa det folkpartistiska rådet, sade statsministern avslutningsvis.

Finansminister Bosse Ringholm uttalade i november 2000 i medierna att regeringen inte har några som helst planer på att sälja Vin & Sprit.

Beträffande förslaget i motion 2000/01:N330 (v) om folkstämor kan noteras att riksdagsledamöter har rätt att närvara vid bolagsstämmor i statliga företag. Detta sker dock, enligt uppgift, mycket sällan. Ett antal av de större statliga bolagen avser att under våren 2001 ha offentliga stämmor, i en del fall kombinerat med möjligheter för analytiker på kapitalmarknaden att ställa frågor. Näringsdepartementets linje är att bolagsstämmorna i möjligaste mån skall vara öppna och offentliga.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottet behandlar först den övergripande frågan om statliga företag och därefter separat frågan om statligt ägande av Vin & Sprit AB.

Allmänt om statliga företag

Statliga företag bidrar av flera skäl till en hög servicenivå och likvärdighet över hela landet, anser utskottet. Ett statligt ägande är motiverat av bl.a. sysselsättnings- och regionalpolitiska skäl och behövs därutöver för att bevaka viktigare naturtillgångar som skogen och malmen. Dessutom kan statliga företag ha andra funktioner att fylla.

I vissa fall kan det vara motiverat med försäljning av del av eller hela det statliga ägandet i ett bolag. Exempel på sådana bolag som varit aktuella inom utskottets ansvarsområde under föregående riksmöte är Telia och Celsius, där riksdagen under våren 2000 beslöt om aktieförsäljning. Den ordning som för närvarande gäller och som innebär att regeringen – i det fall den inte redan har beslutsmöjlighet – lägger fram ett förslag till riksdagen om försäljning, anser utskottet vara ändamålsenlig.

Likaså menar utskottet att de krav som ställs på förvaltningen av statliga företag, dvs. krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning, är utformade med utgångspunkt i att det statliga företagskapitalet skall bevaras och utvecklas. Regeringen har avsevärt höjt

ambitionen vad gäller förvaltningen av företag med statligt ägande. Ett led i detta är att förvaltningen i högre utsträckning skiljs från regleransvaret.

Regeringen lämnar, som nämnts, årligen en redogörelse till riksdagen om företag med statligt ägande. Utskottet ser positivt på den fördjupning av informationen om den statliga företagssektorn som lämnades i den senaste redogörelsen sommaren 2000. Härigenom ges bättre upplysningar både om företagssektorn som helhet och om verksamheten hos enskilda företag. Utskottet välkomnar också att regeringen ger ut en mer lättillgänglig version av skrivelsen.

Utskottet anser emellertid, i linje med vad som anförs i motion 2000/01: N388 (mp), att det vore värdefullt om regeringen ytterligare kunde utveckla redogörelsen så att mål för det statliga ägandet av respektive bolag kan redovisas. Särskilt viktigt är att det formuleras mål i fråga om de verksamheter som bedrivs i lagstadgade monopoler.

En annan fråga som tas upp i en av de här aktuella motionerna – 2000/01: N330 (v) – och som utskottet känner stor sympati för är frågan om inrättande av folkstämmor. Utskottet anser att den öppenhet som generellt sett präglar offentlig verksamhet i Sverige är mycket värdefull. I linje med detta skulle utskottet välkomna en möjlighet till större insyn i de statliga bolagens verksamhet. I detta sammanhang vill utskottet plädera för att riksdagsledamöter i större utsträckning än vad som gäller för närvarande utnyttjar sin rätt att delta i bolagsstämmor i statliga företag. Det är också positivt att vissa statliga bolag, som nämnts, planerar att ha offentliga stämmor under våren 2001. Utskottet avser att följa utvecklingen när det gäller öppenhet och möjlighet till insyn i statliga bolagsstämmor. För närvarande finns det dock inget behov av ett riksdagsuttalande i frågan.

I några motioner berörs – bl.a. utifrån en rapport från Statskontoret – frågan om konkurrens mellan offentlig och privat sektor. En bärande princip inom den näringspolitik som utskottet står bakom är att likvärdiga villkor skall gälla för olika aktörer på marknaden. I det fall att offentliga aktörer agerar på konkurrensmarknader innebär detta att det inte får ske på ett sådant sätt att det privata företagandet hämmas. Vidare gäller att myndighetsuppgifter skall hållas isär från kommersiell verksamhet. Utskottet anser att regeringen i sitt arbete visar en klar vilja att uppnå och upprätthålla konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat verksamhet.

Beträffande Telia konstaterar utskottet i korthet att bolaget nu är börsnoterat.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Statligt ägande av Vin & Sprit AB

I fyra motioner (m; fp) föreslås en försäljning av Vin & Sprit AB. Utan att närmare gå in på frågan noterar utskottet att någon sådan försäljning inte är aktuell för närvarande och avstyrker motionerna i berörda delar.

Kompetensutveckling och rådgivning till företagare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ändrade regler och ökade insatser för kompetensutveckling och rådgivning till företagare med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående beredningsarbete. *Jämför reservation 5 (m, kd, c, fp).*

Motionerna

Det behövs ändrade regler för att möjliggöra stöd för kompetensutveckling av ensamföretagare, anför det i motion 2000/01:N286 (s). Det är viktigt att den utvecklingskraft som finns hos småföretagen tas till vara och att tillkomsten av nya företag stimuleras, säger motionärerna. De konstaterar att under en lågkonjunktur är olika utbildningsinsatser ett vanligt medel för anställda, men att den möjligheten inte finns för en företagare med mindre än att företaget försätts i konkurs och upphör och företagaren blir arbetslös. För att möjliggöra en övervintring av företaget, samtidigt som kompetensutveckling och tekniköversyn kommer till stånd, bör reglerna ändras för att möjliggöra stöd för kompetensutveckling av ensamföretagare, anför motionärerna.

Innovationer tas inte tillräckligt väl om hand i Sverige, sägs det i partimotion 2000/01:N324 (kd). I flera konkurrentländer stöder staten aktivt utvecklingen av nya idéer, medan patent som skulle kunna tas till vara av den svenska industrin exporteras till andra länder, anför motionärerna. De föreslår att möjligheter för anställda att utveckla egna idéer på arbetsplatsen med rätt till eget patent skall utredas, varvid avtal om delad vinst skulle kunna vara en form för samverkan. De förordar också att royalty på patenterade uppfinningar skall vara skattefri i två år. Vidare föreslås en ökad satsning på innovativ teknikupphandling till små företag och uppfinnare. Nya rön inom FoU bör göras mer lättillgängliga för småföretagen, säger motionärerna. De anser slutligen att immateriella rättigheter bör ges ett bättre skydd; lagstiftningen på detta område bör stärkas och ägare av immateriella rättigheter bör ges bättre ekonomiska möjligheter att försvara sin rätt till patent och varumärke genom ett bättre försäkringsskydd. I motionen begärs också ett tillkännagivande om utbildning och kompetensutveckling med inriktning på företagande och entreprenörskap. Den viktigaste konkurrens fördelen i framtiden kommer att vara kunskap, säger motionärerna. De anser att skolan kan spela en viktig roll för att ge eleverna förståelse för företagandet och att den eftergymnasiala utbildningen kan innebära ett mer omfattande samarbete mellan näringsliv och utbildningsväsende. Även på universitets- och högskolenivå är det viktigt med kurser och utbildningar inriktade mot företagande och entreprenörskap, anför motionärerna. De menar att utbytet mellan högskolor/universitet och

näringsliv måste förbättras för att stimulera kommersialiseringen av forskningen.

I de två partimotionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp) begärs tillkännagivanden om den speciella företagsrådgivningen till invandrare och om överföring av statliga medel till regional nivå för att bygga ut företagsrådgivningen. Den nuvarande företagsrådgivningen sköts av en mångfald olika institutioner på nationell och lokal nivå, säger motionärerna. De föreslår att det i stället skall skapas regionala företagsutvecklingscentrum anpassade till regionernas behov och förhållanden och att respektive länsorgan skall ges möjligheter att organisera sin egen företagsrådgivning. Detta skulle innebära att en stor del av de statliga medel som centrala myndigheter för närvarande tillhandahåller skulle överföras till regionerna. Vissa regioner kan då t.ex. välja att öka samordningen eller samverkan mellan olika aktörer, medan andra kan välja att skapa företagsutvecklingscentrum med olika inriktning – förnyelse av den offentliga sektorn, rådgivning för invandrare, heta tillväxtbranscher, etc., säger motionärerna.

I partimotion 2000/01:N388 (mp) begärs riksdagsuttalanden i ytterligare två avseenden, nämligen om förstärkta möjligheter till praktik i näringslivet för invandrare och om stöd till projekt och organisationer som arbetar för att underlätta möjligheterna för invandrarföretagande. Motionärerna vill förstärka möjligheterna till praktik i näringslivet för invandrare och underlätta invandranas introduktion i näringslivet. Kommuner som ännu inte gjort det bör utveckla yrkesanpassade, individualiserade, behovsanpassade och näringslivsrelaterade språkundervisningsprogram av hög kvalitet med tillhörande praktik i privata företag eller offentlig sektor, anförs det i motionen. Det görs för litet för att stimulera invandrare att bli egenföretagare, menar motionärerna och förespråkar en utökning av företagsrådgivning till invandrande företagare, i form av speciella kontaktpersoner eller regionala företagsrådgivningscentrum. Denna typ av företagsrådgivning bör utgöra en integrerad del av den allmänna, statliga företagsrådgivningen, sägs det.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avsåg våren 2000 ett antal motionsyrkanden liknande de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet hänvisade till det utrednings- och beredningsarbete som då pågick inom Näringsdepartementet inför propositionen om vissa organisationsfrågor inom näringspolitiken. I reservationer (m, kd, c, fp) följdes de då aktuella motionerna upp.

När det gäller frågan om kompetensutveckling för företagare som tas upp i några motioner kan noteras att Näringsdepartementet har uppdragit åt NUTEK att genomföra ett nationellt program för att höja IT-kompetensen i småföretag. I budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:TU1) avsattes 30 miljoner kronor under en tvåårsperiod för att öka IT-kompetensen i småföretag. Programmet som NUTEK kommer att genomföra syftar till att skapa förutsättningar för utveckling och stärkt konkurrenskraft

bland småföretagen genom att visa på informationsteknikens möjligheter och motivera småföretag att höja sin IT-kompetens.

Kommittén för individuellt kompetenssparande (särskild utredare: direktör Lil Ljunggren Lönnberg) avlämnade i december 2000 sitt slutbetänkande (SOU 2000:51). I betänkandet föreslås bl.a. att arbetsgivare ges möjlighet till nedsättning av arbetsgivaravgifterna med 10 procentenheter på det belopp de avsätter till en anställds kompetenskonto. För att egenföretagare och delägare i handelsbolag skall ha samma villkor har utredningen föreslagit en motsvarande nedsättning av egenavgifterna, vilket innebär att egenföretagare kan utnyttja nedsättningen på hela det insatta beloppet, dvs. upp till ett helt inkomstbasbelopp. Frågan om individuella kompetenskonton bereds för närvarande inom Näringsdepartementet.

Utöver de båda nämnda förslagen som nu bereds i Näringsdepartementet kan noteras att ALMI Företagspartner AB bedriver information och rådgivning runt om i landet när det gäller kompetensutveckling för egenföretagare. Vidare kan nämnas att NUTEK i regleringsbrevet för år 2001 getts i uppdrag att utarbeta ett program för samordning och genomförande av kompetensutvecklande åtgärder riktade till underleverantörsföretag inom globalt konkurrensutsatta branscher såsom fordons- och elektronikindustri samt övrig verkstadsindustri. Programmet skall genomföras under perioden 2001–2003, med möjlighet till två års förlängning efter utvärdering.

När det gäller frågan om stöd till invandrare som vill starta företag kan nämnas att NUTEK i regleringsbrevet för år 2001 har fått i uppdrag att, tillsammans med ALMI, göra en samlad redovisning av erfarenheter och möjligheter för särskilda grupper av småföretagare att utnyttja de finansiella lånesystem som finns för närvarande. Speciellt bör belysas kvinnors, ungdomars och invandrades möjligheter att få lån till företagande inom särskilt tjänstesektorn. Den samlade redovisningen bör belysa de olika lånesystemens betydelse för gruppernas möjligheter att starta och driva företag, liksom erfarenheter och resultat av olika låneformer som utnyttjas av dessa grupper. Redovisningen skall också omfatta en analys av om attityder och hantering i samband med låneansökan innebär särskilda svårigheter för någon eller några av de berörda grupperna. Om den samlade redovisningen skulle visa att problem existerar, skall verket lämna förslag till åtgärder för en förbättrad långivning och insatser för att förbättra attityden i lånehanteringen för berörda grupper. En slutrapport skall lämnas till regeringen den 30 september 2001.

NUTEK skall vidare – som ett led i regeringens riktade insatser för att öka sysselsättning bland invandrare – genomföra metodutveckling och utvärdering av befintlig rådgivningsverksamhet riktad till invandrare som startar eller driver småföretag. Verket skall redovisa vad som framkommit av utvärderingen samt vad som är gjort på området i fråga om metodutveckling. Av redovisningen skall framgå hur medlen har disponerats samt om utvärderingen lett fram till behov av ytterligare åtgärder för att underlätta företagande bland invandrare. En delredovisning skall göras senast den 3 augusti 2001 och en slutredovisning i samband med årsredovisningen.

I regleringsbrevet för år 2001 för NUTEK sägs under anslagspost (2) Information, rådgivning, mötesplatser och nätverk under anslaget Näringslivsutveckling (38:2) att 2,5 miljoner kronor skall användas för att täcka kostnader för utvärdering av pågående rådgivningsinsatser som görs på olika platser i landet för att stödja invandrarföretagare samt utveckla och sprida metoder i samarbete med andra myndigheter och aktörer för att stärka rådgivning riktad till personer med invandrabakgrund.

Det kan också noteras att det inom Näringsdepartementet har bedrivits ett projekt om produktiv mångfald i näringslivet och på arbetsmarknaden, med riksdagsledamoten Marie Granlund (s) som projektledare (departementsbeslut i maj 1999). Arbetet har haft som syfte att ta fram ett nationellt program för en produktiv mångfald inom arbetsmarknad och näringsliv, ökad tillväxt, ökad jämställdhet mellan kvinnor och män, ökad jämlikhet och social rättvisa. Arbetsgruppen skulle i detta syfte särskilt uppmärksamma frågor rörande företagandets villkor för olika grupper, behov av att bryta segregerade mönster på arbetsmarknaden samt diskriminering i arbetsliv och på arbetsmarknad. Gruppen har haft i uppdrag att göra följande: a) kartlägga och beskriva hur aspekterna kön, ålder, klass, etnisk tillhörighet, sexuell läggning och funktionshinder påverkar en individs möjligheter i näringsliv och på arbetsmarknad; b) göra en genomgång av vad myndigheter och regeringen beslutat eller redan genomfört gällande dessa frågor; c) vid behov initiera studier och andra verksamheter för att få en allsidig belysning av problematiken; d) ta till vara internationella erfarenheter, särskilt inom EU, i fråga om mångfald i näringslivet och på arbetsmarknaden; e) föreslå lämpliga åtgärder för de problem, brister och möjligheter som uppmärksammas. I december 2000 avlämnades slutbetänkandet Alla är lika olika – mångfald i arbetslivet (Ds 2000:69).

I rapporten lämnas ett antal förslag till åtgärder för att främja mångfalden i arbetslivet. Förslagen är en blandning av större och mindre åtgärder och berör flera politikområden. Fokus ligger på åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering i arbetslivet. Förslag framläggs under följande rubriker: Stärka skyddet mot diskriminering; Offentlig upphandling och offentliga bidrag; Staten som arbetsgivare; Åtgärder för övriga arbetslivet. Under den sistnämnda rubriken sägs att mångfald bland nya företagare är mycket viktigt. Det nya Verket för näringslivsutveckling bör prioritera mångfalden bland nya företagare och bl.a. prioritera kvinnor, personer med utländsk bakgrund och äldre vid sina rådgivnings- och informationsinsatser, sägs det i rapporten.

Utredningen om företagande för personer med utländsk bakgrund (särskild utredare: landshövding Björn Eriksson) avlämnade i april 1999 betänkandet Invandrare som företagare (SOU 1999:49). Huvudtesen i betänkandet är att arbetet med nyanlända flyktingar bör förändras från socialpolitik till tillväxtpolitik. Utredningen pekade på strukturell särbehandling av invandrare från banker och myndigheter och föreslog åtgärder för att komma till rätta med detta. Utredningsbetänkandet har remissbehandlats, och beredning sker inom Regeringskansliet.

Frågan om teknikupphandling, som tas upp i motion 2000/01:N324 (kd), har tidigare behandlats av utskottet, senast våren 2000 (bet. 1999/2000:NU13), varvid motionen följdes upp i en reservation (m, kd, c, fp). Utskottet hänvisade till Teknikupphandlingsutredningens betänkande Upphandling för utveckling (SOU 1997:88), som avlämnades sommaren 1997. Enligt en undersökning som utredningen gjorde används teknikupphandling i begränsad omfattning i andra länder och i första hand för upphandling av stora komplexa system inom försvaret och kollektivtrafiken. Utredningens slutsats var att teknikupphandling har en roll att fylla även i framtiden, i första hand i samband med upphandling av stora komplexa system inom försvars-, bygg- och kollektivtransportområdena. Offentlig teknikupphandling ansågs också ha en viktig roll att fylla när det gäller att driva på den tekniska utvecklingen inom områden där samhället har viktiga intressen att främja, såsom energisparande, miljö och trafiksäkerhet. Utrymmet för att använda teknikupphandling ansågs emellertid ha minskat till följd av ändrade villkor för produktutveckling. Utrednings- och remissmaterialet föranleder, enligt uppgift från Näringsdepartementet, inga direkta åtgärder, utan materialet kommer att användas i eventuella framtida tvärprojekt på t.ex. miljö- eller energiområdet. Beträffande noteringen i motionen om kanalisering av 1 % av all statlig teknikupphandling till små och medelstora företag kan nämnas att i Sverige skulle detta stå i strid med lagen (1992:1317) om offentlig upphandling.

I motion 2000/01:N324 (kd) tas också det immaterialrättsliga området upp, och det föreslås att ägare av immateriella rättigheter skall ges bättre ekonomiska möjligheter att försvara sin rätt till patent och varumärke genom ett bättre försäkringsskydd. Regeringen aviserade i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) att möjligheterna att införa en patentintrångsförsäkring skall undersökas. Frågan är under beredning i Regeringskansliet och har också uppmärksammats på EU-nivå.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är en viktig del av näringspolitiken att på olika sätt främja bildandet av nya företag och tillväxten hos befintliga småföretag. Därvid är kompetensutveckling och rådgivning till företagare viktiga beståndsdelar. Utskottet kan således instämma i mycket av det som anförs i de här aktuella motionerna. Samtidigt kan konstateras att statsmakterna vidtagit olika åtgärder och att beredning avseende ytterligare insatser pågår.

När det gäller åtgärder för att bistå invandrare som vill starta företag anser utskottet – i likhet med vad som påpekas i några av de här aktuella motionerna – att detta är ett mycket angeläget område. Här har NUTEK, som nyss nämnts, ett par uppdrag som skall redovisas till sommaren och hösten 2001.

Beträffande kompetensutveckling vill utskottet hänvisa dels till den verksamhet som redan för närvarande bedrivs av NUTEK och ALMI, dels till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet och NUTEK.

Det immaterialrättsliga området tas upp i en motion. Utskottet hänvisar i detta avseende till arbete beträffande patentintrångsförsäkring inom Regeringskansliet och inom EU.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Kapitalförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om olika insatser för att underlätta kapitalförsörjningen för framför allt småföretag samt uppfinnare och innovatörer med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete. *Jämför reservation 6 (m, kd, c, fp).*

Motionerna

Frågan om införande av s.k. inkubatorer bör tillföras utredningsdirektiven för Finansdepartementets utredning om en översyn av lagstiftningen om värdepappersfonder, anför det i motion 2000/01:N245 (m). Motionärerna erinrar om riksdagsbehandlingen våren 2000 (bet. 1999/2000:NU13) av sin likartade motion. Utskottet avstyrkte denna med hänvisning till bl.a. den nyssnämnda utredningen. Motionärerna noterar att Finansdepartementet räknat med att utredningsarbetet påbörjas först under hösten 2000 och uppger att utredningen, enligt vad de erfarit, inte kommer att behandla den typ av fonder som tas upp i motionen. Det slags nyföretagarstöd för högteknologiska företag som förordas i motionen har som förebild en modell som tillämpas i Israel. Detta system inrättades i början av 1990-talet för att ge möjlighet till utveckling av spetskompetens hos invandrare. För närvarande finns ett nätverk av 26 självständiga inkubatorer, där hälften av platserna är vikta för nya invandrare. Rapporter pekar på goda resultat av verksamheten, sägs det i motionen. I en tillämpning av den israeliska modellen i Sverige föreslås staten och näringslivet avsätta medel till en fond med uppgift att reducera risken för s.k. groddinvesteringar. Fonden, som skall vara oberoende, skall ges i uppdrag att samverka med teknologiska inkubatorer vilka hjälper till att utveckla entreprenörers innovationsidéer. Medel från fonden återbetalas av de företag som överlever med royaltyer på omsättningen.

I motion 2000/01:N233 (v) begärs tillkännagivanden i tre avseenden, nämligen om inrättande av en kunskapsbank, om riskkapital och de större företagens roll och om tillväxt genom kunnigt kapital. Investmentbanken Merrill Lynch har rankat Sverige som det bästa tillväxtlandet i världen, men när det gäller tillgång på riskkapital hamnar Sverige först på 13:e plats, säger motionärerna. De pekar på att riskkapitalet är ojämnt fördelat mellan olika delar av landet och mellan olika branscher. Motionärerna framhåller goda exempel, såsom områdena Gnosjö och Emilien i Italien samt musikverksamheten Rockparty i Hultsfred, som har tagit initiativ till en ny typ av kreditgarantiför-

ening, vilken skall gå i borgen för småföretagare på orten som inte anses solventa av de traditionella finansinstituten. Även staten bör hjälpa till med att skapa plattformar för nyföretagare utanför de befintliga, anför motionärerna och framför följande förslag: spridande av erfarenheter från Emilien och Gnosjö, inrättande av en kunskapsbank, upptagande av diskussioner på såväl lokal som statlig nivå med de större företagen om bidrag med riskkapital till otraditionella satsningar samt genomförande av förslag framlagda i Riksrevisionsverkets rapport Tillväxt genom kunnigt kapital (RRV 2000:18) om hur staten kan bidra med rådgivning och stöd genom samarbete med små riskkapitalbolag och genom en ökning av antalet sådana bolag.

En utredning bör tillsättas med uppdrag att föreslå inrättande av ett uppfinnarkreditiv, anförs det i motion 2000/01:N236 (kd). En rapport från EU har visat att Sverige är mest innovationsvänligt inom unionen – i 12 av 16 studerade faktorer är Sverige ca 20 % bättre än övriga EU-länder, konstaterar motionären. Han anser dock att det bör bli lättare för svenska entreprenörer och innovatörer att få tillgång till riskvilligt kapital genom införande av en möjlighet att i utvecklingsfasen av en uppfinning, ett tjänsteprojekt eller en innovativ verksamhet få låna riskvilligt kapital mot en statlig borgen. Om idén kommer fram till exploatering, tillverkning och marknadsföring skall kreditivet lyftas av mot finansiering i lämpligt kreditinstitut, anför motionären. Det förordade uppfinnarkreditivet jämförs med ett byggnadskreditiv.

I partimotion 2000/01:N267 (c) begärs tillkännagivanden i tre avseenden, nämligen om skapande av fonder och bolag för medel till produkt- och företagsutveckling, om utveckling av fonder och modeller för riskkapitalförsörjning och om förbättrad utformning av stödet vid start av företag. Staten bör tillföra medel till de föreslagna fonderna och bolagen, bl.a. genom kapital som frigörs vid försäljning av statliga företag, anför motionärerna. Insatser som bör ges stöd är rådgivning kring patent och företagsbildningar, försäljning av patent, företagskuvöser och riskkapitalförsörjning för mikroföretag. I de nämnda fonderna och bolagen skall även enskilda och företag kunna placera pengar på skattemässigt förmånliga villkor. Bolagen och fonderna, som skall styras regionalt, är avsedda att ersätta en del av den berörda nuvarande näringspolitiken. Tillgången på riskkapital i Sverige är för närvarande god för större företag och i tätortsområden, men problemen är stora för småföretagare på landsbygden som behöver såddkapital, speciellt för kvinnor, ungdomar och invandrare, säger motionärerna. Centerpartiet anser att tillgången på riskkapital måste förbättras, speciellt inom de regioner och affärsområden där det för närvarande är svårt att finna kapital. Förutom fonder som – enligt Centerpartiet – bör skapas genom avsättning av delar av vinsterna från vattenkraften bör ytterligare riskkapitalförsörjning stimuleras, t.ex. genom olika modeller för lokalt riskkapital, lokala fonder, nätverksbanker och kreditgarantiföreningar. I motionen föreslås också att starta-eget-bidraget skall utformas så att en större del betalas ut i ett tidigt skede för att sedan fasas ut när företaget börjar generera inkomster som kan täcka en större del av kostnaderna.

I motionerna 2000/01:Sf617 (fp) och 2000/01:A217 (fp) begärs att mikrolån för blivande småföretagare skall införas. Det krävs lättnader för småföretagare om den höga och långvariga arbetslöshet som drabbar invandrarbefolkningen skall kunna avskaffas, anför motionärerna. Brist på kapital är ett hinder inte bara för långvarigt arbetslösa människor utan egna besparingar, utan också för aktiva och relativt välbeställda individer, säger motionärerna och anger som exempel att svenska uppfinnare ofta påstår att de måste sälja sina patent utomlands, eftersom de inom Sverige inte finner finansiering för prov och marknadsföring.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att stimulera inrättandet av lokala börser, banker och kreditgarantiföreningar, anför det i partimotionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp). Riskkapitalets fördelning uppvisar stora regionala obalanser, säger motionärerna. För företag i heta tillväxtbranscher och börsnoterade företag i storstäderna är kapitalförsörjningen inte något större problem, men för dem i traditionella branscher, i skogslänens inland och för de små och medelstora företagen förhåller det sig tvärtom. För de sistnämnda är det, enligt motionärerna, tre omständigheter som är av betydelse. Den första handlar om att den privata kapitalmarknaden inte är särskilt benägen att ta risker, särskilt i företagens tidiga utvecklingsskeden, före kommersialisering. Den andra är att små företag har lägre soliditet än större, och den tredje handlar om bristande konkurrens i banksektorn. Motionärerna hänvisar till olika modeller för lokala börser, banker och kreditgarantiföreningar i Australien, Frankrike och Italien.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avtog våren 2000 motioner som behandlade frågor om kapitalförsörjning, likartade vissa av de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet framhöll att frågan om kapitalförsörjning för småföretag intar en central ställning inom näringspolitiken. Utskottet förutsatte att flera av de aktuella frågorna skulle komma att bli föremål för behandling i det utrednings- och beredningsarbete som då bedrevs inom Näringsdepartementet. Vidare hänvisades till ett utredningsarbete inom Finansdepartementet rörande värdepappersfonder och andra företag som erbjuder möjlighet till kollektiva investeringar. Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet framförde i en reservation sina synpunkter i frågan.

Det finns ett stort utbud av lån och stöd till företag som administreras av statliga myndigheter, bolag och stiftelser. I utredningsrapporten Statens åtgärder för fler och växande företag av direktörerna Elisabet Annell och Peter Nygårds behandlades riskkapitalförsörjningen för småföretag. Där sägs (s. 67) att staten under senare år har vidtagit i huvudsak två slags åtgärder för att underlätta för småföretag att få tillgång till externt ägarkapital. Staten har vidtagit åtgärder för att mer allmänt förbättra förhållandena för de aktörer som tillhandahåller riskkapital inom småföretagssektorn, genom att t.ex. stödja utvecklingen av regionala aktiemarknader och införa lättnader i dub-

belbeskattningen av aktier. Vidare har staten genomfört direkt riktade insatser för att komplettera den privata marknaden.

I den nyssnämnda utredningsrapporten redovisades – baserat på Företagsstödsutredningens betänkande Kompetens och kapital (SOU 1996:69) – följande förteckning över olika organisationer som har till uppgift att tillhandahålla kapital, ge service till och i övrigt främja utvecklingen av små och medelstora företag (helt eller delvis statlig organisation anges med ett S inom parentes):

Centrala aktörer: NUTEK och VINNOVA efter den nyligen beslutade nya organisationsstrukturen på det näringspolitiska området (S), Exportkreditnämnden (S), Sveriges exportråd (S), Glesbygdsverket (S), Invest in Sweden Agency – ISA (S), Arbetsmarknadsstyrelsen – AMS (S), Stiftelsen Sveriges teknisk-vetenskapliga attachéverksamhet – STATT (S), Stiftelsen Svensk Industridesign (S), Industriforskningsinstitut (S), ALMI (S), 6:e AP-fonden (S), Forskningsstiftelserna (S), Stiftelsen Industrifonden (S), EU:s ramprogram för FoU, Europeiska investeringsbanken och Europeiska investeringsfonden, Nordiska investeringsbanken (S), Stiftelsen Innovationscentrum, Svensk-Norsk Industrifond (S) och Connect Sverige.

Regionala aktörer: ALMI:s dotterbolag (S), länsarbetsnämnderna (S), exportcentrum (S), industriella utvecklingscentrum, länsstyrelserna och självstyrelseorganen (S), landstingen, produktråd, Norrlandsfonden (S), universitet och högskolor (S), Euro Info Centres (S), EU:s strukturfonder och gemenskapsinitiativ, teknikbrostiftelser, teknikparker, lokala kooperativa utvecklingscentrum (LKU), Business and Innovation Centres (BIC), Innovation Relay Centres (IRC), Handelskammare och Connect – Stockholm, Skåne, Väst.

Lokala aktörer: Arbetsförmedlingarna (S), kommunala näringslivsorgan, lokala sammanslutningar, Nyföretagarcentrum och Jobs & Society.

Dessutom tillkommer banker, finansbolag, revisionsbyråer etc.

NUTEK har, som tidigare beskrivits, i regleringsbrevet för år 2001 fått i uppdrag att, tillsammans med ALMI, göra en samlad redovisning av erfarenheter och möjligheter för särskilda grupper av småföretagare att utnyttja de finansiella lånesystem som finns för närvarande. Speciellt bör belysas kvinnors, ungdomars och invandrades möjligheter att få lån till företagande inom särskilt tjänstesektorn. Den samlade redovisningen bör belysa de olika lånesystemens betydelse för gruppernas möjligheter att starta och driva företag, liksom erfarenheter och resultat av olika låneformer som utnyttjas av dessa grupper. Redovisningen skall också omfatta en analys av huruvida attityder och hantering i samband med låneansökan innebär särskilda svårigheter för någon eller några av de berörda grupperna. Om den samlade redovisningen skulle visa att problem existerar, skall verket lämna förslag till åtgärder för en förbättrad långivning och insatser för att förbättra attityden i lånehanteringen för berörda grupper. En slutrapport skall lämnas till regeringen den 30 september 2001.

NUTEK har därutöver fått i uppdrag att tillsammans med ALMI och i nära samråd med Stiftelsen Industrifonden komma med förslag till hur samverkan mellan NUTEK och stiftelsen skall utvecklas. En redovisning skall lämnas till Näringsdepartementet senast den 30 juni 2001. Ett motsvarande uppdrag har lämnats avseende Stiftelsen Innovationscentrum.

I regleringsbrevet för år 2001 för NUTEK har vidare under anslaget Näringslivsutveckling (38:2) tagits upp 73 miljoner kronor under en särskild anslagspost (1) för s.k. såddfinansiering. Medel från denna anslagspost får användas för att täcka såddfinansiering i enlighet med förordningen (1995:1254) om statligt stöd till teknisk forskning, industriellt utvecklingsarbete och uppfinnarverksamhet.

Institutet för tillväxtpolitiska studier har i regleringsbrevet för år 2001 fått i uppdrag att studera hur andra länder stödjer kapitalförsörjningen i småföretag. Studien skall utmynna i en kartläggning och en beskrivning av exempel på effektiva åtgärder. Sådan åtgärds förhållande till EG:s statsstödsregler och hur problemen kring gränstragningen mellan finansiering på marknadsmässiga grunder respektive finansiering med subventionsinslag har lösts i olika länder skall därvid också belysas. Uppdraget skall redovisas senast den 20 december 2001.

Frågor om kapitalförsörjning till företag kommer också att aktualiseras inom ramen för arbetet med den regionalpolitiska propositionen. Denna avses bli avlämnad till riksdagen under hösten 2001.

Några motioner behandlar frågan om s.k. mikrokrediter. Ett antal av de aktuella lånen och stöden kan ges med relativt små belopp. ALMI:s nyföretagarlån kan beviljas med som lägst 50 000 kr, och de särskilda kvinnolånen och lån till unga företagare kan beviljas med lånebelopp ned till 25 000 kr.

I några motioner tas upp frågor om statligt engagemang i regionala och lokala fonder för småföretagsutveckling och speciella värdepappersfonder som investerar i företag i mycket tidiga skeden (s.k. entreprenörsfonder). NUTEK och Sveriges Industriförbund presenterade under hösten 1998 rapporten Entreprenörsfonder – riskkapital till växande småföretag (N1999/4291/NL). I rapporten föreslås att regler om s.k. slutna, tidsbegränsade värdepappersfonder skall införas i syfte att underlätta riskkapitalinvesteringar i tidiga skeden. Regeringen beslöt i december 1999 att tillkalla en särskild utredare (lagman Anders Nordström) – med uppdrag (dir. 1999:108) att göra en översyn av lagstiftningen om värdepappersfonder och andra företag som erbjuder möjlighet till kollektiva investeringar. I uppdraget ingår att analysera om det finns behov av att skapa ytterligare förutsättningar för etablering av slutna fondföretag – i synnerhet för investeringar i riskkapital – och i förekommande fall ge förslag till lagstiftning samt i detta sammanhang även analysera de institutionella förutsättningarna vad gäller schablonbeskattning av värdepappersfonder. I utredningsdirektiven nämns särskilt förslaget från NUTEK och Industriförbundet. En väl fungerande riskkapitalförsörjning är enligt regeringens mening av stor betydelse för att främja nyföretagande och tillväxt i små och medelstora företag, sågs det i direktiven. Den särskilde utredaren utsågs först

under hösten 2000, varför avrapporteringstidpunkten – som i direktiven angavs till den 30 juni 2001 – har skjutits fram ett år till den 30 juni 2002.

Beträffande förslaget i motion 2000/01:N245 (m) om en utveckling av inkubatorer enligt israelisk modell kan noteras att den nyssnämnda översynen av lagstiftningen om värdepappersfonder syftar till att generellt förbättra de institutionella förutsättningarna för etablering och uppbyggnad av fonder, vilket bör underlätta privata satsningar inom detta område. Det finns för närvarande ett antal privata företag som bedriver verksamhet som liknar den som beskrivs i motionerna.

Utskottets ställningstagande

Frågan om kapitalförsörjning för småföretag intar en central ställning inom näringspolitiken. Enligt utskottets bedömning kan det för närvarande inte sägas föreligga någon generell brist på kapital för start eller tillväxt av företag. Däremot kan problem uppstå för olika grupper och i vissa delar av landet.

Som redovisats pågår olika aktiviteter med relevans för frågan om kapitalförsörjning. NUTEK har sålunda getts i uppdrag att, tillsammans med ALMI, belysa och analysera olika grupper – kvinnors, ungdomars och invandrades – möjligheter att få lån till företagande. Om det bedöms erforderligt skall förslag till åtgärder lämnas. Uppdraget skall redovisas hösten 2001. Även frågan om samverkan med stiftelserna Industrifonden och Innovationscentrum omfattas av regeringsuppdrag till NUTEK och ALMI. Institutet för tillväxtpolitiska studier har ett uppdrag att studera hur andra länder stöder kapitalförsörjningen i småföretag.

När det gäller frågan om inrättande av fonder, riskkapitalbolag och kreditgarantiföreningar vill utskottet hänvisa till den utredning som regeringen tillsatt med uppdrag att göra en översyn av lagstiftningen om värdepappersfonder och andra företag som erbjuder möjlighet till kollektiva investeringar. På grund av att tillsättandet av utredningsman skedde först under hösten 2000 har tidsplanen för utredningen förskjutits, och avrapportering skall nu ske sommaren 2002.

Utskottet vill också framhålla att frågor rörande kapitalförsörjning för småföretag kommer att aktualiseras i den regionalpolitiska proposition som planeras till hösten 2001.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Industriella utvecklingscentrum

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå två motioner rörande industriella utvecklingscentrum med hänvisning till pågående beredningsarbete.

Motionerna

Möjligheterna att inrätta industriella utvecklingscentrum (IUC) i nya branscher bör utökas, anför det i motion 2000/01:N292 (s). IUC är en satsning som tillvaratar en speciell kompetens på en ort, som medverkar till forskning och utveckling och som kan stödja utvecklingen inom nya och befintliga företag inom vissa sektorer, säger motionärerna. De anser att det därför är av stor betydelse att IUC tilldelas resurser, men också att IUC etableras inom fler områden utanför den traditionella verkstadsindustrin. Detta sker för närvarande i viss omfattning, t.ex. inom områdena musik, mat, idrott, etc. För att påskynda denna utveckling kan det vara motiverat med en regeländring för IUC för att bättre anpassa modellen till tjänsteföretag, anför motionärerna.

IUC-bolagen bör ges möjligheter att fortsätta och vidareutveckla det s.k. UPA-uppdraget (UPA står för uppsökande, produktutveckling och avknoppning), som hittills skett i avtal med Näringsdepartementet, anför det i motion 2000/01:N301 (s). Motionärerna redovisar sifferuppgifter avseende IUC-bolagen under perioden 1997–2000 och betecknar satsningen som framgångsrik. Sammantaget sägs utformningen av UPA-uppdraget kunna bilda stommen i ett nytt svenskt initiativ inom näringspolitiken. Motionärerna framhåller att nätverksstrukturen ger varje enskilt IUC-bolag möjlighet att åta sig utvecklingsuppdrag där regional förankring och nationell spridning är en förutsättning för resultat samt möjlighet att hålla kostnaderna på en låg nivå.

Vissa kompletterande uppgifter

Utskottet behandlade frågan om IUC senast i anslagsbetänkandet 2000/01:NU1 i anslutning till anslaget Näringslivsutveckling (s. 62) och redovisade följande. IUC är fristående aktiebolag med näringslivet som majoritetsägare, varvid små och medelstora företag utgör merparten. Fackföreningar och kommuner finns ofta också med i ägarkretsen. Verksamheten är fokuserad på industriell och regional tillväxt genom affärsmissiga utvecklingsprojekt inom områdena kompetens, produkter, processer och teknik. IUC-verksamheten är, framhöll utskottet, en typ av näringspolitisk åtgärd som förefaller vara väl anpassad till de krav som de berörda småföretagen ställer. Varje framgångsrik IUC-etablering vilar, enligt konceptet, på initiativ och engagemang underifrån, dvs. såväl analysarbetet som själva bildandet av ett IUC har drivits av de berörda företagen själva.

Utskottet ansåg att det är viktigt att staten även framöver på olika sätt kan stödja den verksamhet som IUC bedriver. Utskottet hade erfärit att Verket för näringslivsutveckling skulle komma att få i uppgift att vara samordnare på nationell nivå av den statliga upphandlingen av vissa verksamheter vid IUC. Vidare betonade utskottet att den typ av underifrån och regionalt initierad verksamhet som IUC representerar är ett värdefullt inslag i näringspolitiken. Riksdagen följde utskottet.

NUTEK skall enligt sin instruktion (1999:1178) vara samordnare på nationell nivå av den statliga upphandlingen av vissa verksamheter vid IUC.

Myndigheten skall överta ansvaret för att beställa tjänster inom ramen för det s.k. UPA-uppdraget från IUC-nätverken och, enligt vad som sades i budgetpropositionen för år 2001 bör det vara en uppgift även för VINNOVA att medverka i finansieringen. Enligt regleringsbrevet för år 2001 för NUTEK skall verket och ALMI tillsammans med IUC-nätverken, i samråd med andra aktörer, lämna förslag på hur verksamheten med IUC kan samordnas och utvecklas. Utvecklingen av detta arbete skall redovisas till Näringsdepartementet senast den 31 mars och den 30 juni 2001. I regleringsbrevet sägs att medel från anslagsposten (2) Information, rådgivning, mötesplatser och nätverk under anslaget Näringslivsutveckling (38:2) får användas till IUC för finansiering av UPA-uppdraget. De orter/nätverk som startade under år 2000 garanteras därvid för år 2001 totalbeloppet 30 miljoner kronor, vilket skall fördelas i proportion till de av regeringen beviljade bidragen för år 2000. Övriga IUC kommer, enligt uppgift från Näringsdepartementet, att under det halvår som utredningen om samordning pågår erhålla UPA-medel.

Näringsminister Björn Rosengren besvarade i januari 2001 en fråga (2000/01:487) av Lars Hjertén (m) om vilka åtgärder han avser att vidta för att de företag som drivs med hjälp av lån som förmedlats av IUC skall kunna fortleva. I sitt svar sade näringsministern att IUC-verksamheten har visat sig vara ett efterfrågat och kostnadseffektivt instrument för att stödja småföretagsutveckling. Han erinrade om de många positiva följeffekter som IUC-verksamheten genererat utanför UPA-uppdraget och nämnde som exempel den omfattande utbildning som IUC-nätverken skapat och som riktar sig direkt till småföretagen. Han meddelade att regeringen inte har beslutat stoppa utbetalningar av IUC-lån och redogjorde för det ansvar som NUTEK har på området och som här nyss redovisats. Han betonade att den typ av underifrån och regionalt initierad verksamhet som IUC representerar är ett värdefullt inslag i näringspolitiken. Det är viktigt att staten även framöver på olika sätt kan stödja den verksamhet som IUC bedriver, varför det blir en viktig uppgift för den nya myndigheten att vidareutveckla IUC-verksamheten på de sätt och villkor som regeringen banat väg för, sade näringsministern avslutningsvis.

I februari 2001 besvarade näringsminister Björn Rosengren vidare en interpellation (2000/01:213) av Maria Larsson (kd) om framtiden för IUC. Svaret var likartat med det nyss redovisade frågesvaret. I den efterföljande debatten gjorde näringsministern följande fyra konstateranden:

- Försöksverksamheten med IUC har upphört, och UPA-uppdragen kommer framgent att upphandlas av NUTEK. Det rörde sig om ett projekt som skulle drivas under en tid och sedan inte fortsätta, utan verksamheten skulle bära sina egna kostnader.

- De IUC som bildades under år 2000 garanteras 30 miljoner kronor för år 2001.

- Näringsministern uppgav att staten från tidigare bildade IUC under första halvåret 2001 kommer att upphandla verksamhet på i storleksordningen ca 35 miljoner kronor.

– Samtalen mellan NUTEK, ALMI och IUC kommer att bidra till en långsiktig lösning av finansiering för IUC. Följande frågor skall därvid besvaras: Hur skall man ta till vara lärdomar och kompetens från IUC-projektet? Vilka förändringar får göras i villkorsavtalet? Är det lämpligt att göra omviktningar inom UPA, som står för uppsökande, produktutveckling och avknoppning? (Det har lagts ned mycket resurser på den uppsökande delen, och det är möjligt att mer resurser skall läggas på avknoppning.) Skall den nuvarande fördelningen på industri och upplevelse vara oförändrad fortsättningsvis? Vad kan verket upphandla av IUC-nätverket? Är verkets uppdrag att höja IT-kompetensen i småföretagen lämpligt? Hur kan NUTEK:s befintliga såddlån förmedlas av IUC? Hur kan vidare ALMI:s befintliga risklån förmedlas av IUC?

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona att den typ av underifrån och regionalt initierad verksamhet som IUC representerar är ett värdefullt inslag i näringspolitiken. IUC-verksamheten är, enligt utskottets mening, en typ av näringspolitisk åtgärd som är väl anpassad till de krav som de berörda småföretagen ställer. IUC är fristående aktiebolag med näringslivet som majoritetsägare, varvid små och medelstora företag utgör merparten. Fackföreningar och kommuner finns ofta också med i ägarkretsen. Verksamheten är fokuserad på industriell och regional tillväxt genom affärsmässiga utvecklingsprojekt inom områdena kompetens, produkter, processer och teknik. Varje framgångsrik IUC-etablering vilar, enligt konceptet, på initiativ och engagemang underifrån, dvs. såväl analysarbetet som själva bildandet av ett IUC har drivits av de berörda företagen själva.

Utskottet anser att det är viktigt att staten även framöver på olika sätt kan stödja den verksamhet som IUC-konceptet innebär. Det är också positivt om IUC kan etableras inom flera branscher utanför den traditionella industrisektorn. Så har, som noteras i en av motionerna, redan skett i viss utsträckning inom områdena musik, mat och idrott. Som redovisats har NUTEK getts i uppgift att vara samordnare på nationell nivå av den statliga upphandlingen av vissa verksamheter vid IUC. NUTEK skall vidare tillsammans med ALMI och IUC under våren och sommaren 2001 lämna förslag på hur verksamheten med IUC kan samordnas och utvecklas. Näringsminister Björn Rosengren har nyligen i en interpellationsdebatt redogjort för det statliga stöd som IUC kan påräkna under den tid som NUTEK:s uppdrag pågår.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att det inte är påkallat med något uttalande av riksdagen i frågan och avstyrker därmed de båda här aktuella motionerna.

Design

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå två motioner om ökade insatser på designområdet med hänvisning till pågående beredning av en utvärdering och en utredning i frågan.

Motionerna

Det behövs en markering till centrala myndigheter inom det näringspolitiska området att inom ramen för tillgängliga medel återskapa möjligheterna till designcheckar, anför det i motion 2000/01:N230 (s). Checkarna förmedlades av regionkontoren hos Stiftelsen Svensk Industridesign och utgick med högst 50 % och högst 25 000 kronor av en företagares utgift för designinsatsen. ALMI svarade för finansieringen, som uppgick till 3,3 miljoner kronor per år. Erfarenheterna av designcheckarna är mycket goda, säger motionärerna och konstaterar med beklagande att de trots detta avvecklades år 2000 efter beslut av ALMI:s styrelse. Motionärerna finner det beklagligt att en näringspolitiskt angelägen verksamhet avvecklades utan politisk prövning. Designcheckarna har givit företagare, som tidigare varit främmande för att arbeta tillsammans med designer, möjligheter till samarbete och bidragit till att kompetensen i företagen stärkts, säger motionärerna. De anser att de insatser som görs från statligt håll för att främja svensk design är mycket begränsade och jämför med länder som Finland, Tyskland, Danmark och Storbritannien. Det är praktiskt möjligt att återuppta arbetet med checkarna, genom Svensk Industridesigns regionala organisation, anför motionärerna avslutningsvis.

Det behövs ytterligare insatser för att stärka designens och formgivningens roll för att utveckla företagsamheten, anför det i motion 2000/01:N374 (s). Motionärerna finner det glädjande att regeringen har satt ökad fokus på dessa frågor; år 1998 antog riksdagen ett program för arkitektur, formgivning och design, och en utredning om statens ansvar för formgivning och design har just avslutats. Motionärerna anser dock att detta inte räcker och att inte minst de små företagen behöver stöd. Det behövs en bättre samverkan mellan olika sektorer, såsom utbildning, kultur och företagande, både nationellt och lokalt, anför motionärerna. De anser att ansvaret för detta bör ligga hos Näringsdepartementet.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avsåg våren 2000 en motion om designcheckar, liknande en av de här aktuella motionerna (bet. 1999/2000:FiU20). I näringsutskottets yttrande till finansutskottet (1999/2000:NU6y) hänvisade utskottet till en utvärdering av Stiftelsen Svensk Industridesign (SVID) som Näringsdepartementet då avsåg fatta beslut om och som skulle rapporteras under hösten 2000.

Staten stöder designfrämjande verksamhet i främst små och medelstora företag via SVID. Denna har i uppgift att främja, generera och förmedla kun-

skap och kompetens inom industriell design som ett medel för att öka konkurrensförmågan och lönsamheten i svenskt näringsliv. I regleringsbrevet för NUTEK för år 2001 tas under anslaget Näringslivsutveckling (38:2) 10 miljoner kronor upp för bidrag till stiftelsen. I regleringsbrevet sägs att små och medelstora företag särskilt bör uppmärksammas. Vidare sägs att arbetssättet för industriell design bör inriktas mot ytterligare regionalisering, och att rådgivningen även bör inriktas mot andra designkomponenter. Stiftelsen arbetar rikstäckande inom två insatsområden, nämligen kontakt och rådgivning samt kunskap och kompetensutveckling. Kontakt- och rådgivningsverksamheten bedrivs vid fyra regionkontor.

Den nämnda utvärderingen utfördes av konsultföretaget BDO Consulting Group. Uppdraget bestod av följande:

- utvärdering av huruvida SVID:s insatser har lett till att målen för verksamheten har uppfyllts samt vilka medel som har använts för att så skall ske,
- utvärdering av vilka effekter SVID:s olika insatser har haft för företagen, särskilt på längre sikt,
- utvärdering av hur systemet med designcheckar har fungerat,
- kartläggning av vilka andra privata och offentliga aktörer som arbetar med liknande typ av verksamhet inriktad på industriell design,
- analys av och förslag till hur SVID:s verksamhet på lämpligaste sätt skall kopplas till den framtida organisationen inom näringspolitiken.

Konsultföretaget avlämnade sin rapport, Utvärdering av Stiftelsen Svensk Industridesign (SVID) i november 2000. Slutsatserna och rekommendationerna sammanfattades i följande tio punkter:

- Öka tydligheten beträffande form- och designfrågornas roll och hemvist.
- Förtydliga målen och klargör ansvarsfördelningen.
- Minska komplexiteten och öka samordningen.
- Förbättra regeringens styrning av SVID.
- Förbättra uppföljning och utvärdering.
- Öka långsiktigheten och den finansiella uthålligheten.
- Ge utrymme för finansiellt stöd till industriell design.
- Öka synligheten och förstärk varumärket.
- Utvidga samarbetet med universitet och högskolor.
- Stöd och utnyttjande av ny teknik.

Den intervjuundersökning som konsultföretaget genomförde gav stöd för att designcheckarna har varit ett värdefullt instrument för att öppna dörren för företag som tidigare inte haft erfarenhet av att arbeta med industridesigner. Konsultföretaget drar i rapporten slutsatsen att man bör förfoga över olika verktyg för att underlätta för företagare att integrera designaspekter i utvecklingen av sin verksamhet.

Rapporten bereds för närvarande inom Näringsdepartementet. Beredningen samordnas med beredningen av den till Kulturdepartementet hörande Form- och designutredningens betänkande Statens insatser för form och design (SOU 2000:75), som nyligen har varit föremål för remissbehandling. I samråd

med Svensk Industridesign undersöks hur man kan gå vidare med förslag som ytterligare främjar användandet av industridesign som konkurrensmedel.

Näringsminister Björn Rosengren besvarade i februari 2001 en interpellation (2000/01:204) av Inger Lundberg (s) om designinsatser i företag. Han inledde med att säga att han – i den nya kunskapsekonomin, där såväl kostnader som kvalitet utjämnas alltmer mellan olika nationer – är övertygad om att andra värdeskapande faktorer såsom design blir en allt viktigare faktor för näringslivets konkurrenskraft. Han redogjorde för de insatser som görs via Svensk Industridesign och nämnde att Näringsdepartementet har stött det s.k. Ekodesignprojektet, som drivs av Svensk Industridesign. Ekodesign ingår i ett NUTEK-projekt om miljöanpassad produktutveckling som syftar till att främja en hållbar utveckling. Regeringen har sammanlagt satsat drygt 1 miljon kronor i Ekodesignprojektet. Näringsministern nämnde vidare att Näringsdepartementet medverkar i en interdepartemental arbetsgrupp, med uppgift att verka för ett samordnat, statligt agerande inom områdena arkitektur, formgivning och design.

Näringsministern noterade att Svensk Industridesign tidigare förfogat över ytterligare ett instrument för att främja industridesign, nämligen designcheckar. Han redogjorde för den nämnda utvärderingen av Svensk Industridesign och erinrade också om Form- och designutredningens betänkande. Näringsdepartementet bereder för närvarande frågan tillsammans med Kulturdepartementet i syfte att ta fram förslag som ytterligare främjar användandet av industridesign som konkurrensmedel.

Avslutningsvis sade näringsministern när det gäller designcheckar att tanken med helhetssynen på designfrågorna har varit att man inte skall bryta ut något, utan allt skall ligga som delar i produktutveckling och utformning. Han noterade att regeringen inte har avvisat tanken på designcheckar, men att den vill bereda frågan ur ett helhetsperspektiv. Han uppgav att regeringen under våren 2001 skall återkomma i frågan. Näringsministern delade uppfattningen att designcheckar kan spela en viktig roll när det gäller småföretag och även i regionalpolitiken.

Svensk Industridesign har inför utskottet informerat om sin verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Den designfrämjande verksamheten har, enligt utskottets mening, en given plats inom näringspolitiken. En produkts design kan ofta vara den avgörande faktorn för framgång på marknaden – såväl på hemmamarknaden som på exportmarknaden.

Frågan om den framtida utformningen av de statliga insatserna för att främja design är som nämnts föremål för beredning inom Regeringskansliet, med anledning av dels utvärderingen av Svensk Industridesign, dels Form- och designutredningens betänkande. Näringsminister Björn Rosengren har nyligen i en interpellationsdebatt utlovat att regeringen under våren 2001 skall återkomma i frågan. Mot denna bakgrund kan utskottet inte se något behov av ett riksdagsuttalande i saken och avstyrker därmed motionen.

Kvinnors företagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ökade insatser för att främja kvinnors företagande med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete. *Jämför reservation 7 (m, kd, c, fp).*

Motionerna

Ett riksdagsuttalande om ett förbättrat företagsklimat, med inriktning på kvinnors företagande, begärs i motion 2000/01:A806 (m). Ett stort problem för kvinnors företagande i Sverige är att de områden där många kvinnor skulle vilja starta eget är föremål för statliga och i synnerhet kommunala monopol, t.ex. barnomsorg, sjukvård, äldreomsorg och undervisning, anför motionärerna. De anser att ett annat problem för kvinnors företagande är osund, kommunal konkurrens som ofta slår hårt mot just kvinnors företagsområden. Staten och kommunerna bör på områden där det finns en privat marknad upphandla berörda tjänster efter ett anbudsförfarande i fri konkurrens på lika villkor, sägs det. Moderata samlingspartiet vill göra det möjligt för svenska kvinnor att bli egna företagare genom följande åtgärder: skatten på arbete och företagande bör sänkas; arbetsmarknaden bör avregleras och moderniseras; etableringsfriheten bör stärkas inom sektorer som är offentliga monopol; avknoppningar från offentligt bedriven verksamhet bör uppmuntras; marknaden för hemnära tjänster bör öppnas genom införande av en skattereduktion.

Kvinnors företagande bör uppmuntras och stödjas, anføres det i partimotion 2000/01:N324 (kd). Kvinnors företagande har en stor potential, men kvinnor har inte samma tradition som män att driva företag och därmed inte lika många förebilder. Det är framför allt män som byggt upp de existerande företagstraditionerna och företagorganisationerna, konstaterar motionärerna. De anser att en ökning av kvinnors företagande kan ge näringslivet förnyelse och ökad mångfald.

Ett ökat kvinnligt deltagande i IT-branschen bör stimuleras, anføres det i partimotion 2000/01:N267 (c). Det är viktigt att alla ges förutsättningar att delta i den nya tidens företagande, säger motionärerna och refererar till nyligen presenterad statistik från Jämställdhetsrådet för transporter och IT, enligt vilken män är klart överrepresenterade inom såväl utbildning som företagande inom IT-området. Motionärerna finner detta olyckligt och menar att en grundlig analys bör göras i syfte att öka det kvinnliga deltagandet inom såväl utbildningar som företagande inom IT.

Tillkännagivanden i två avseenden begärs i motion 2000/01:N295 (fp), nämligen om möjligheten att starta företag inom sektorer där kvinnor haft en dominerande andel av arbetsmarknaden och om att aktivt riskkapital lättare bör kunna komma i fråga för små företag och samhällstjänster där kvinnors företagande kan förväntas vara frekvent. Åtgärder och stöd som lämnas till

kvinnor som vill bli företagare måste utformas utifrån kvinnors förutsättningar och krav, anför motionärerna. De anser att insatser för nya företagare ofta är utformade utifrån ett manligt tänkande och en mansinriktad arbetsmarknad. Om kvinnor inom vård, omsorg, utbildning och service inte ges möjlighet att förverkliga sina idéer utanför de offentliga monopolerna hämmas mycken kvinnlig skaparkraft, menar motionärerna. De förespråkar också skatteändringar för att ett rikt utbud av hushållstjänster skall möjliggöras.

I partimotionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp) föreslås att det skall finnas statligt finansierade kvinnliga affärsrådgivningscentrum i varje kommun, att den s.k. mainstreamingen på NUTEK skall förbättras och att villkoren för ALMI:s lån till kvinnliga företagare skall ses över. Av de företag som startas årligen ägs endast 23 % av kvinnor, säger motionärerna. De noterar att många av de kvinnliga företagarna har valt att starta företag inom vård- och omsorgssektorn. Motionärerna anser att det bör finnas en bättre beredskap i kommunerna för att mobilisera kvinnors vilja att starta eget och konstaterar att det för närvarande finns kvinnliga affärsrådgivare i ett hundraåttio-tal kommuner. Med hänvisning till att flera enheter drivs i projektform och att den framtida finansieringen är osäker, föreslår motionärerna att staten skall finansiera en utbyggnad av verksamheten, så att det finns kvinnliga affärsrådgivare i varje kommun.

När det gäller mainstreaming inom NUTEK konstaterar motionärerna att projektet Nationellt resurscentrum för kvinnor (NRC) vid NUTEK har lagts ned. För att säkerställa fortsatt mainstreaming föreslår motionärerna följande åtgärder: personer inom varje enhet bör ges ett särskilt ansvar för det arbete som NRC tidigare gjort; personalen inom varje enhet bör kontinuerligt utbildas; en grupp särskilt kunniga och erfarna personer bör utses under en övergångsperiod, t.ex. från Svenska Riksförbundet Nationellt resurscentrum för kvinnor; de regionala tillväxtavtalen bör revideras; RRV och personer från riksförbundet bör kontinuerligt utvärdera och följa upp hur arbetet inom NUTEK utvecklas. ALMI administrerar företagarlån till kvinnor, konstaterar motionärerna vidare. Dessa lån tillkom för att möta andra behov än de som kunde lösas med de traditionella nyföretagarlånen och innebär att mindre summor kunde lånas, och att företagen inte behövde drivas som aktiebolag. ALMI har senare lagt till ett krav på att lånesökanden skall var intresserad av tillväxt i företaget, vilket motionärerna anser står i strid med de ursprungliga intentionerna med lånen. Därför bör villkoren för ALMI:s lån ses över, anför motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avslög våren 2000 motioner med förslag om att på olika sätt främja kvinnors företagande, liknande de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet hänvisade till de olika åtgärder som statsmakterna vidtagit. I en reservation (m, kd, c, fp) framfördes dessa partiers ståndpunkter i frågan.

I anslagsbetänkandet 2000/01:NU1 uppmärksammade utskottet i anslutning till anslaget Näringslivsutveckling frågan om vilket stöd Verket för

näringslivsutveckling framöver skall lämna till den verksamhet som bedrivs vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor runt om i landet. Utskottet hänvisades till vad som tidigare hade anförts i anslagsbetänkande 1999/2000: NU1 där utskottet speciellt hade behandlat frågan om Nationellt resurscentrum för kvinnor (NRC), vilket tidigare bedrivits i projektform vid NUTEK. Från och med år 2000 integrerades denna verksamhet i NUTEK:s ordinarie verksamhet, och NUTEK tillfördes 2,5 miljoner kronor för ändamålet. Utskottet förutsatte att detta inte skulle försvaga arbetet med att främja kvinnors företagande och menade att det på ett tydligt sätt borde framgå av regleringsbrevet att den verksamhet som bedrivits inom ramen för NRC skulle fortsätta inom NUTEK:s ordinarie verksamhet. Utskottet hade erfarit att avsikten från det nya verkets sida är att stöd även fortsättningsvis skall ges till de regionala och lokala resurscentrumen och att en inom verket central grupp med ansvar för jämställdhetsfrågor skall följa arbetet, vilket skulle komma att framgå av regleringsbrevet. Utskottet framhöll betydelsen av att det viktiga arbete som resurscentrumen bedriver inte skall ges sämre förutsättningar än för närvarande.

Frågan om konkurrens i offentlig sektor, som berörs i några motioner, behandlades av utskottet hösten 2000 i anslutning till behandlingen av ett antal motioner som väckts med anledning av den konkurrenspolitiska propositionen (prop. 1999/2000:140, bet. 2000/01:NU4). Utskottet anförde att regeringens arbete – som utskottet ställde sig bakom – styrs av en klar vilja att uppnå och upprätthålla konkurrensneutralitet mellan offentlig och privat verksamhet. I en reservation (m, kd, c fp) krävdes kraftfulla åtgärder från regeringens sida för att driva på avregleringsarbetet i syfte att skapa utrymme för privata initiativ i kommuner och landsting.

Verket för näringslivsutveckling skall enligt sin instruktion inom sitt verksamhetsområde bl.a. främja jämställdhet. Enligt regleringsbrevet för år 2001 har NUTEK, som tidigare nämnts, fått i uppdrag att, tillsammans med ALMI, göra en samlad redovisning av erfarenheter och möjligheter för särskilda grupper av småföretagare att utnyttja de finansiella lånesystem som finns för närvarande. Speciellt bör belysas kvinnors, ungdomars och invandrades möjligheter att få lån till företagande inom särskilt tjänstesektorn. Den samlade redovisningen bör belysa de olika lånesystemens betydelse för gruppernas möjligheter att starta och driva företag, liksom erfarenheter och resultat av olika låneformer som utnyttjas av dessa grupper. Redovisningen skall också omfatta en analys av huruvida attityder och hantering i samband med låneansökan innebär särskilda svårigheter för någon eller några av de berörda grupperna. Om den samlade redovisningen skulle visa att problem existerar, skall verket lämna förslag till åtgärder för en förbättrad långivning och insatser för att förbättra attityden i lånehanteringen för berörda grupper. En slutrapport skall lämnas till regeringen den 30 september 2001.

Under rubriken Regionalpolitik i regleringsbrevet sägs att Verket för näringslivsutveckling övertar det uppdrag som Närings- och teknikutvecklingsverket fick i regleringsbrevet för år 2000 vilket bl.a. var att projektet Nation-

ellt resurscentrum för kvinnor skall bli en del av NUTEK:s ordinarie verksamhet. Det råd/referensgrupp som är knutet till verksamheten skall bibehållas. Verket skall förutom uppdraget särskilt följa upp den verksamhet som bedrivs vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor. Det gäller bl.a. anslagna medel och andra resurser för basverksamheten respektive projektverksamheten, uppdelade på finansiärer, t.ex. länsstyrelser, regionala självstyrelseorgan, kommuner, landsting och Verket för näringslivsutveckling. En redovisning av de resurser som därmed ställts till centrumens förfogande, uppdelade på beslutsfattare och län, för vardera åren 1997–2000 skall redovisas till Näringsdepartementet senast den 30 april 2001. Verket skall även redovisa hur den förväntade finansieringen av verksamheten (inklusive basfinansieringen) vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor beräknas för år 2001. Verket skall samtidigt redovisa insatser och resultat av denna integrering. Verket skall vidare även i årsredovisningen för år 2001 redovisa dels insatser och resultat av denna integrering, dels de resurser som ställts till centrumens förfogande år 2001 fördelade på typer av projekt, län och beslutsfattare.

Under anslagsposten (2) Information, rådgivning, mötesplatser och nätverk under anslaget Näringslivsutveckling (38:2) sägs i regleringsbrevet att NUTEK:s verksamhet på området skall innefatta stöd till kvinnliga affärsrådgivare och annan rådgivningsverksamhet, spridning av forskningsinsatser och annan kunskap kring kvinnors företagande samt internationellt arbete.

I regleringsbrevet för år 2001 för anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1) under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling anges under anslagspost 22:1 att NUTEK skall avsätta lägst 26 miljoner kronor för bidrag till projekt vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor i främst nationella stödområden och EG:s strukturfondsområden. Bidrag skall ges till tillväxtorienterade projekt med inriktning på näringslivsutveckling och sysselsättning samt projekt med syfte att utveckla och implementera kunskap om kvinnors företagande. Medlen får användas till att dels starta nya projekt, dels vidareutveckla tidigare projekt för att tillvarata erfarenheter, kontaktnät och kunskaper som vunnits i dessa.

Kvinnors företagande har varit ett prioriterat område inom ALMI. Finansiering, t.ex. företagarlån för kvinnor, eller rådgivning i främst strategiska frågor har kunnat erhållas från ALMI. Företagarlånet för kvinnor infördes i augusti 1994. Lånet kan ges till både kvinnor som startar företag och till kvinnor som redan driver företag. Lånen kan uppgå till högst 150 000 kr och lägst 25 000 kr och avse maximalt 50 % av lånebehovet. De flesta regionala ALMI-bolagen har en särskild person med ansvar för kvinnors företagande. De samarbetar med andra instanser som arbetar inom samma område såsom kommuner, länsstyrelser, resurscentrum för kvinnor, lokala kooperativa utvecklingscentrum, nyföretagarcentrum m.fl. ALMI genomför också sedan flera år riktade insatser och specifika projekt för att stödja, utveckla och synliggöra kvinnors företagande. Sedan några år finns dessutom ett kompetens-

centrum för kvinnors företagande, placerat hos ALMI:s regionala bolag i Södermanland.

I den ekonomiska vårpropositionen 1997 avsattes 10 miljoner kronor per år under en treårsperiod för att främja kvinnors företagande (prop. 1996/97: 150, bet. FiU20). Under åren 1998, 1999 och 2000 har medlen fördelats på ALMI med 4 miljoner kronor, på NUTEK med 4 miljoner kronor och på forskning om kvinnors företagande med 2 miljoner kronor. ALMI har i huvudsak bedrivit egna projekt avseende information och rådgivning riktade mot kvinnliga företagare samt utvärdering och uppföljning av kvinnolån. NUTEK har använt sina medel dels till affärsrådgivare för kvinnor, dels till särskilda projektmedel. Vid Stiftelsen Forum för Småföretagsforskning drivs ett fyraårigt forskningsprogram om kvinnors företagande, som stöds av regeringen.

I det tidigare nämnda slutbetänkandet från Mångfaldsgruppen (Ds 2000: 69) lämnas ett antal förslag till åtgärder för att främja mångfalden i arbetslivet. Bland förslagen ingår att det nya Verket för näringslivsutveckling bör prioritera mångfalden bland nya företagare och därvid bl.a. prioritera kvinnor, personer med utländsk bakgrund och äldre vid sina rådgivnings- och informationsinsatser.

Företrädare för NRC, Svenska Riksförbundet Nationellt resurscentrum för kvinnor, har informerat utskottet om sina synpunkter på hur det fortsatta arbetet med att skapa lika villkor och förutsättningar för kvinnor och män i Sverige skall bedrivas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att en viktig uppgift inom näringspolitiken är att särskilt stödja kvinnors företagande. Det finns en stor utvecklingspotential bland kvinnliga företagare. Enligt utskottets mening är det angeläget att fler kvinnor blir företagare. Att identifiera vilka omständigheter som utgör hinder för kvinnor att starta företag och vidta åtgärder för att eliminera dessa är, vill utskottet betona, en angelägen uppgift inom näringspolitiken. Generellt gäller att s.k. mainstreaming, dvs. beaktande av jämställdhetsaspekter i alla sammanhang, bör präglade de näringspolitiska insatserna för att främja tillkomst av nya företag och tillväxt av befintliga företag.

Som framgått av den nyss lämnade redovisningen bedrivs en rad aktiviteter för att på olika sätt underlätta och främja kvinnors företagande. Det pågår vidare arbete på området inom ramen för olika uppdrag som NUTEK erhållit i regleringsbrevet för år 2001. NUTEK skall sålunda, tillsammans med ALMI, belysa och analysera olika gruppers – bl.a. kvinnors – möjligheter att få lån till företagande. Om det bedöms erforderligt skall förslag till åtgärder lämnas. Uppdraget skall redovisas hösten 2001. NUTEK har också i uppdrag att integrera den verksamhet som tidigare bedrevs inom projektet Nationellt resurscentrum för kvinnor i verkets ordinarie verksamhet och att följa upp den verksamhet som bedrivs vid regionala och lokala resurscentrum för kvinnor

och finansieringen av dessa centrum. Detta uppdrag skall redovisas under våren 2001.

Beträffande de ökade möjligheter för kvinnors företagande som en upp- brytning av offentliga monopol ibland sägs kunna medföra vill utskottet framhålla det positiva i att det bildas personalkooperativa företag. Samtidigt vill utskottet peka på att det förekommer att personalkooperativa företag, t.ex. på äldreomsorgsområdet, ”köps upp” av stora, privata företag. Att ett offentligt monopol ersätts av ett privat anser utskottet inte är positivt, vare sig för näringslivet i stort eller för möjligheterna för kvinnor att driva företag. Utvecklingen på detta område bör noga följas av regering och riksdag. När det gäller konkurrens mellan offentlig och privat verksamhet, som berörs i några motioner, vill utskottet framhålla att det är viktigt att konkurrensneutralitet kan uppnås och upprätthållas mellan dessa båda sektorer.

Med det anförda avstyrker utskottet de här aktuella motionerna i berörda delar.

Kooperativa frågor och social ekonomi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ökade insatser beträffande kooperativa företag och social ekonomi med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete. *Jämför reservationerna 8 (m, kd, fp) och 9 (c).*

Motionerna

Det behövs ytterligare utredning av hur den sociala ekonomin kan användas för att lösa olika ekonomiska och samhällsliga problem, anför det i motion 2000/01:N348 (s). Motionärerna anser att regeringen inom ramen för sitt arbete med social ekonomi allsidigt bör diskutera de möjligheter som den sociala ekonomin kan erbjuda. Den sociala ekonomins instrument kräver tre grupper av förutsättningar, säger motionärerna. Den första gäller det politiska systemet, som i attityd och handling måste ställa sig positivt, t.ex. genom lagstiftning, institutionell infrastruktur och utbildningssystem. Det finns stora brister i fråga om officiella data och statistik över den sociala ekonomin, påpekar motionärerna. Den andra förutsättningen gäller behovet av ett väl utvecklat rådgivningssystem. Den tredje förutsättningen gäller tillgång till finansiella instrument. Särskilda, för den sociala ekonomin anpassade, finansiella instrument saknas helt, och de befintliga kapitalförsörjningsinstituten beaktar inte de speciella krav som ställs av den sociala ekonomins organisationer, anför motionärerna.

I Sverige saknas – till skillnad från i många andra länder – särskilda finansieringsinstrument i form av institut o.dyl. för kooperativa företag, sägs det i motion 2000/01:N373 (s). En grundlig utredning av möjligheterna till nya finansieringslösningar för kooperativa och liknande företagsformer bör före-

tas, anför motionärerna. De anser att framför allt möjligheten att använda det pensionskapital som kommer att finnas i det framtida premiereservsystemet bör undersökas.

Uppdraget för det nationella institutet för social ekonomi (SISE) bör tydliggöras och institutet bör ges förutsättningar till en långsiktig utveckling, anför det i motion 2000/01:N377 (s). År 1993 beviljade den dåvarande regeringen anslag för bildande av institutet, som är ett nätverk bestående av statliga och regionala myndigheter, med Mithögskolan som samlande kraft, säger motionärerna. Institutet har arbetat med information och forskning kring frågor rörande den sociala ekonomin i Sverige och deltagit i olika projekt tillsammans med medlemsländer i EU. Motionärerna påpekar att Arbetslivsinstitutet är den myndighet som har störst kunskap om och intresse för social ekonomi och att tyngdpunkten i SISE:s verksamhet är förlagd där för närvarande.

Arbetet med avregleringar som ger utrymme och skapar förutsättningar för den sociala ekonomin att växa bör intensifieras, anför det i partimotion 2000/01:N267 (c). Verksamheter inom den sociala ekonomin tillhör någon av följande fyra kategorier: kooperativa företag; föreningar med ekonomisk verksamhet; stiftelser med allmännyttiga mål; ömsesidiga försäkringskassor, och verksamheten kännetecknas av följande fyra kriterier: medlemsnytta/samhällsmål; demokrati; människan går före målet; solidaritet som kitt, säger motionärerna. Kunskapen om den sociala ekonomin är dålig inom den offentliga förvaltningen, vilket ofta leder till att företagare inom området möts med skepsis, hävdar motionärerna. Vidare sägs det finnas en mängd regleringar som förhindrar denna typ av företagande att utvecklas. Motionärerna menar därför att det är önskvärt att en bredare kunskap om den sociala ekonomin förs ut till offentlig förvaltning.

Staten, landstingen, regionerna och kommunerna måste utveckla strategier för att stärka och utveckla den sociala ekonomin, anför det i motion 2000/01:N380 (c). I slutrapporten från den interdepartementala arbetsgruppen för social ekonomi finns förslag till åtgärder som utan tidsutdräkt kan bli föremål för beslut av riksdag och regering, säger motionärerna. Det gäller t.ex. följande: möjlighet till stöd ur EU:s strukturfonder för förprojektering/tekniskt bistånd och hur bidrag till små projekt administrativt organiseras; former och innehåll för regeringens dialog med folkrörelser och den sociala ekonomin; rätten till a-kassa för arbetslösa som är styrelseledamot och/eller tecknar firma i en ekonomisk förening. Inom dessa områden bör regeringen skyndsamt fatta beslut eller framlägga förslag till riksdagsbeslut, anför motionärerna.

I partimotion 2000/01:N388 (mp) begärs tillkännagivanden om företagsrådgivning för kooperativ, förnyelse av den offentliga sektorn och företagsformer inom den sociala ekonomin och om den sociala ekonomins betydelse. I motionen föreslås, som tidigare nämnts, att det skall skapas regionala företagsutvecklingscentrum anpassade till regionernas behov och förhållanden och att länsorganen skall ges möjligheter att organisera sin egen företagsrådgivning. Det skall t.ex. finnas en fristående organisation för information och

rådgivning för kooperativt företagande, förnyelse av den offentliga sektorn och företagsformer inom den sociala ekonomin, sägs det. Människors engagemang i otidionella och ideella verksamheter kan vara en god investering och ibland en inkörsport till eget företagande, anför motionärerna. De hänvisar vidare till den tidigare nämnda rapporten från den interdepartementala arbetsgruppen, i vilken konstateras att den sociala ekonomin har förutsättningar att bidra med nya arbetstillfällen, speciellt för grupper som är svaga på arbetsmarknaden. Den sociala ekonomin kan också öka samhällets service, t.ex. genom nya lösningar inom vård och omsorg, säger motionärerna. De anser att satsningar på den sociala ekonomin kan få avsevärd betydelse för den ekonomiska tillväxten, särskilt på landsbygden.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avtog våren 2000 motioner likartade de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet anförde att de kooperativa företagen intar en viktig roll inom småföretagsamheten och hänvisade till vidtagna åtgärder och pågående utrednings- och beredningsarbete. En reservation (m, kd, fp) avsåg motiveringen för avstyrkande, och i en annan (c) krävdes åtgärder för att ge det kooperativa företagandet bättre möjligheter att utvecklas.

NUTEK skall enligt sin instruktion lämna stöd till lokala kooperativa utvecklingscentrum (LKU). Enligt regleringsbrevet för år 2001 för verket skall från anslagsposten (2) Information, rådgivning, mötesplatser och nätverk under anslaget Näringslivsutveckling (38:2) täckas kostnader för bidrag till LKU för lämnande av kostnadsfri rådgivning och information enligt förordningen (1998:1633) om statsbidrag till kooperativ utveckling med ett belopp om 18 miljoner kronor.

Under hösten 1999 och första kvartalet 2000 genomfördes en informationsatsning om den kooperativa företagsformen – Starta eget tillsammans. Enligt regleringsbrevet skall NUTEK senast den 31 maj 2001 lämna en slutrapport med en utvärdering av denna satsning. I uppdraget ingår att redovisa bidragens användning och satsningens måluppfyllelse och att lämna rekommendationer för fortsatt informationsarbete. I uppdraget ingår också att redovisa förändringar i kunskap och attityder till kooperativt företagande i förhållande till resultaten i Företagskooperativa utredningens betänkande Attityder och lagstiftning i samverkan (SOU 1996:31) och i möjligaste mån analysera Starta eget tillsammans-satsningens eventuella attitydförändringar.

Enligt regleringsbrevet skall NUTEK vidare under våren 2001 redovisa en utvärdering av samtliga insatser inom kompetensutvecklingsprogrammet för rådgivare vid LKU.

Regeringen tillsatte hösten 1997 en arbetsgrupp med uppgift att kartlägga villkoren för den sociala ekonomin samt belysa den sociala ekonomins betydelse i samhället. Med social ekonomi avses enligt EU:s terminologi verksamhet som tjänar medlemmarna och kollektivet före vinstintressen samt att människan och arbetet skall ha förtur framför kapital när verksamhetens resurser fördelas. Kärnan i den sociala ekonomin består av kooperativa före-

tag, ömsesidiga försäkringskassor, ideella föreningar som också bedriver ekonomisk verksamhet och stiftelser. Arbetsgruppen lade sommaren 1998 fram en delrapport, Social ekonomi i EU-landet Sverige – tradition och förnyelse i samma begrepp (Ds 1998:48). En slutrapport från arbetsgruppen, Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt?, avlämnades i januari 2000. I rapporten beskrivs begreppet social ekonomi på följande sätt:

Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhällliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan och medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

Rapporten innehåller dels en belysning av betydelsen för det svenska samhället av verksamhet som bedrivs i föreningar, kooperativ, allmännyttiga stiftelser och liknande sammanslutningar, dels en kartläggning av villkoren för verksamheterna. Utifrån denna kartläggning formuleras ett antal områden där det behövs vidare utredning och dialog samt ett antal frågeställningar som bedöms ha stor betydelse för de berörda verksamheternas framtida utvecklingsmöjligheter.

Social ekonomi berörs i budgetpropositionen för år 2001 under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Målet för politikområdet Folkrorelsepolitiken är att människor skall ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar. Social ekonomi utvecklas i hög grad i glesbygden och på landsbygden med stor betydelse för byars och bygdens överlevnad och utveckling, sägs det. En förutsättning för att såväl den sociala ekonomin som den lokala demokratin skall kunna utvecklas och stärkas är att det erbjuds goda möjligheter för människor att sluta sig samman och mötas i lokala föreningar och grupper. I propositionen sägs också att regeringen genom en aktiv folkrörelsepolitik vill bidra till att stärka den sociala ekonomin i samhället och till att utveckla, fördjupa och bredda demokratin. Ansvaret för frågor om social ekonomi har nu flyttats över från Kulturdepartementet till Näringsdepartementet, där Ulrica Messing är ansvarigt statsråd. Samtidigt har ansvaret för folkrörelsepolitiken lagts hos statsrådet Britta Lejon, Justitiedepartementet.

I en motion tas bristen på statistik rörande den sociala ekonomin upp. Inom Statistiska centralbyrån (SCB) pågår för närvarande ett arbete kring detta. Sommaren 1999 uppdrog regeringen åt SCB att göra en förstudie kring möjligheterna att bygga upp en databas kring den s.k. tredje sektorn/sociala ekonomin i Sverige. Till förstudien knöts en referensgrupp med statistikanvändare inom organisationer, forskning samt departement och myndigheter. Under år 2000 har förstudien omformats och utvidgats. Sverige deltar nu genom SCB tillsammans med Storbritannien och Italien som europeiska ”pilotländer” i ett internationellt statistikprojekt. FN:s statistikdivision, John Hopkins-universitetet i Baltimore och London School of Economics samarbetar i projektet om att – med anknytning till det nya nationalräkenskapssystemet

met – utveckla statistik över ”nonprofit-sektorn”. Detta har i Sverige utvidgats till att gälla den tredje sektorn och den sociala ekonomin. SCB:s deltagande finansieras förutom av regeringen också av fem berörda statliga myndigheter. SCB genomför också under åren 2000 och 2001, på beställning av regeringen, en kartläggning av svenskarnas engagemang i ideella och ekonomiska föreningar. Undersökningen rör bl.a. medlemskap, typ av aktiviteter, förtroendeuppdrag, ideellt arbete samt bildande av nya föreningar och kooperativ.

Inom ramen för det nya svenska programmet för europeiska socialfondens mål 3 finns ett särskilt insatsområde för social ekonomi. Enligt ett regeringsbeslut i december 2000 kan aktörer inom den sociala ekonomin beviljas förskott på projektmedel.

I den forskningspolitiska propositionen hösten 2000 aviserade regeringen en kartläggning och utvärdering av folkrörelseforskningen och stödet till denna (prop. 2000/01:3, s. 234). Häri inbegrips forskning om verksamhet som kan räknas till den sociala ekonomin. Den kan bl.a. ge underlag till en prövning av institutet för social ekonomi, som efterlyses i en motion.

Regeringen avser att under våren 2001 inrätta en interdepartemental tjänstemannagrupp för frågor om föreningar, Kooperation och liknande verksamhetsformer samt om frågor under rubriken social ekonomi. Gruppen skall bestå av representanter för berörda enheter inom olika departement. Den skall bl.a. vara ett forum för samråd i aktuella frågor, ge underlag till en mer samlad politik och till regeringens dialog med organisationer inom sektorn, själv samverka med sådana organisationer samt organisera och följa vissa gemensamma insatser inom området. Frågor kring statistik, forskning och relationerna till EU inom området skall ingå i gruppens uppgifter.

Regeringen förbereder för närvarande – i samarbete med svenska och europeiska organisationer inom den sociala ekonomin – den sjunde europeiska konferensen om social ekonomi som skall äga rum i Gävle den 7–9 juni 2001. En nationalkommitté med uppgift att vara samordnande organ för arbetet har inrättats. I kommittén ingår statsrådet Ulrica Messing som ordförande och ett tjugotal representanter för kooperativa och ideella organisationer. Konferensen föregås av omfattande lokala aktiviteter runt om i landet och ett femtontal förkonferenser på olika teman. Nationalkommittén kommer i sin slutrapport till regeringen i september 2001 att dra slutsatser och erfarenheter från konferensen samt föreslå hur dessa skall följas upp på nationell nivå. Under hösten 2001 planeras någon form av samrådsmöte mellan regeringen och folkrörelseorganisationer i vid mening, dvs. den sociala ekonomins aktörer, att äga rum.

Inom Justitiedepartementet övervägs en översyn av de ideella föreningarnas rättsliga situation.

Riksdagen beslöt våren 2000 om registrering av medlemsfrämjande föreningar (prop. 1999/2000:88, bet. 1999/2000:LU24). Medlemsfrämjande föreningar driver inte själva affärsverksamhet, men deras medlemmar kan leverera till, eller handla hos, en annan ekonomisk förening som den medlems-

främjande föreningen själv är medlem i. Riksdagens beslut innebär bl.a. att en medlemsfrämjande förening kan registreras som ekonomisk förening, vilket inte tidigare var möjligt. Möjligheten att registrera medlemsfrämjande föreningar ansågs främja både medlemsnyttan och en ökad konkurrens på marknaden.

Utskottets ställningstagande

Kooperativa företag intar, enligt utskottets mening, en viktig roll inom småföretagsamheten. NUTEK skall under innevarande budgetår, som nämnts, avsätta 18 miljoner kronor för bidrag till de lokala kooperativa utvecklingscentrumen – LKU.

Utskottet ser mycket positivt på sådan verksamhet som bedrivs inom ramen för det som benämns social ekonomi. Dessa verksamheter, som har allmännyttan eller samhällsnytta och inte vinstintresse som främsta drivkraft, kan mobilisera medborgarnas engagemang och arbetsinsatser i sådant som har direkt koppling till människors vardag. Verksamheter inom den sociala ekonomin kan både ha en positiv effekt på den ekonomiska utvecklingen – särskilt på landsbygden – och innebära nya lösningar på vård- och omsorgsområdet. Social ekonomi bygger på en typ av underifrånperspektiv som utskottet anser i ökad utsträckning bör känneteckna olika samhällsaktiviteter.

Som redovisats pågår en rad olika aktiviteter rörande social ekonomi inom Regeringskansliet, myndigheter och EU-arbetet. Sålunda avses en interdepartemental tjänstemannagrupp inrättas i Regeringskansliet för frågor om kooperation och social ekonomi. Den skall fungera som forum för samråd i aktuella frågor, ge underlag till en mer samlad politik och till regeringens dialog med organisationer inom sektorn, själv samverka med sådana organisationer samt organisera och följa vissa gemensamma insatser inom området. Frågor kring statistik, forskning och relationerna till EU inom området skall ingå i gruppens uppgifter. När det gäller statistik på området pågår, som nämnts, ett arbete inom SCB, och forskning om verksamhet inom den sociala ekonomin aviserades i den forskningspolitiska propositionen. Utskottet anser att det är viktigt att öka kunskapen om den sociala ekonomin.

Senare under våren 2001 skall, som tidigare påpekats, den sjunde europeiska konferensen om social ekonomi äga rum i Gävle. Konferensen föregås av olika aktiviteter både i Sverige och i Bryssel. Den nationalkommitté, under ledning av statsrådet Ulrica Messing, som har bildats kommer i en slutrapport hösten 2001 att dra slutsatser och redovisa erfarenheter från konferensen samt föreslå hur dessa skall följas upp på nationell nivå.

Utskottet utgår också från att frågor om social ekonomi kommer att aktualiseras i den regionalpolitiska proposition som regeringen har aviserat till hösten 2001.

När det gäller frågor rörande finansieringsformer och konkurrensneutralitet för kooperativa företag, som tas upp i några motioner, vill utskottet understryka vikten av att personer som vill starta kooperativa företag får likvärdigt stöd som andra företag från olika näringspolitiska aktörer. Den särbehandling

av kooperativa företag som kan förekomma beror ofta på okunskap. Därför är olika informationssatsningar, såsom t.ex. den nyligen genomförda satsningen Starta eget tillsammans, angelägna.

Mot bakgrund av de åtgärder som vidtagits och de aktiviteter som pågår beträffande kooperativa företag och social ekonomi kan utskottet inte se något behov av ett riksdagsuttalande i frågan. De här aktuella motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

Turism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om turistnäringen med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete inom bl.a. Framtidsgruppen. *Jämför reservation 10 (m, kd, c, fp).*

Motionerna

Staten bör initiera en studie i marin turism för att undersöka hur marknadsföringen av denna skall ske, anføres det i motion 2000/01:N232 (s). Sverige är en halvö med en mycket lång kuststräcka, och vattensport och andra aktiviteter med anknytning till hav och sjöar har alltid varit populära bland både svenskar och utländska turister, säger motionärerna. De anser dock att denna tillgång inte används tillräckligt i den marknadsföring som görs av Sverige i utlandet.

Regeringen bör ta initiativ till samtal i syfte att medverka till att hotell och konferensanläggningar görs fria från pornografi, anføres det i motion 2000/01:N356 (s). Motionärerna anser det angeläget att regering, riksdag och myndigheter har möjlighet att hålla konferenser på hotell som är fria från pornografi. Företrädare för näringslivet har framfört att det inte ligger i deras eller deras anställdas intresse att det finns pornografi på de hotell- och konferensanläggningar de använder, medan hotell- och konferensägarna hänvisar till kundernas önskemål, säger motionärerna och menar att det också är angeläget för personal vid dessa anläggningar att deras arbetsplatser görs fria från pornografi. Regeringen bör i upphandlingsregler och policydokument ha krav på att de hotell och anläggningar som utnyttjas är fria från pornografi, anser motionärerna.

En strategi för att bättre samordna resurserna för att öka turismen i Sverige är nödvändig, anføres det i motion 2000/01:N358 (s). Sverige har goda förutsättningar att bli ett attraktivt turistland – fin miljö, naturområden med stora skönhetsvärden, attraktiva storstäder, kultur, musik, m.m., säger motionärerna, men konstaterar att Sverige fortfarande är ett litet turistland i jämförelse med Europa i övrigt. Turismens andel av BNP är i Sverige ca 3 %, jämfört med ett genomsnitt för Europa på ca 6 %, och underskottet i det svenska turistnettot uppgår för närvarande till 28 miljarder kronor. En satsning på att

göra Sverige till ett attraktivt turistland skulle skapa många nya arbetstillfällen, bl.a. för invandrare och ungdomar, anför motionärerna.

Staten har ett övergripande mål för marknadsföringen av Sverige utomlands och måste – genom omfördelning inom den aktuella utgiftsramen – öka satsningarna på denna, anför det i motion 2000/01:Sk732 (m). Turismen är viktig för landets alla delar, men särskilt för glesbygden, där en stor del av sysselsättningsproblemen skulle kunna lösas om regeringen utformade en ny politik för branschen, säger motionärerna. De anser att höga skatter och avgifter, krångliga system, olika mervärdesskattesatser och stelbenta regler på arbetsmarknaden är några hinder som gör att turistbranschen inte växer.

Det behövs åtgärder av olika slag för att turistbranschen skall kunna växa, anför det i motion 2000/01:N202 (m). Motionären förordar följande åtgärder: sänkning av arbetsgivaravgifter och sociala kostnader för turistföretagen; klassificering av fastigheter och andra investeringar inom turistbranschen som produktionsfaktor; ersättning av investeringsbidrag och sysselsättningsstöd med en sänkning av arbetsgivaravgiften för turistbranschen; reducering av mervärdesskatten på restaurangtjänster och skidliftar; åtgärder mot den osunda konkurrensen från ”svart delar” inom turistbranschen; tilldelning till kommunerna av de skatteintäkter som genereras i respektive kommun; införande av samma villkor för turistbranschen rörande elskatt som gäller för industrin; en generell höjning av vinstnivån inom turistbranschen.

I motion 2000/01:N211 (m) begärs att riksdagen skall besluta att avskaffa lagen (1966:742) om hotell- och pensionatsrörelse. Yrkandet motiveras med följande två ord: Myndigförklara medborgarna.

Villkoren för turismen i Sverige måste förbättras, anför det i motion 2000/01:N259 (m). Motionären framlägger följande förslag till åtgärder: sänkning av skatten på arbete, eftersom turistindustrin är personalintensiv; anpassning av reglerna på arbetsmarknaden till turismens karaktär; sänkning av mervärdesskatten på transport- och hotelltjänster till åtminstone europeisk nivå; avveckling av kommunala engagemang på turismens område, eftersom konkurrensen inte sker på lika villkor; anpassning av regler och förordningar till turistnäringens verksamhet med hänvisning till att turismen är en service-näring; minskning av byråkratiskt krångel när olika tillstånd skall sökas av turistföretag.

Regeringen bör i den planerade regionalpolitiska propositionen uppvärdera turismen som näringsgren till samma nivå som de traditionella näringsgrenarna, anför det i motion 2000/01:N336 (v). Insatser vad gäller samordnad marknadsföring bör då komma till stånd, anser motionärerna. De menar att svensk turism går att utveckla till en tillväxtbransch. För närvarande investerar Sverige bara en fjärdedel av vad de nordiska grannländerna gör per capita på att marknadsföra landet utomlands, säger motionärerna och framhåller att Sverige mellan åren 1989 och 1999 hade en tillväxt på turistområdet med 1,9 %, medan Norge hade 4,4 % och Island 5,1 %. Dessutom har den inhemska turismen minskat kraftigt, varvid 60 miljoner övernattningsnätter försvunnit mel-

lan åren 1989 och 1999, motsvarande en tredjedel av hemmamarknaden, säger motionärerna.

I motion 2000/01:N243 (kd) föreslås tillkännagivanden i följande sex avseenden: om turismen som en nationell angelägenhet; om statens uppgift som marknadsförare av Sverige; om tillväxtpotentialen inom evenemangsturismen och konferensturismen; om den småskaliga landsbygdsturismens och fjäll- och skärgårdsturismens betydelse; om behovet av minskad byråkrati, myndighetskontroll och regelförenklingar; om turistnäringens behov av tillgång till riskkapital.

Sverige har goda förutsättningar för en växande turistnäring, men det krävs förändringar inom många politikområden, bl.a. näringspolitik, regionalpolitik, infrastruktur, utbildning, skatter och forskning, säger motionärerna. De anser att turism inte bör ligga inom EU:s kompetensområde, utan politik på området bör i allt väsentligt ske nationellt, regionalt och lokalt. Eftersom turism kan ha en negativ inverkan på miljön, bör det dock, enligt motionärerna, finnas en EU-strategi inom ramen för miljöpolitiken för att motverka sådana miljöeffekter. Staten bör bära huvudansvaret för att sälja Sverige som turistland, medan näringen har ansvaret för att sälja turistprodukterna och resorna, säger motionärerna. De anser att ambassader, turistråd och exportråd i samarbete med t.ex. handelskammare och organisationer bättre än för närvarande bör kunna sprida budskapet om Sverige som turist- och konferensland.

Evenemangssatsningarna har haft en kraftig tillväxt under den senaste tioårsperioden, och konferensturismen är den del av turistnäringen som omsätter mest pengar per besökare, säger motionärerna. De menar att för att Sverige skall kunna hävda sig i den internationella konkurrensen om stora kongresser, måste vissa förutsättningar finnas. Det gäller – förutom en harmoniserad skattenivå på turism – bl.a. infrastruktur, hotell, restauranger och konferenslokaler. Turismen är en av de viktigaste framtida näringarna för landsbygden, anför motionärerna vidare. De menar att i strävan att utveckla turism på landsbygden skall målsättningen vara att skapa förutsättningar för en ekologiskt uthållig näring. I en internationell jämförelse besitter Sverige stora möjligheter att utveckla turistnäringen inom relativt nya områden samt att bredda sig inom de traditionella turistområdena, heter det vidare. Fjällturismen är sedan länge etablerad, och fisketurism utgör ett relativt nytt turistområde, där Sverige kan bli ett ledande sportfiskeland, säger motionärerna. De anser att med rätt marknadsföring och samordning kan många turistområden utvecklas och få en större internationell genomslagskraft.

Turistnäringen och regeringen bör träffa en överenskommelse om övergripande, mätbara mål och delmål för utveckling och sysselsättning inom svensk industri, anför motionärerna vidare. De anser också att utvecklingen inom turismen måste vara långsiktigt hållbar. Turistnäringen består av företag med mycket olika behov av riskkapital, t.ex. stora hotellanläggningar med skidliftar och fiskearrangörer, konstaterar motionärerna. En god service är ofta den största tillgången i ett turistföretag, men banker och andra vågar inte ge lån utan säkerhet i fasta tillgångar, vilket enligt motionärerna måste uppmärk-

sammas och åtgärdas. Krångliga och till synes onödiga regler får inte stjälpa företagandet inom turistnäringen, säger motionärerna och anser att det finns ett antal regler som bör förbättras och förenklas. Det är orimligt att samma lagstiftning gäller för alla företag oavsett inriktning, lokalisering och storlek, menar motionärerna. De hävdar också att turistföretagen ofta måste betala dubbla avgifter för myndighetskontroll – för t.ex. kylanläggningar krävs att ett auktoriserat företag utför besiktningen, och därefter sker en ytterligare kontroll av den ansvariga myndigheten. Myndigheterna bör generellt sett minimera kontrollen av anläggningar som fungerat utan anmärkning under en längre tid och i stället fokusera resurserna på de anläggningar som har problem, anser motionärerna.

Ökade marknadsföringsinsatser behövs för att stimulera turismen, anför det i motion 2000/01:N279 (kd). Sakkunniga menar att en fördubbling av antalet turister i Sverige – utan dyrbara investeringar – skulle kunna ge Sverige upp till 40 miljarder kronor i exportintäkter, säger motionären. Hon anser att nationella, konkreta mål behövs för turistpolitiken och att de senaste årens arbete, bl.a. de regionala tillväxtavtalen, har visat att Sveriges turiststrategi behöver utvecklas.

En parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa en nationell strategi för upplevelseturism bör tillsättas, begärs det i partimotion 2000/01:N267 (c). Den svenska upplevelsenäringen har under de senaste åren vuxit kraftigt och har stor potential att utvecklas ytterligare, säger motionärerna och anser att denna utveckling kan påskyndas om den förordade utredningen tillsätts.

I motion 2000/01:N294 (fp) begärs riksdagsuttalanden i följande sju avseenden: om behovet av att utvärdera verksamheten i Turistdelegationen; om behovet av att granska verksamheten i Sveriges Rese- och Turistråd AB (TuristRådet); om de möjligheter till en ny strategisk inriktning av TuristRådets verksamhet som Internetutvecklingen möjliggör; om behovet av att undersöka om effektivitetsvinster kan uppnås dels genom en sammanslagning av Turistdelegationen och TuristRådet, dels genom att överföra TuristRådets informationsverksamhet till Utrikesdepartementet; om behovet av att bedöma om statens mål för turismen är rimligt i förhållande till anslagna medel; om behovet av att ersätta de strategiska riktlinjerna i Turistdelegationens handlingsprogram med en generell politik avseende arbetskraftsintensiv tjänsteproduktion; om turistnäringens konkurrensförhållanden i relation till offentlig näringsverksamhet.

Det mål staten har formulerat för turistnäringen – ”Sverige skall ha en hög attraktionskraft som turistland och en långsiktigt konkurrenskraftig turistnäring” – ligger i stort sett utanför turistpolitiken, säger motionärerna och finner denna åtskillnad mellan mål och medel olämplig. De statligt finansierade organen på området har heller inga möjligheter att nå det angivna målet oavsett anslagsnivå, varför det bör omprövas, anför motionärerna. De anser att följande formulering av målet skulle vara mer realistisk: ”Staten skall genom generella åtgärder förbättra förutsättningarna för export av svenska turisttjänster”, men påpekar att detta på sikt skulle kräva en annan anslagsnivå än den

nuvarande. Ett annat alternativ skulle, enligt motionärerna, vara att betrakta informationen om Sverige som turistland som en del av utrikespolitiken, och att målet därmed skulle formuleras på följande sätt: "Utländska medborgare skall lätt kunna få information om Sverige som turistland." Detta alternativ implicerar ett mer passivt förhållningssätt till utländska marknader än den offensiva och aktivt uppsökande marknadsföring, som i princip förknippas med TuristRådets verksamhet, säger motionärerna. De anser att i så fall bör den turistfrämjande verksamheten överföras till utrikesförvaltningen och möjliga samordningsfördelar och effektivitetsvinster av detta utredas.

Verksamheten i både Turistdelegationen och TuristRådet inger betänkligheter i flera hänseenden, anför motionärerna vidare. De anser att verksamheten, bl.a. mot bakgrund av att den har bedrivits i sex år, bör granskas och utvärderas för att utröna om statsmakternas intentioner med verksamheten har förverkligats. Motionärerna delar inte regeringens uppfattning att de strategiska riktlinjer som lagts fram i Turistdelegationens handlingsprogram även fortsättningsvis bör utgöra en grund för arbetet med att utveckla den svenska turistnäringen. Handlingsprogrammet bör i stället ersättas av en generell politik för hela tjänstesektorn, som syftar till att pressa ned kostnaderna för tjänsteproduktion. Frågan om hur anslagen till TuristRådet disponerats och hur riksdagens beslut förverkligats bör utredas av Riksdagens revisorer för att utröna dels om staten bör lösa in det näringsägda bolagets aktier i TuristRådet, dels om kravet på medfinansiering från näringen bör ersättas med ett förbud mot att sådan tas in i former som gör det möjligt för finansierarna att påverka verksamhetens inriktning, anför motionärerna. Revisorerna bör också bedöma om effektivitetsvinster kan uppnås genom en sammanslagning av TuristRådet och Turistdelegationen. Frågan om huruvida en överföring av TuristRådets informationsverksamhet till Utrikesdepartementet skulle kunna skapa ökad effektivitet bör också bli föremål för en utvärdering, anser motionärerna och menar att TuristRådets verksamhet under alla förhållanden bör ges en ny strategisk inriktning till följd av utvecklingen av Internet.

Ett stort antal kommuner bedriver näringsverksamhet inom ramen för sina turistbyråer, i kommunala stiftelser och i hel- eller delägda bolag, och även annan offentlig näringsverksamhet förekommer, framför allt i form av turistanläggningar av olika slag, konstaterar motionärerna. De hävdar att kommuner, i strid med kommunallagen, i flera fall lyckats uppnå marknadsdominerande ställning, vilket har försvårat uppkomsten av livsdugliga, privata verksamheter. Turistnäringens konkurrensförhållanden i relation till offentlig verksamhet, liksom utvecklingen när det gäller eventuella snedvridande effekter av olika regionalpolitiska stöd, måste kontinuerligt följas upp, säger motionärerna avslutningsvis.

För närvarande är mervärdesskatten 12 % på rumsuthyrning i hotellrörelse och liknande verksamhet, på upplåtelse av campingplatser, på personbefordran och på skidliftar, konstateras det i motion 2000/01:N268 (fp). De möjligheter som finns inom EU:s regelverk att sänka mervärdesskattesatserna på olika tjänster inom turistnäringen bör utnyttjas, anför motionärerna.

Regeringen bör utarbeta nya strategier för turistnäringen, anför det i partimotion 2000/01:N383 (mp). Turism är världens största och mest expansiva näring, säger motionärerna. De påpekar att de utländska besöken svarar för endast 26 % av turismen i Sverige, vilket är hälften så mycket som i flera andra EU-länder. Motionärerna anser att Sverige har mycket att lära av andra länder vad gäller turiststrategier. En ökande turism får dock inte innebära att natur- och kulturvärden exploateras ovarsamt, utan måste gå hand i hand med ett bevarande av natur- och kulturmiljöer, anför motionärerna. De anser att det finns stora möjligheter att utveckla ekoturismen och äventyrsturismen.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen anvisade i december 2000 80,6 miljoner kronor till turistfrämjande för år 2001 (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:NU1). De statliga insatserna inom turistområdet genomförs dels av Turistdelegationen, dels av det av staten och turistnäringen gemensamt ägda bolaget Sveriges Rese- och Turistråd AB (TuristRådet). Under riksmötet 1999/2000 behandlade utskottet motioner på turistområdet, liknande vissa av de här aktuella (bet. 1999/2000:NU1 och 1999/2000:NU13). Motionerna avstyrktes med hänvisning till av statsmakterna vidtagna åtgärder och till pågående arbete. I reservationer (m, kd, c, fp) redovisades en annan bedömning av behovet av åtgärder. Riksdagen följde utskottet.

Effektmålen för verksamheten inom turistområdet är följande:

- att utifrån de regionala förutsättningarna stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt som kan bidra till fler och växande företag och därmed ökad sysselsättning för både kvinnor och män,
- att förbättra förutsättningarna för företagande och entreprenörskap och att stärka drivkrafterna för ökad tillväxt och sysselsättning,
- att öka kunskapen och kompetensen i näringslivet för att stimulera tillväxt och förnyelse,
- att konsumenterna skall ha en stark ställning på marknaden samt sådana konsumtionsmönster som bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling, att hushållen skall ha goda möjligheter att utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt, att konsumenternas hälsa och säkerhet skyddas, att sådana konsumtions- och produktionsmönster utvecklas som minskar påfrestningarna på miljön och bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling.

Turistdelegationens del av dessa effektmål är följande:

- att Sverige skall ha en hög attraktionskraft som turistland,
- att Sverige skall ha en långsiktigt konkurrenskraftig turistnäring,
- att turismens utveckling sker på ett för miljön och naturen hållbart sätt,
- att åtgärder inom turistsektorn skall stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt som kan bidra till fler och växande företag och därmed ökad sysselsättning för både kvinnor och män.

Av anslaget till turistfrämjande avsätts enligt regleringsbrevet för budgetåret 2001 68 miljoner kronor till verksamheten i TuristRådet. Rådet svarar för

övergripande marknadsföring och information utomlands av Sverige som turistland. Enligt det omförhandlade aktieägaravtalet från maj 1999 mellan staten och Sveriges Rese- och Turistråd Intressenter AB finansierar staten bolagets basverksamhet och den övergripande marknadsföringen, dvs. av varumärket Sverige. Med basverksamhet avses bl.a. huvudkontor, utlandskontoren, grundläggande konsumentbearbetning, datautveckling och mediekontakter. Näringen skall finansiera riktade aktiviteter, dvs. produktmarknadsföringen i anslutning till bolagets verksamhet. Målet är att båda parter skall tillskjuta lika mycket. En strukturförändring av Turistrådet har påbörjats i riktning mot färre fasta kontor och en mer flexibel organisation genom en ökad användning av informationsteknik. Detta avses möjliggöra en bredare och mer kostnadseffektiv representation utomlands och att medel frigörs till marknadsföringsaktiviteter.

Förutom via det nämnda anslaget har staten under senare år ställt medel till förfogande för insatser på turistområdet enligt följande:

- 90 miljoner kronor till Turistrådet för internationell marknadsföring av Sverige som turistland inom ramen för småföretagsprogrammet,
- 11 miljoner kronor till turismforskning vid ETOUR (European Tourism Research Institute),
- 21,6 miljoner kronor till fyra olika projekt, bl.a. marknadsföring av Sverige som turistland genom IT,
- 20 miljoner kronor för att främja teknikutveckling inom främst små turistföretag (budgetåret 1995/96),
- 5 miljoner kronor till Turistrådet för inrättande av ett s.k. call center i Sollefteå,
- 1,5 miljoner kronor till Turistrådet för ett projekt för varaktig svensk turistexport till Polen (från Östersjömiljarden),
- 1 miljon kronor till främjande av turism i Öresundsregionen genom tillfällig överföring från anslaget Avgifter till vissa internationella organisationer (prop. 1999/2000:1, bet. 1999/2000:NU1),
- 5 miljoner kronor till en fortsättning av projektet Kortsemester i norra Europa (11 miljoner kronor anvisades till projektet i juni 1998),
- 18,5 miljoner kronor till projektet Visit Sweden i Sollefteå (oktober 2000),
- 10 miljoner kronor till Turistrådet under år 2001 för att stärka turistnäringens utveckling i regionalpolitiskt prioriterade områden.

Vidare kommer medel turistområdet till del via EU:s strukturfonder, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) och de regionala tillväxtavtalen.

Turistdelegationen har på regeringens uppdrag genomfört riktade studier av förutsättningarna för utveckling av svensk turism. Uppdraget redovisades i maj 1998. Riksantikvarieämbetet har haft regeringens uppdrag att utarbeta förslag till kvalitetskriterier och metoder för kvalitetssäkring av kulturturismen inom sitt ansvarsområde.

Turistdelegationens instruktion ändrades våren 1997 så att det bland delegationens uppgifter ingår att verka för att turismens utveckling sker på ett för miljön och naturen hållbart sätt. Turistdelegationen har också tillsatt en arbetsgrupp för hållbar utveckling av turism, som redovisat resultaten av sitt arbete i en rapport, Hållbar utveckling i svensk turistnäring. I regleringsbrevet för år 2001 sägs att Turistdelegationen skall redovisa omfattningen och resultatet av arbetet med en hållbar utveckling av turismen. Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag lämnat förslag till sektorsmål för friluftsliv och naturturism i en rapport med samma namn och med följande förslag till mål: Landets främsta områden för friluftsliv/naturturism i fjäll och skog, kust och hav, sjöar och vattendrag och de för friluftsliv lämpade tätortsnära områdena skall till år 2010 bevaras, vårdas och utvecklas på sådant sätt att de kan nyttjas för dessa ändamål inom ramen för en hållbar samhällsutveckling. Miljömålskommittén, som har haft i uppgift att göra en samlad översyn av vilka delmål som behövs för att Sveriges nationella miljökvalitetsmål skall kunna nås inom en generation, har haft Naturvårdsverkets förslag, liksom förslag från olika myndigheter på andra områden, som underlag för sitt arbete med att ta fram förslag om delmål och åtgärdsstrategier. I kommitténs slutbetänkande Framtidens miljö – allas vårt ansvar (SOU 2000:52) redovisas dessa förslag. Betänkandet är för närvarande föremål för beredning inom Miljödepartementet.

Beträffande s.k. landsbygdsturism kan nämnas att Glesbygdverket i samarbete med Turistdelegationen hösten 1997 tog fram ett handlingsprogram för småskalig landsbygdsturism med rubriken En lönsam näring med en hållbar utveckling. I handlingsprogrammet föreslås en rad åtgärder på olika områden. Utvecklingsarbetet måste bygga på de lokala resurser som finns i ett område, sägs det. Strukturfondsmedel från EU samt landsbygdssstödet kan täcka stora delar av de åtgärder som omfattar företagsutveckling och kompetensstöd. Glesbygdverket har ett nationellt ansvar att förankra programmets intentioner och ta initiativ till samverkan och ett tvärsektorielt arbetssätt, som är grunden för ett framgångsrikt utvecklingsarbete, heter det vidare. I alla de regionala tillväxtavtalen utom ett (Stockholms län) finns turistfrågorna med.

Fiskeriverket och Turistdelegationen presenterade i juni 1999 rapporten Fisketurism – en naturlig näring! (Fiskeriverket information 1999:5). I rapporten behandlas förutsättningar och möjligheter för utveckling av svensk fisketurism. Förslag till åtgärder lämnas inom följande tre områden: regelverket; fiskevård inklusive tillsyn och forskning rörande den biologiska resursen; utbildning och information.

Beträffande fisketurism kan också noteras att regeringen i december 2000 beslutat tillkalla en särskild utredare (landshövding Anita Bråkenhielm) med uppdrag att utreda konsekvenserna av det fria handredskapsfisket. I uppdraget ingår att kartlägga utnyttjandet av fiskeresurserna och att jämföra det fria handredskapsfisket i berörda delar av landet med fritidsfisket i andra delar av landet. Utredaren skall vidare lämna förslag till sådana förändringar som bidrar till att lösa det motsatsförhållande som kan finnas mellan reglerna för det fria handredskapsfisket och reglerna om fiskevårdsområden. Vidare skall

utredaren belysa möjligheterna till finansiering av fiskevårdande åtgärder så att goda förutsättningar för fiske kan upprätthållas. I direktiven sägs att när det fria handredskapsfisket infördes förutsågs inte fisketurismens utveckling som näringsgren. Sportfisket har på senare år ökat kraftigt och är nu av stor omfattning både bland lokalbefolkningen och bland de turister som besöker de områden som omfattas av det fria handredskapsfisket. Områdena är mycket attraktiva för sportfiskare och det finns en stor potential att utveckla fisketurismen. En fortsatt positiv utveckling av allmänhetens möjligheter till rekreation i form av fisketurism och sportfiske är önskvärd. Det fria handredskapsfisket har inneburit att fiskeintresserade i större utsträckning än tidigare fått tillgång till ett rikt och varierat utbud av fritidsfiskemöjligheter, heter det i direktiven. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2001.

Turistdelegationen presenterade i november 1999 en skrift, Sundare förnuft, som är en uppdatering av skriften Sunt förnuft som publicerades år 1997. Skriften har tagits fram efter kontakter med företagare från olika delar av näringen, intresseorganisationer, myndigheter, regionala och lokala turistorganisationer, konsulter, högskolor, universitet, m.fl. Skriften är avsedd att användas i följande tre sammanhang:

- Regeringen skall bättre kunna se turismens perspektiv i näringspolitiken, där de små företagen får allt större betydelse.
- Myndigheterna skall bättre kunna se konsekvenserna av reglers effekter för turistföretagens villkor och därmed kunna utforma bestämmelser och beslut med större beaktande av dessa företags utveckling.
- Företagen skall få bättre insikt i offentliga regelverk och andra externa produktionsvillkor som de är beroende av i sin verksamhet.

I skriften tas upp frågor om beskattning, konkurrensfrågor, infrastrukturella hinder, säsongsproblematik, frågor rörande tillstånd, tillsyn och avgifter samt frågor om tolkning och tillämpning av lagstiftningen.

Statsrådet Mona Sahlin inrättade i december 1999 en s.k. framtidsgrupp för att stärka tillväxten i den svenska rese- och turistindustrin. Gruppen leds av statssekreterare Jan Grönlund, Näringsdepartementet, och består av företrädare för näringen och berörda myndigheter och organisationer. Syftet med gruppens arbete är att analysera de faktorer som kan främja tillväxt samt ta fram underlag för en nationell strategi för den svenska turistnäringen. Olika frågor som berör turistnäringens utveckling diskuteras, t.ex. regionala tillväxtavtal, näringspolitik, kompetensutveckling, skatter, forskning och utbildning. En annan viktig uppgift för arbetsgruppen är att beakta turismen under det pågående svenska ordförandeskapet i EU.

Framtidsgruppen har organiserat sig i tre undergrupper – en strategigrupp, en analysgrupp och en målgrupp. Strategigruppen har i uppdrag dels att identifiera styrkor och svagheter i de nuvarande strategierna och visa på såväl goda som dåliga exempel, dels att redovisa prioriterade åtgärder till förbättringar. Sju delgrupper under strategigruppen arbetar inom specialområdena privatresor, affärsresor, evenemang, IT, finansiering och skatter, varumärken och kompetensutveckling.

Analysgruppen har i uppdrag att värdera omvärldsfaktorer, värdera underliggande faktorer som kan stimulera tillväxt, jämföra med utvecklingen i utvalda konkurrentländer, redovisa förslag på förändringar samt att ta fram en nulägesbeskrivning. Sju delgrupper under analysgruppen arbetar inom specialområdena tillväxtfaktorer, fysisk infrastruktur, hållbar turism, entreprenörskap i nätverk, samverkan mellan näringar, upplevelseindustrin och internationalisering.

Målgruppen arbetar med att formulera mätbara målsättningar för turismens utveckling.

En hearing ägde rum i december 2000 med Framtidsgruppen och samtliga undergrupper för en lägesrapport. Framtidsgruppen skall lämna ett samlat förslag till åtgärder till sommaren 2001.

Statsrådet Ulrica Messing, som inom regeringen har övertagit ansvaret för turistfrågorna, besvarade i januari 2001 en interpellation (2000/01:110) av Viviann Gerdin (c) om turistnäringens framtid, med särskild inriktning på turistnäringen i de svensk-norska gränstrakterna. I sitt svar poängterade statsrådet inledningsvis att turistnäringens utveckling påverkas av beslut inom många politikområden – skattepolitiken, småföretagspolitiken, regionalpolitiken, infrastruktur, natur- och kulturmiljö, utbildning och forskning. Hon nämnde att t.ex. den sänkta mervärdesskatten på kollektivtrafik från 12 % till 6 % som nyligen beslutats av riksdagen är betydelsefull för turismen. Hon redogjorde för de insatser som regeringen vidtagit på turistområdet, bl.a. arbetet inom Framtidsgruppen. Statsrådet konstaterade vidare att turistnäringen är en utpräglad småföretagsbransch med stor betydelse för sysselsättningen i många regioner. Turistföretagen har likartade problem och möjligheter som småföretag har i andra näringar. De olika åtgärder som regeringen vidtar för att underlätta och förenkla för småföretagen gäller således även turistföretagen. Det arbete med regionala tillväxtavtal som pågår runtom i landet syftar t.ex. till att på ett bättre sätt ta till vara varje regions specifika förutsättningar för tillväxt. Turistsektorn är i detta sammanhang ett mycket väsentligt område som av flera regioner ses som en betydelsefull källa till nya arbetstillfällen, sade statsrådet.

Inom ramen för EU pågår ett arbete med att förbättra turismens sysselsättningspotential. En av EG-kommissionen och medlemsstaterna gemensamt tillsatt s.k. högnivågrupp för turism och sysselsättning presenterade sina slutsatser och rekommendationer i en rapport i oktober 1998, vilken resulterade i ett meddelande från kommissionen. Inre marknadsrådet antog i juni 1999 slutsatser, grundade på gruppens rapport och kommissionens meddelande, med syfte att öka turismens bidrag till sysselsättningen. Fem arbetsgrupper har därefter tillsatts med experter från medlemsländerna för att genomföra rådsslutsatserna inom områdena information, IT, utbildning, kvalitet och hållbarhet. Samordning sker i kommissionens rådgivande kommitté för turism. Kommissionen presenterade en lägesrapport under hösten 2000. Från svensk sida deltar Turistrådet i de grupper som arbetar med information och kvalitet, Turistdelegationen i gruppen för hållbar utveckling, Svenska Rese-

och Turistindustrins Samarbetsorganisation i gruppen för utbildning samt ETOUR i IT-gruppen. Arbetet fortsätter under år 2001, och en slutrapport planeras till hösten 2001.

När det gäller frågan om att TV-utbudet på hotell och konferensanläggningar bör vara fritt från pornografi, som tas upp i motion 2000/01:N356 (s), har enligt uppgift den berörda branschorganisationen, Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare (SHR), inte utarbetat något särskilt policydokument. Inställningen från organisationen är att ingen hotellgäst av en händelse skall behöva drabbas av pornografifilmer, utan det skall krävas ett eget, aktivt val från hotellgästens sida, t.ex. genom att betalning krävs. Enligt uppgift har en del hotell helt tagit bort de aktuella kanalerna. I sammanhanget kan noteras att kulturminister Marita Ulvskog sommaren 2000 gav hovrättslagman Mats Melin i uppdrag att göra en översyn av 4 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram. Uppdraget har nyligen avrapporterats – Förråande pornografiska filmer (Ds 2001:5). Beredning kommer att ske inom Kulturdepartementet.

Utskottets grupp för uppföljnings- och utvärderingsfrågor, NUR, har låtit Riksdagens utredningstjänst göra en förstudie om staten och turistfrågorna (PM 2000-11-17). Förstudien har anmälts inför utskottet i januari 2001.

Utskottets ställningstagande

Turistnäringen är sysselsättningsintensiv och har stor betydelse i många regioner, inte minst i glesbygden. Näringen spelar en viktig roll i det arbete med att stärka den regionala utvecklingen som regeringen bedriver och som utskottet ställer sig bakom. Turistnäringen är också en av de branscher som växer snabbast i Sverige, och där potentialen för fortsatt tillväxt är god. Konkurrensen är emellertid mycket hård och marknadsföringen av Sverige som turistland är, enligt utskottets mening, viktig.

Av det reguljära anslaget till turistfrämjande, som innevarande budgetår uppgår till 80,6 miljoner kronor, avsätts huvuddelen eller 68 miljoner kronor till marknadsförings- och informationsinsatser m.m. Vidare har en strukturförändring av Turistrådet påbörjats i riktning mot färre fasta kontor och en mer flexibel organisation, vilket avses möjliggöra en bredare och mer kostnadseffektiv representation utomlands och att medel frigörs till marknadsföringsaktiviteter. Engångsvisa medel, uppgående till totalt ca 184 miljoner kronor, har också anvisats under senare år för insatser på turistområdet. Till detta kommer medel som ställs till förfogande via EU:s strukturfonder, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) och de regionala tillväxtavtalen.

Den av regeringen tillsatta Framtidsgruppen har, som redovisats, ett brett uppdrag rörande turistsektorn. Frågor av betydelse för turistnäringens utveckling, såsom kompetensutveckling, forskning, utbildning, skatter och regionala tillväxtavtal, skall analyseras. Mätbara målsättningar skall formuleras. Utskottet vill särskilt framhålla det positiva i att turistnäringen och berörda myndigheter och organisationer arbetar tillsammans med Näringsdepar-

temetet för att utforma mål och medel. Det är helt avgörande för en gynnsam utveckling av turistnäringen att kunskaper och erfarenheter hos företag och personer som är verksamma inom näringen tas till vara. Framtidsgruppen skall lämna ett förslag till åtgärder till sommaren 2001. Efter beredning inom regeringen kan riksdagen komma att få ta ställning i de aktuella frågorna. Även i den av regeringen aviserade regionalpolitiska propositionen kan frågor om turistnäringen förväntas bli aktualiserade. Allmänt sett behövs det ett sektorsövergripande arbetssätt, där alla berörda instanser på lokal och regional nivå samverkar för att skapa förutsättningar för en lönsam turistnäring. Ett område där en bättre samordning skulle behövas gäller regler för kontroll och tillsyn inom turistområdet. Vissa myndighetskontroller som inte kräver specialkompetens skulle sålunda kunna samordnas. Inspektionstätteten bör också anpassas till om problem har uppstått eller inte. Något behov av att riksdagen nu skulle göra något uttalande om målformulering eller utvärdering av genomförda insatser – vilket efterfrågas i några motioner – kan utskottet mot den redovisade bakgrunden inte se.

Beträffande olika specifika områden av turism som tas upp i några motioner – kulturturism, naturturism, fisketurism, landsbygdsturism, skärgårdsturism och evenemangs- eller konferensturism – pågår, som nyss redogjorts för, olika aktiviteter. Något initiativ av riksdagen på dessa områden är därför inte erforderligt. När det gäller landsbygds-, fjäll- och skärgårdsturism är en väl fungerande infrastruktur en av grundpelarna. Utskottet vill framhålla att utveckling av olika typer av turism alltid måste ske under hänsynstagande till att natur- och kulturmiljöer skall bevaras.

När det gäller frågan om att TV-utbudet på hotell och konferensanläggningar bör vara fritt från pornografi som tas upp i en motion anser utskottet att detta är en fråga främst för de berörda företagen. Samtidigt vill utskottet peka på den möjlighet som riksdagen, regeringen och myndigheter har att föregå med gott exempel och välja hotell och konferensanläggningar som inte har pornografi i sitt TV-utbud.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Utländska investeringar i Sverige

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om kartläggning av problem vid utländska investeringar i Sverige med hänvisning till pågående arbete inom EU.

Motionen

En kartläggning av problem vid utländska företags etablering i Sverige bör genomföras, anför det i motion 2000/01:N220 (s), varvid också erfarenheter

från andra länder bör analyseras. Det är positivt för Sverige att utländska företag vill investera här, säger motionären. Hon anser dock att ett sällan uppmärksammat problem är de kulturkrockar som kan bli följden när svenska företag går samman med utländska, bl.a. amerikanska. Utländska företag som investerar i Sverige måste respektera de lagar och avtal som har införts för att stärka de anställdas ställning, framhåller motionären. Hon påpekar att fackföreningsrörelsen nationellt och i internationellt samarbete självklart har en central roll, men anser att frågan måste uppmärksammas också på politisk nivå.

Vissa kompletterande uppgifter

Inom EU pågår, enligt uppgift från Näringsdepartementet, arbete med relevans för de frågor som tas upp i motionen. Det finns vissa redan gällande direktiv beträffande arbetstagarinflytande inom EU, och det bedrivs ett arbete att ta fram kompletterande direktiv.

Gällande direktiv:

– Rådets direktiv (75/129/EEG) om tillnärmningen av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar ger en rätt till information och överläggning vid uppsägningar på grund av arbetsbrist. Arbetsgivaren skall även underrätta behörig myndighet om den tilltänkta åtgärden. Vissa trösklar finns för att reglerna skall bli tillämpliga.

– Rådets direktiv (77/187/EEG) om tillnärmningen av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter skyddar primärt anställningen genom att förvärvaren av en verksamhet är skyldig att ta över personal som är sysselsatt i den övertagna verksamheten. Direktivet föreskriver även en rätt till förhandling i frågan.

– Rådets direktiv (94/45/EG) om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare innebär att om en koncern bedriver verksamhet med bolag i flera olika medlemsstater skall under vissa förutsättningar ett system för arbetstagarinflytande i bolag som har en gränsöverskridande karaktär finnas. Den närmare ordningen för inflytandet (information och samråd) skall primärt fastställas genom förhandlingar där arbetstägarna representeras i ett särskilt förhandlingsorgan. Om någon överenskommelse inte kommer till stånd gäller vissa miniminormer. Senast den 22 september 1999 skulle kommissionen i samråd med medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter på Europainivå ha granskat direktivets tillämpning och vid behov föreslagit förändringar i direktivet.

Pågående arbete:

I slutet av det franska ordförandeskapet i EU andra halvåret 2000 träffades en politisk överenskommelse angående arbetstagarinflytande i s.k. Europabolag. Ett direktiv härom förväntas, enligt uppgift från Näringsdepartementet, formellt kunna antas under det svenska ordförandeskapet. Det kan nämnas att

förutom Europabolag finns det ytterligare förslag till europeiska associationsformer, Europeiska kooperativ, ömsesidiga bolag och ideella föreningar. Det svenska ordförandeskapet prioriterar ett fortsatt arbete med dessa associationsformer och arbetstagarinflytande i dessa. Europeiska kooperativ är den associationsform som är aktuell just nu.

För närvarande pågår även ett arbete med att ta fram ett direktiv om information till och samråd med arbetstagare på nationell nivå. Till skillnad från t.ex. direktivet om europeiska företagsråd finns det inget gränsöverskridande moment i detta.

En översyn av det tidigare nämnda direktivet om europeiska företagsråd är, enligt Näringsdepartementet, aktuell i en nära framtid.

Mycket av det arbete beträffande arbetstagarinflytande som bedrivs på Europainivå kännetecknas, enligt Näringsdepartementet, av den gränsöverskridande aspekten. En effekt av en harmonisering på detta område är att eventuellt negativa effekter på attraktionskraften för utländska investeringar i olika medlemsstater neutraliseras. Det kan ofta vara svårt för en enskild medlemsstat att enskilt införa regler som utifrån en utländsk investerares perspektiv kan uppfattas som negativa.

Frågan om ökat utlandsägande i svenskt näringsliv har behandlats i en rapport från det ekonomiska rådet vid Invest in Sweden Agency (ISA) i maj 1998, Spelar det någon roll? – Om ökat utlandsägande i svenskt näringsliv. I rapporten konstateras bl.a. att ökade utlandsinvesteringar kan medföra både positiva och negativa effekter för Sverige. Att förklara utvecklingen i en företagsenhet i Sverige med att den är utlandsägd är alltför förenklat, sägs det i rapporten. Ägandet spelar oftast en underordnad roll för hur svenskbaserade företagsenheter utvecklas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärens uppfattning att det är positivt med utländska företags investeringar i Sverige. Utskottet finner det också självklart att utländska företag skall respektera de lagar och bestämmelser som gäller på olika områden. Vidare är det viktigt att – så långt möjligt – konkurrensneutrala villkor gäller för utländska företags investeringar i olika länder. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse det arbete med direktiv beträffande arbetstagarinflytande som bedrivs inom EU och som nyss redogjorts för. Det får inte vara så att ett land inom EU, på andra EU-länders bekostnad, försöker tillskansa sig utländska investeringar genom att i olika avseenden göra avkall på lagstadgade rättigheter. Något behov av ett riksdagsuttalande i saken kan utskottet dock inte se och avstyrker därmed den aktuella motionen.

Östersjömiljarderna och jämställdheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion rörande Östersjömiljarderna och jämställdheten med hänvisning till pågående arbete inom Regeringskansliet. *Jämför reservation 11 (m, kd, fp).*

Motionen

Ett riksdagsuttalande om Östersjömiljarden och jämställdheten begärs i motion 2000/01:N231 (kd). Sveriges Östersjömiljardsatsning tycks gå kvinnorna förbi, säger motionärerna och uppger att det råder orättvisa vid den ekonomiska fördelningen till idéer utformade av kvinnor, trots att direktiven lägger särskild vikt vid små och medelstora företag. Näringsdepartementet måste ta fram en sammanställning över kontakterna runt Östersjön, och nätverk måste stimuleras för att synliggöra kvinnors kompetens, anför motionärerna. De anser att det är viktigt att uppmuntra kvinnor till aktivt deltagande i demokratiprocessen och att uppmärksamma kvinnors företagande som en betydelsefull faktor i detta arbete. Kvinnors företagande måste tydliggöras, värderas och uppmuntras också i handelsprocessen, heter det. Motionärerna tar som exempel en tilldelning till Sveriges Exportråd på 80 miljoner kronor ur Östersjömiljard II för att öka näringslivskontakterna i Östersjöregionen och uppger att det ännu inte finns någon inriktning på kvinnor inom ramen för dessa projekt. Individuellt stöd till de baltiska länderna, Polen, m.fl. samt affärskontakter och upprättande av partnerskap mellan kvinnor är exempel på hur Sverige kan visa sig som föregångsland under ordförandeskapet för EU första halvåret 2001, anför motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Statsrådet Leif Pagrotsky besvarade våren 2000 en fråga (1999/2000:746) av Ulla-Britt Hagström (kd) om vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att säkra jämställdhetsaspekterna för Östersjömiljard II. I sitt svar framhöll statsrådet att arbetet med jämställdhetsfrågor vägleds av att jämställdhetsperspektivet skall genomsyra alla delar av regeringens politik och att varje minister skall ta ansvar för jämställdheten inom sitt område, dvs. s.k. mainstreaming tillämpas. Ett av kriterierna för statlig medverkan i finansiering och genomförande av regionala tillväxtavtal är att könsperspektivet beaktas i avtalets olika delar, sade statsrådet.

Vad gäller övriga insatser med Östersjömiljard II delegeras medlen i allt väsentligt till statliga myndigheter eller organ för stöd till satsningar som skall främja det svenska näringslivets verksamhet i Östersjöregionen, uppgav statsrådet. Varje myndighet eller organ som får ett sådant uppdrag av regeringen skall tillse att jämställdhetsaspekten beaktas i arbetet och de insatser som genomförs, i enlighet med den gällande verksförordningen (1995:1322).

Härutöver övervägs att inom ramen för Östersjömiljard II utforma särskilda stödinstrument med inriktning på kvinnors företagande, meddelade statsrådet.

I programmet för Näringslivsutveckling i Östersjöregionen som NUTEK ansvarar för framhålls att insatserna skall beakta könsperspektivet. Bland kriterierna för urvalet finns med ”projekt som främjar jämställdheten”. För samtliga uppställda indikatorer anges att de skall redovisas med en uppdelning på män och kvinnor. Bland projektansökningarna som inkom i första omgången finns, enligt uppgift från Utrikesdepartementet, tre som särskilt vänder sig till kvinnor. De tillhör området Affärs- och marknadsutveckling och har beteckningarna Plattform Östersjön, Uppbyggnad av affärskontakter och skapande av samriskföretag mellan kvinnliga entreprenörer i Sverige och St. Petersburg samt WERAN – Women’s Enterprises Relations (in business), Achievements and Networking. NUTEK har ännu inte beslutat kring dessa projekt.

NUTEK överväger också, enligt uppgift, att sprida sin information via andra kanaler än de som hittills använts, i syfte att åstadkomma en ökning av antalet ansökningar från kvinnliga företagare.

Exportrådets program Marknadsplats Östersjön, som finansieras via Östersjömiljard II, erbjuder olika tjänster till alla svenska små och medelstora företag oberoende av om det är kvinnor eller män i ledningen. Programmet erbjuder information och rådgivning om marknadsmöjligheter och ger operativt stöd vid marknadssatsningar. De företag som erbjuds delta väljs ut utifrån företagets möjligheter att lyckas med marknadssatsningen, dvs. efterfrågan på företagets tjänster eller produkter och företagets egna resurser för satsningen. Programmet bidrar härigenom till att uppfylla det övergripande målet med Östersjömiljard II, nämligen att förbättra svenska företags position i Östersjöregionen. Enligt Utrikesdepartementet sorteras företag bort om de skulle ha som affärsidé – eller där affärsidén skulle innebära – att jämställdhet aktivt motverkas.

Enligt uppgift övervägs fortfarande – i likhet med vad som uppgavs av statsrådet Mona Sahlin våren 2000 – att inom ramen för Östersjömiljard II utforma särskilda stödinstrument med inriktning på kvinnors företagande.

Utskottets ställningstagande

Utskottets principiella grundinställning till den verksamhet som bedrivs inom ramen för Östersjömiljarderna är positiv. Den aktuella verksamheten präglas, enligt utskottets mening, såväl av solidaritet med Östersjöländerna som av ett intresse att främja företagsamhet och sysselsättning i Sverige. Utskottet ser verksamheten som en del av de svenska insatserna för att stödja utvecklingen mot ett demokratiskt system och mot marknadsekonomi i de berörda länderna. Enligt uppgift har företrädare för det svenska näringslivet varit mycket positiva till insatserna.

Utskottet fick hösten 2000 en rapport över pågående projekt inom ramen för Östersjömiljarderna av statssekreterare Sven-Eric Söder, Utrikesdepartementet. Hösten 1999 underströk utskottet, i ett yttrande till finansutskottet

över förslag i tilläggsbudgeten för år 1999 rörande Östersjömiljarderna (1999/2000:NU1y) och mot bakgrund av en kartläggning som riksdagens utredningstjänst gjort på uppdrag av utskottet, vikten av att en grundlig utvärdering görs av verksamheten och att en sådan utvärdering bör avse såväl en sedvanlig utvärdering projekt för projekt som en utvärdering av arbetsmetoden som sådan. Det sistnämnda ansågs kunna ske först när programmet är avslutat, medan utskottet beträffande den löpande uppföljningen av de olika projekten ansåg att det är en praktisk och ändamålsenlig ordning att företrädare för Utrikesdepartementet redovisar en sådan till utskottet årligen.

När det gäller frågan om jämställdhetsaspekter i verksamheten med Östersjömiljarderna, som tas upp i den här aktuella motionen 2000/01:N231 (kd), anser utskottet att jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla delar av statlig verksamhet. Det gäller självfallet också verksamhet som finansieras via Östersjömiljarderna. Motsvarande gäller även verksamhet inom ramen för de regionala tillväxtavtalen, där projekt finansierade med medel från Östersjömiljarderna förekommer. Som motionärerna anför finns det emellertid brister när det gäller kvinnors deltagande. Enligt utskottets mening måste regeringen aktivt verka för att avhjälpa dessa och tillse att ökat fokus sätts på kvinnors företagande. Som redovisats har regeringen också uppmärksammat frågan. Utskottet kan därför inte se något behov av tillkännagivande från riksdagen och avstyrker den nämnda motionen.

Regionala tillväxtavtal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om innehåll i och utformning av de regionala tillväxtavtalen med hänvisning till pågående utvärderings- och uppföljningsarbete avseende de nu gällande avtalen och planeringsarbete inför nästa omgång av avtalen efter år 2002. *Jämför reservation 12 (m, kd, fp).*

Motionerna

Användningen av tillväxtkapitalet bör avregleras, regeringen bör lämna klara direktiv för verksamheten med de regionala tillväxtavtalen, och en genomförandedelegation bör tillsättas, anför det i motion 2000/01:N204 (kd). Motionären refererar till en rapport (Nordregio WP 2000:6) om en processtudie av förhandlingarna i sju län, utförd på uppdrag av regeringen. Rapporten innehöll också en studie av den centrala nivån i syfte att ge uppslag till en bättre organisering inför kommande års avtal. Om tillväxtavtalen skall tjäna som ett gott instrument i det fortsatta arbetet i regionerna måste det lokala inflytandet öka, anser motionären. Hon menar att om tillväxtavtalen skall få legitimitet och kunna uppbåda intresse utanför den berörda tjänstemannakåren, måste man på regional basis få pröva alternativa verksamheter och få använda tillgängligt kapital på ett friare sätt. Som exempel på detta nämns

arbetsmarknadspolitiska medel som anses kunna användas mer experimentellt utifrån regionala förutsättningar. Vidare måste strategi och ledning analyseras och få en annan lösning då den hittillsvarande varit helt undermålig enligt utvärderingsrapporten, säger motionären. Hon anser att departementen inte bör stå för genomförandeprocessen.

De regionala tillväxtavtalen måste utvärderas och statens roll i avtalen förtydligas, anförs det i motionerna 2000/01:N268 (fp) och 2000/01:N325 (fp). Folkpartiet anser att de regionala tillväxtavtalen kan vara värda att pröva, men att de inte löser de regionalpolitiska problemen. Liknande avtal finns i andra länder – i Frankrike finns det t.ex. tillväxtavtal av en annan modell med statlig garanti om tillväxtmedel som kan vara värd att pröva även i Sverige, påpekar motionärerna. De framhåller att det är viktigt att ett underifrånperspektiv anläggs om avtalen skall fungera.

Kommunerna bör stimuleras att vara aktivare i arbetet kring tillväxtavtalens skrivningar, anförs det i partimotionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp). Det rådande företagsklimatet bestäms av en rad sociala, kulturella och institutionella faktorer, och vissa delar av Sverige lämpar sig bättre än andra för vissa näringar, säger motionärerna. De nämner som exempel Ronneby-Karlskrona som har blivit ett nytt centrum för företag inom telekomsektorn, Arvidsjaur som bilföretagens testcentrum, Kiruna som Sveriges rymdstad, osv. Kommunerna bör genom rådgivning och information stimuleras att vara aktivare vid skrivningarna av tillväxtavtalen och på eget initiativ hitta möjliga lösningar på hur näringslivsutvecklingen och miljöutvecklingen kan stimuleras, anförs motionärerna.

I en annan partimotion från Miljöpartiet – motion 2000/01:Kr701 (mp) – sägs att kulturaspekten bör utgöra ett centralt inslag vid utveckling av de regionala tillväxtavtalen. Det är viktigt att regeringen noga följer upp hur kulturen tas till vara i de regionala tillväxtavtalen och hjälper de län som ännu inte förstått kulturens betydelse i det regionala navet, anförs motionärerna. De anser att under arbetet med att skriva tillväxtavtalen våren 2000 försumrades bl.a. kulturfrågorna. Miljöpartiet menar att det krävs en kulturell mobilisering över hela landet för att budskapet att kulturindustrin är en expansiv sektor som ger många nya jobb skall tränga igenom. En förutsättning för tillväxt på lång sikt är visionen om att ett långsiktigt hållbart samhälle förverkligas, varvid kulturaspekterna är centrala, anförs motionärerna.

I motion 2000/01:N389 (mp) begärs – med koppling till tillväxtavtalen – riksdagsuttalanden i följande fyra avseenden: om kompetensuppbyggnad, om regionala och lokala kunskapscentrum, om kompetensnätverk kring hållbar utveckling samt om statliga riktlinjer och ekonomiskt stöd till kommuner och länsorgan. Tillväxtavtalen lever inte upp till de vackra orden om hållbar utveckling, och inga tillväxtavtal föreslår några hållbara strategier för en sådan omställning, säger motionärerna. De anser att det krävs olika åtgärder för att åstadkomma en hållbar utveckling och förordar samarbete mellan lokala företag, t.ex. i nätverksform eller i företagscentrum. Ett sätt att stimulera utvecklingen är att bygga upp ett rikstäckande kompetensnätverk kring hållbar, lokal utveckling, med lokala och regionala kompetenscentrum, sägs det.

De frågor som kommunerna först bör utreda är, enligt motionärerna, om det finns lokala eller regionala råvaror i tillräcklig utsträckning för en lokal produktion, och om produktionen i övrigt passar in i den lokala näringslivsstrukturen. Motionärerna föreslår att den förordade modellen används för att upprätta bärkraftiga näringslivsstrategier i kommuner och län. Genomförandestrategin bygger på att staten förmedlar riktlinjer och direktiv till länsstyrelserna och att lokala initiativ ges stöd, säger motionärerna. De föreslår att kommunerna skall stimuleras att ta initiativ genom ett regional- och glesbygdspolitiskt stödpaket, med innebörd att de kommuner som upprättar egna bärkraftiga näringslivsstrategier också skall få förfoga över en viss mängd statliga medel för genomförandet och att särskilda lokala näringslivsfonder skall inrättas för detta ändamål.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringen tog år 1998 initiativ till en regional näringspolitik med de regionala tillväxtavtalen som det huvudsakliga instrumentet för dess genomförande (prop. 1997/98:62, bet. 1997/98:AU11). Avsikten var att bättre kunna ta till vara den tillväxtpotential som finns runt om i landet genom att anpassa verksamheter inom politikområden till lokala och regionala förutsättningar. Några nya statliga pengar har inte satsats på tillväxtavtalen. Syftet är i stället att använda nuvarande statliga anslag på ett mer kreativt och effektivt sätt. De första tillväxtavtalen avser åren 2000–2002. Avtalen är inte juridiskt bindande.

Inom Regeringskansliet arbetar Tvärdelegationen, Tvärsekreteriatet och en interdepartemental arbetsgrupp med tillväxtavtalen. Tvärdelegationen har det övergripande ansvaret för arbetet. Delegationen leds av Näringsdepartementet och består huvudsakligen av statssekreterare från Närings-, Utbildnings-, Kultur-, Miljö-, Finans-, Social- och Jordbruksdepartementen. Även Statsrådsberedningen är representerad. Den interdepartementala arbetsgruppen (IDA) fungerar som en länk mellan den politiska ledningen och det praktiska arbetet. Arbetsgruppen består av tjänstemän från de åtta departement som ingår i Tvärdelegationen. Tvärsekreteriatet är placerat på Näringsdepartementet och utför det praktiska arbetet inom Regeringskansliet vad gäller tillväxtavtalen. Sekretariatet ansvarar för kontakter med länsstyrelserna eller självstyrelseorganen och andra aktörer som arbetar med tillväxtavtalen.

Det övergripande målet för den regionala näringspolitiken är följande: ”Utifrån de förutsättningar som finns i varje region stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt som kan bidra till fler och växande företag och därmed ökad sysselsättning för både kvinnor och män.” Tillväxten skall vara hållbar också i ett ekologiskt och socialt perspektiv. De regionala tillväxtavtalen syftar till effektivare samordning mellan politikområden och sektorer som främjar tillväxt och sysselsättning. Utgångspunkter för arbetet med avtalen är att det regionala inflytandet över näringspolitiken skall öka och att tillgängliga resurser skall användas mer flexibelt. Avtalen skall ta hänsyn till skillnader i lokala och regionala förutsättningar för näringslivsutveckling.

I budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/01:1 utg.omr. 24 Näringsliv) behandlades tillväxtavtalen. Där sades bl.a. (s. 22) följande:

Regeringen bedömer att det finns goda skäl att fortsätta vidareutveckling av de regionala tillväxtavtalen och att nödvändiga förändringar skall vara genomförda i god tid innan nästa programperiod inleds år 2003. Regeringen anser det särskilt angeläget att se över och förtydliga villkoren för den statliga delen av avtalens finansiering. Målformuleringar samt metoder och rapporteringssystem för en tydligare och mer sammanhållen uppföljning av statliga insatser som syftar till att främja tillväxt och sysselsättning bör utvecklas. Resultatredovisningar och beslutsunderlag för regering och riksdag blir därigenom bättre. En stor del av detta utvecklingsarbete sker i anslutning till den pågående översynen av organisation och statens roll på den regionala nivån. Regeringen avser att återkomma med förslag under år 2001. Beträffande de olika myndigheternas medverkan i avtalsarbetet inleds en fördjupad dialog med flertalet av dessa under hösten 2000.

I anslagsbetänkandet 2000/01:NU1 om utgiftsområde 24 Näringsliv berördes tillväxtavtalen endast kortfattat i ett inledande avsnitt om mål och resultat. Eftersom tillväxtavtalen inte är kopplade till något specifikt anslag och inga motioner om tillväxtavtal behandlades i anslagsbetänkandet innehöll betänkandet i övrigt inga explicita ställningstaganden rörande tillväxtavtalen.

Våren 1999 avslutade riksdagen ett antal motioner om tillväxtavtalen (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet anförde att arbetet med regionala tillväxtavtal har goda möjligheter att bli ett lyckat inslag i näringspolitiken. Utskottet ansåg att det finns olika omständigheter som gör att tillväxtavtalen är en lämplig modell för den framtida regionala näringspolitiken. Eftersom förutsättningarna för tillväxt och sysselsättning ser olika ut i olika delar av landet måste politikens verktyg för att stödja en god utveckling anpassas till de olika regionernas skiftande förutsättningar, sade utskottet. Vidare måste politiken bättre stimulera samverkan och samarbete mellan olika aktörer och samordning av resurser för att åtgärder skall bli mer välriktade och effektiva. Näringslivets tillväxtpotentialer är också till stor del beroende av hur det omgivande samhället fungerar, varför politikens insatser på de lokala och regionala nivåerna måste bli kraftfullare för att en god utveckling i näringslivet skall uppnås, sades det. Utskottet underströk vidare vikten av att miljöfrågorna lyfts fram som en drivkraft för utveckling och tillväxt i det fortsatta arbetet med tillväxtavtalen. Arbetet med den regionala näringspolitiken och tillväxtavtalen handlar om att ge alla delar av landet möjligheter att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och på egna villkor, anförde utskottet. Utgångspunkten är att besluten skall fattas av dem som berörs, att ansvaret skall tas lokalt och regionalt och att så många människor som möjligt skall engageras. Utskottet hade särskilt noterat det starka engagemang som näringslivet på många håll har visat för arbetet med tillväxtavtalen. Utskottet uttryckte förståelse för farhågor som fördes fram i vissa då aktuella motioner rörande kvinnors deltagande i arbetet med tillväxtavtalen. Av den utvärderingsrapport, Tillväxt i hela Sverige (Ds 2000:7), som då nyligen hade presenterats framgick att jämställdhetsperspektiv nästan helt saknades i tillväxtavtalen; ett

faktum som utskottet fann helt oacceptabelt. Utskottet utgick från att regeringen skulle komma att tillse att jämställdhetsfrågan lyfts fram på ett mer påtagligt sätt än vad som hittills varit fallet. I en reservation (m, kd, fp) krävdes ett riksdagsuttalande dels avseende en avvaktande hållning till tillväxtavtalen, dels avseende att frågan om kvinnors deltagande i arbetet med avtalen borde lyftas fram på ett mer påtagligt sätt än vad som hittills varit fallet.

I den nyssnämnda utvärderingsrapporten redovisade en tjänstemannagrupp inom Regeringskansliet och berörda myndigheter följande iakttagelser och slutsatser efter en genomförd granskning av de regionala tillväxtavtalen:

- Alla län har gått framåt i arbetet med sina regionala tillväxtavtal och vill fortsätta den process som avtalsarbetet startat. Arbetet bör gå vidare och utvecklas mot bakgrund av de erfarenheter som är gjorda hittills. Områdena jämställdhet och ekologiskt hållbar utveckling samt uppföljning och utvärdering är viktiga i det fortsatta arbetet.

- Näringslivets efterfrågan på offentliga tjänster berör fler politikområden än den s.k. traditionella näringspolitiken. De lokala förutsättningarna har stor betydelse för hur näringslivets behov formuleras.

- Parterna i avtalsarbetet önskar kunna diskutera tillväxtfrågor i ett sammanhang, även om olika slags åtgärder kan behöva hanteras i olika planeringsprocesser.

- Utbildnings- och kompetensfrågor är högt prioriterade i tillväxtavtalen. De hanteras av ett stort antal aktörer inom både utbildnings- och arbetsmarknadspolitikens områden. Analysen av hur olika intressen skall balanseras och hur utbud och behov skall kunna matchas bättre bör fortsätta.

- Livsmiljön har i flertalet län framhållits som en viktig tillväxtfaktor, och betydelsen av kulturutbudet samt natur- och kulturmiljön har i detta sammanhang ofta betonats. Livsmiljöns roll som tillväxtfaktor i ett långsiktigt perspektiv behöver dock preciseras.

- De regionala parterna upplever att det arbetsmarknadspolitiska målet att nedbringa arbetslösheten och den detaljreglering som finns för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna begränsar arbetsmarknadsorganisationens möjligheter att delta som en aktiv part i den regionala näringspolitiken, vars tyngdpunkt ligger på tillväxt och mer långsiktigt ökad sysselsättning.

- De regionala parterna anser att tvärsektoriella förhandlingar om samfinansiering av åtgärder underlättas om de förhandlande parterna har tillgång till flexibla medel. De anser att regeringen ännu inte har fullföljt sina intentioner för att förverkliga den regionala näringspolitiken.

- Den statliga budgetprocessen är endast delvis anpassad för att hantera långsiktiga, tvärsektoriella program som de regionala tillväxtavtalen.

- Tvärsektoriella uppföljningar och utvärderingar kan endast utföras i mycket begränsad omfattning.

- Den statliga budgetprocessen och utvärderingssystemen bör analyseras för att utröna hur de bättre skall kunna svara mot tillväxtavtalens idé.

- Det behövs tydligare information till länen om vad som sker med de olika förslagen till regeländringar som de har lämnat.

– Regelförslagen behöver ofta förtydligas. En idé är att den regionala nivån görs djupare delaktig i regelarbetet, t.ex. genom att svara för regionala konsekvensstudier.

Beträffande jämställdhetsperspektivet i tillväxtavtalen sägs i rapporten att det på det hela taget saknas ett sådant perspektiv även i den andra versionen av avtalen. Könsfördelningen i partnerskapet är mycket ojämn i de flesta län. Det gäller både i fråga om enskilda personer och representanter för deltagande organisationer. Avtalen behöver alltså bli mycket bättre på detta område i alla län, sägs det i rapporten. Några län har dock hunnit något längre än övriga – t.ex. Jämtlands, Västerbottens, Norrbottens och Östergötlands län. Flera län är starkt medvetna om bristerna i sina avtal, sägs det. De anger att de kommer att använda särskilda metoder för jämställdhetsanalyser och bedömningar av projekt och har också intensifierat arbetet på detta område.

Jämställdhet och hållbar utveckling berörs i vissa av motionerna. I tillväxtavtalen skall de två horisontella målen jämställdhet och ekologisk hållbar utveckling integreras. Ett av kriterierna för statlig medverkan i tillväxtavtalen är, som nämnts, att könsperspektivet skall beaktas i avtalets samtliga delar. Tillväxtavtalen har utvärderats vid två tillfällen med avseende på jämställdhetsperspektiven. Sommaren 1999 presenterade Nordregio som nämnts en rapport, Regionala tillväxtavtal – utvärdering av förhandlingsprocessen i sju län och på central nivå, och i februari 2000 har aspekten belysts i den tidigare nämnda rapporten (Ds 2000:7). Utvärderingarna har visat att bristerna är stora när det gäller jämställdhetsaspekterna och att könsfördelningen i partnerskapen är mycket ojämn i de flesta län. Regeringen utsåg därför i februari 2000 Blekinge, Jämtland och Västra Götaland till pilotlän för ökad jämställdhet i tillväxtavtalen. Länen har fått i uppdrag att utveckla metoder för hur jämställdhetsperspektivet skall kunna stärkas och införlivas i tillväxtavtalen. Erfarenheterna från pilotverksamheten skall spridas till övriga län. Någon ytterligare revidering av tillväxtavtalen i detta avseende anses, enligt uppgift från Näringsdepartementet, inte vara nödvändig just nu.

För att understryka hur viktigt det är att lyfta fram miljöfrågorna som en drivkraft för utveckling och tillväxt har regeringen utsett tre pilotlän för att utveckla dessa frågor inom tillväxtavtalen. Dalarna, Västerbotten och Skåne skall, tillsammans med Naturvårdsverket, utveckla metoder för hur det ekologiska hållbarhetsperspektivet kan införlivas dels i processen med tillväxtavtalen, dels i de olika åtgärdsprogrammen. Erfarenheterna av arbetet skall spridas till övriga län. Det långsiktiga målet med pilotlänen är att skapa ett större lokalt och regionalt engagemang för hur en hållbar tillväxt skall formars. Det kortsiktiga målet med pilotverksamheten är att förbättra miljöintegrationen i nästa generations tillväxtavtal. Projektet skall vara klart den 1 oktober 2001.

Beträffande synpunkten i en motion om att regeringen skall följa upp hur kulturen tas till vara i tillväxtavtalen kan noteras att grundtanken i tillväxtavtalen är att regionerna själva har den bästa kunskapen om sina specifika förutsättningar. Många av länen har, enligt uppgift från Näringsdepartementet, framhållit kulturen som ett viktigt område för att nå regional utveckling.

Statsrådet Ulrica Messing besvarade i oktober 2000 en interpellation (2000/01:8) av Maria Larsson (kd) om kritik mot tillväxtavtalen, med ett innehåll liknande den här aktuella motionen 2000/01:N204 (kd). I sitt svar uppgav statsrådet att regeringens sammanvägda bedömning är att det finns goda skäl att vidareutveckla de regionala tillväxtavtalen och att nödvändiga förändringar skall vara genomförda i god tid innan nästa programperiod inleds år 2003. Regeringen anser det särskilt angeläget att se över och förtydliga villkoren för den statliga delen av avtalens finansiering. Detta utvecklingsarbete bör ske i nära anslutning till den pågående översynen av den regionala näringspolitiska organisationen och statens roll på den regionala nivån. Den regionalpolitiska utredningens slutbetänkande utgör också ett viktigt underlag. Regeringen avser att återkomma med förslag under år 2001, uppgav statsrådet.

Vidare framhöll statsrådet Ulrica Messing att förutsättningarna för näringslivets medverkan också måste förbättras. Det finns platser där det fungerar bra, och de kan tjäna som goda exempel för andra. Den offentliga sektorn bör också överväga i vilka skeden som näringslivets deltagande är mest väsentligt och där den ömsesidiga nyttan är störst. Statsrådet hänvisade till att det i den tidigare nämnda rapporten från Nordregio pekades på att stora framsteg har gjorts på mycket kort tid. Utvärderarna konstaterade att regeringen genom initiativet med tillväxtavtalen på mindre än två år har introducerat ett nytt sätt att bedriva regionalt utvecklingsarbete i hela Sverige. De anser att ett bra samarbetsklimat har utvecklats och att det finns ett mycket stort engagemang hos många människor för den egna regionens utveckling. Processen har också lett till att det numera finns ett uttalat stöd för att arbeta med tillväxtfrågor som tar utgångspunkt i näringslivets förutsättningar och behov, sade statsrådet. Konsulterna konstaterar också att de regionala partnerskapen utgör ett fungerande forum för informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och näringsliv. Statsrådet delade utvärderarnas uppfattning att det finns flera brister och att dessa på olika sätt måste åtgärdas. En förutsättning för att komma till rätta med några av de brister som rapporten pekar på är att få till stånd ett bättre sektorsövergripande samarbete, uppgav statsrådet och erinrade om ett möte i september 2000 som det dåvarande ansvariga statsrådet Mona Sahlin hade med cheferna för nationella myndigheter och organisationer som ansvarar för att genomföra den tillväxt- och sysselsättningsfrämjande politiken. Syftet var att få en redogörelse av deras erfarenheter och syn på arbetet med tillväxtavtalen. Vid mötet framkom att några av myndigheterna har anpassat såväl organisation som inriktning av sin verksamhet med anledning av tillväxtavtalen. Majoriteten ansåg att det går att göra betydligt mer för att åstadkomma ett bättre samarbete med andra nationella myndigheter och med den regionala nivån. Under hösten genomfördes inom regeringen en översyn av de instruktioner och regleringsbrev som styr verksamheterna vid de aktuella myndigheterna.

Enligt regleringsbrevet för NUTEK är ett mål för verket att effektivisera och utveckla arbetet med de regionala tillväxtavtalen genom att successivt

stärka sin roll som metodutvecklare, samverkanspart och medfinansiär. Beträffande åiterrapportering sägs att verket översiktligt skall redovisa hur verket har medverkat till att utveckla arbetet med de regionala tillväxtavtalen. Vidare skall NUTEK i en särskild redovisning senast den 22 februari 2002 rapportera sitt engagemang i form av insatser och åtgärder inom ramen för regionala tillväxtavtal. Av sammanställningen skall bl.a. framgå vilka de samverkande parterna är, vilket eller vilka av myndigheternas anslag som kommer i fråga samt belopp.

Näringsdepartementet presenterade i februari 2001 en rapport om tillväxtavtalen (Ds 2001:15), vilken är den första i de uppföljningar som framöver avses ske årligen. Inledningsvis säger statsrådet Ulrica Messing att förhoppningen är att rapporten skall stimulera till debatt och diskussion kring frågor som är centrala för den regionala utvecklingen. Rapporten kommer också att utgöra ett underlag för utformningen av den fortsatta politiken inom området, inte minst avseende hur processen med tillväxtavtal skall se ut efter det att den första omgången av tillväxtavtalen är till ända år 2002, sägs det

Utskottets grupp för uppföljnings- och utvärderingsfrågor, NUR, har låtit Riksdagens utredningstjänst göra en förstudie om regionala tillväxtavtal (PM 2000-11-13, rev. 2001-01-17). Förstudien har anmälts inför utskottet i januari 2001.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att de regionala tillväxtavtalen utgör ett positivt inslag i näringspolitiken. Arbetet med den regionala näringspolitiken och tillväxtavtalen handlar om att ge alla delar av landet möjligheter att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och på egna villkor. Utgångspunkten är att besluten skall fattas av dem som berörs, att ansvaret skall tas lokalt och regionalt och att så många människor som möjligt skall engageras. Utskottet har särskilt noterat det starka engagemang som näringslivet på många håll har visat för arbetet med tillväxtavtalen. Tillväxtavtalen präglas således av det underifrånperspektiv och den anpassning till regionala och lokala förhållanden som efterfrågas i några av de här aktuella motionerna.

Som redovisats inleds nästa programperiod för tillväxtavtalen år 2003. Statsrådet Ulrica Messing har i en interpellationsdebatt uppgett att regeringen ser det som väsentligt att villkoren för den statliga delen av avtalens finansiering dessförinnan ses över och att tillväxtavtalen skall vidareutvecklas i olika avseenden. I detta sammanhang vill utskottet beröra frågan om kvinnors deltagande i arbetet med tillväxtavtalen. Av rapporten om tillväxtavtalen framgår, som nämnts, att jämställdhetsperspektiv nästan helt saknas. Detta är helt oacceptabelt. Utskottet utgår från att regeringen till nästa programperiod kommer att tillse att jämställdhetsfrågan lyfts fram på ett mer påtagligt sätt än vad som hittills varit fallet.

Utskottet vill vidare understryka vikten av att miljöfrågorna lyfts fram som en drivkraft för utveckling och tillväxt i det fortsatta arbetet med de regionala

tillväxtavtalen. Av rapporten om tillväxtavtalen framgår att det finns brister i detta hänseende. Likaså bör kultur ses som ett viktigt område i tillväxtavtalen.

Med det anförda avstyrks de här aktuella motionerna i berörda delar.

Särskilda branscher

Vidareförädling av skogsråvara

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ökade insatser för att främja en vidareförädling av skogsråvaran med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete. *Jämför reservation 13 (v).*

Motionerna

Det krävs ökade insatser för att främja vidareförädling av skogsråvaran, anför det i motion 2000/01:N275 (s). Det rör sig om insatser för marknadsföring av materialet trä för att det skall bli ett miljömässigt och kretsloppsanpassat förstahandsval och om stöd till olika former av forskningsprojekt för att ta fram nya användningsområden för träet och koppla ihop designer och arkitekter med träbranschen. Det behövs ett sammanhållet program inom träbranschen som inriktar sig på att koppla ihop branschen, svenska designer, formgivare och olika utbildningsanordnare, säger motionärerna. De anser också att det behövs regionala kunskapscentrum, där nätverk och samverkan kan främjas inom branschen.

Ett nationellt program för ökad träanvändning i offentligt byggande bör införas, anför det i motion 2000/01:N296 (s). Bygandet av offentliga lokaler och flervåningshus i Sverige uppvisar en extremt låg träandel vid en internationell jämförelse, säger motionärerna. De föreslår följande mål med ett nationellt program för träbyggande: ökad vidareförädling; säkrad och ökad sysselsättning; säkrad avsättning för svensk skog; värdesäkring av skogstillgångarna; förbättrad internationell konkurrensförmåga; minskade negativa miljöeffekter från byggsektorn. I programmet bör, enligt motionärerna, följande ingå: framtagande av direktiv och rutiner för offentlig upphandling; utredning av möjligheten att använda trä i offentliga projekt; bedrivande av pilotprojekt inom den offentliga sektorn; uppbyggnad av kunskap om skogs- och träråvarors egenskaper och möjlighet till användning i byggandet inom högskole- och universitetsutbildningar; utarbetande av ett kvantifierat mål för ökad träanvändning i svensk byggsektor. Verket för innovationssystem (VINNOVA) bör ges i uppdrag att sprida teknik såväl till industrin som till brukare och kunder, inklusive information om träkunskap och träprodukter, anför motionärerna.

Det skall vara en prioriterad uppgift för den statliga näringspolitiken att understödja effektiva lösningar inom logistiken för träindustriföretagen för att underlätta små och medelstora företags tillträde till marknaden, anför det i

motion 2000/01:N252 (v). En ökad vidareförädling av skogsråvaran kan skapa många nya jobb i träindustrin och därmed få en mycket positiv regionalpolitisk påverkan, säger motionärerna. De påpekar att det i en ökad internationell konkurrens är angeläget att industriföretagen, särskilt de små företagen, undersöker möjligheterna till gemensamma transportlösningar. Det är inte tillräckligt med god tillgång till en bra råvara, goda yrkeskunskaper, bra design och traditioner för att öka vidareförädlingen i svensk industri, utan de små träindustriföretagen måste också nå marknaden, säger motionärerna. De menar att drivkraften till denna utveckling av logistiken måste finnas hos träindustriföretagen själva, men att staten genom sina näringslivsorgan bör bidra till att skynda på utvecklingen.

I motion 2000/01:N253 (v) begärs – i likhet med den tidigare nämnda motion 2000/01:N296 (s) – att ett nationellt program för ökad träanvändning vid offentligt byggande skall införas. Trä är det enda förnybara byggmaterialet, och en ökad träkonsumtion har inga negativa miljökonsekvenser, anför motionärerna. Dessutom är trä ett extremt energisnålt byggmaterial, sägs det. Den svenska träbaserade industrin har goda förutsättningar att stärka sin position på den internationella marknaden för byggprodukter, menar motionärerna. De påpekar att byggandet av offentliga lokaler och flervåningshus i Sverige uppvisar en mycket låg träandel vid en internationell jämförelse. I Sverige finns dock ett kunnande vad gäller stora byggnader i trä, och dessutom har träbroar utvecklats som ett nytt användningsområde för limträ. De svenska statliga beställarna Banverket och Vägverket har, enligt motionärerna, intagit en kallsinnig inställning till träbroar, medan motståndet mot stora byggnader i trä har minskat på den privata byggmarknaden. Träkonstruktion bör alltid vara ett alternativ när nya offentliga byggnader och andra konstruktioner skall byggas, anför motionärerna avslutningsvis.

Tre tillkännagivanden begärs i motion 2000/01:N273 (v), nämligen om möjligheterna att expandera den träbaserade skivindustrin, om att svensk skivindustri måste tillförsäkras sin träråvara till ett sådant pris att konkurrensneutralitet uppnås med motsvarande industri i de nordiska länderna och om att öka efterfrågan på avverkningsavfall (grot) i de svenska skogarna. Konsumtionen av träbaserade skivmaterial ökar kraftigt i Europa och i Sverige, säger motionärerna, men påpekar att det krävs en ökad produktionsvolym för att den svenska industrin skall kunna täcka en större del av den inhemska konsumtionen av träskivor och samtidigt förse möbel- och snickeriindustrierna med lämpliga skivprodukter. Beslut om nyinvesteringar uppskjuts emellertid på grund av att skivindustrin inte kan tillförsäkras konkurrensneutral träråvara, hävdar motionärerna. De anser att skivindustrin hamnar i en ohållbar situation visavi värmeverken, vars betalningsförmåga ökar i takt med miljömotiverade oljeprishöjningar. De föreslår att regeringen snarast skall finna lösningar på den rådande situationen som medfört att den svenska industrins träråvarukostnader är väsentligt högre än för motsvarande industri i de nordiska grannländerna. Det är vidare angeläget att uttaget av grenar och toppar efter slutavverkningar och gallringar i skogen ökas; en verksamhet

som för närvarande inte är lönsam för vare sig skogsägaren, flisföretaget eller värmeverket, säger motionärerna. De anser att det är av intresse för skivindustrin, den enskilde skogsägaren och flisföretagen att värmeverkens efterfrågan av avverkningsavfall – grot – ökar. Dessa båda frågor – den träfiberbaserade skivindustrins behov av konkurrensneutralitet vad gäller råvarukostnaderna och ett bättre tillvaratagande av avverkningsresterna – kan lösas med samma åtgärd, menar motionärerna.

Västra Götaland bör ges möjligheter att stärka skogs- och träforskningen samt att vara ett designcentrum inom träförädlingsområdet, anför det i motion 2000/01: MJ308 (kd). I jämförelse med angränsande län är såväl gymnasiala som postgymnasiala utbildningsmöjligheter inom skogs- och träområdet små i Västra Götaland, och den enda högskoleutbildningen finns inom byggnadsingenjörsområdet på Chalmers tekniska högskola och i Borås, säger motionärerna. Regionen ligger dock mycket långt framme inom viss forskning, bl.a. inom skogsindustriell kemiteknik och design. Motionärerna vill att det skall skapas ett nätverk och en mötesplats för kontakter mellan skogs- och träforskningen i regionen och skogsnäringen, inte minst för de små företagen. Regionen har goda förutsättningar att bli ett designcentrum inom träförädlingsområdet, anser motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avslag våren 2000 motioner om vidareförädling av skogsråvara liknande de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet anförde följande i sitt ställningstagande:

Utskottet intar samma ståndpunkt nu i frågan om vidareförädling av skogsråvara som utskottet gjort vid tidigare tillfällen då frågan behandlats. Skogsindustrin har mycket stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och svarar för en betydande del av det svenska exportnettot. I de delar av landet där skogsindustrin finns spelar den en väsentlig roll för sysselsättningen på de berörda orterna.

För att skogsindustrin även framgent skall kunna bidra till att upprätthålla välståndet är det viktigt att konkurrenskraften inom den svenska skogsindustrin kan utvecklas. Enligt utskottets mening borde det vara möjligt för den svenska skogsindustrin att förskjuta inriktningen av exporten från rena råvaror mot mer förädlade produkter. Detta kräver en hög kunskapsnivå inom industrin. Den samhällsekonomiska vinst som en ökad vidareförädling kan innebära framgår vid en jämförelse mellan sågverksindustrin och möbelindustrin av de tre variablerna åtgång av skogsråvara, sysselsättning och förädlingsvärde. Enligt uppgift från forskare vid Växjö universitet ligger dessa tre variabler för sågverksindustrin på ca 15 miljoner m³, ca 15 000 personer och ca 25 miljarder kronor respektive för möbelindustrin på ca 250 000 m³, ca 14 000 personer och ca 15 miljarder kronor. Utskottet förutsätter att regeringen på de sätt som är möjliga söker bidra till att en utveckling mot ökad vidareförädling främjas.

Som redovisats pågår en rad program i samverkan mellan näringslivet och staten som på olika sätt syftar till att öka kunskapsnivån och vidareförädlingen inom skogsindustrin. En del av dessa program har, som nämnts, haft vissa svårigheter att komma i gång. Enligt uppgift från Näringsdepartementet har problemen dock nu i huvudsak lösts. Utskottet

vill i detta sammanhang understryka vikten av att de insatser som görs utformas i samverkan med industrin. En sådan samverkan ser utskottet som en absolut förutsättning för att ett program skall kunna bli lyckosamt.

Utskottet konstaterar vidare att frågan om forskning och utveckling inom skogsindustrins områden kommer att bli föremål för behandling i samband med de propositioner på forskningsområdet som regeringen aviserat.

När det gäller frågan om träskiveindustrins konkurrenssituation i förhållande till energisektorn, som tagits upp i en motion (samt i en skrivelse från Svenska Träskivor), noterar utskottet att detta är ett reellt problem för träskiveindustrin. Enligt utskottets mening är likvärdiga konkurrensvillkor en princip som bör gälla i alla delar av näringslivet. Som redovisats pågår överläggningar inom Regeringskansliet om energiskatternas framtida utformning. I detta sammanhang kommer frågan om energiskattesystemets eventuellt snedvridande konkurrenseffekter att aktualiseras.

Regeringen utarbetade hösten 1997 i samarbete med Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) och Stiftelsen för strategisk forskning ett program för utveckling av skogsnäringen. Programmet består av följande fyra delar:

– Ett utvecklings- och teknikspridningsprogram, vilket innehåller satsningar på bl.a. träbaserade byggsystem, nya trä- och fiberprodukter, kretsloppsanpassning av skogsindustriprodukter samt möbelutveckling. Programmet avsågs omfatta sammanlagt 300 miljoner kronor, varav regeringen skulle satsa 50 miljoner kronor per år i tre år. Programmet har förlängts till den 30 juni 2001, med dispositionstid för utbetalningar t.o.m. den 30 juni 2003. Ett samarbete har nu etablerats mellan byggföretag, arkitekter, byggteknikexperter, trämaterialleverantörer och forskare på temat En svensk plattform för ökat träbyggande i Europa. Beslut har fattats om att inleda samarbete med Finland inom träbyggområdet.

– Ett forskningsprogram på det skogsindustriella området, vars mål är att långsiktigt stödja skogsindustrins utveckling och skapa och stärka forskningsmiljöer vid de nya högskolorna. Programmet genomförs i nära samarbete mellan NUTEK och KK-stiftelsen, varvid staten skulle satsa 90 miljoner kronor och KK-stiftelsen ca 60 miljoner kronor. Staten finansierar primärt de träinriktade satsningarna och KK-stiftelsen primärt de pappersinriktade satsningarna. Satsningarna sker på följande områden:

- Växjö universitet – med tyngdpunkt på förädling av trä mot byggsystem och högförädlade träprodukter.
- Luleå tekniska universitet – i ett samarbete mellan Trätekniska Institutet i Skellefteå och träbyggforskningen i Luleå.
- Karlstads universitet – inriktning på betrykning av papper.
- Mithögskolan – fyra delområden inom massa- och pappersområdena.
- Ett nätverksprogram inom det trycktekniska området, inkluderande såväl etablerade som nya högskolor samt flera institut.

– Ett forskningsprogram inom träteknikområdet, vars syfte är att utveckla konkurrenskraftig forskning, kompetens och forskarutbildning vid etablerade forskarmiljöer vid följande lärosäten: Lunds universitet, Luleå tekniska universitet, Chalmers tekniska högskola, Kungliga tekniska högskolan och Institutet för träteknisk forskning. Programmet, som skall pågå under minst fem år, hade en budget på 6 miljoner kronor för år 1998 och avses kunna utökas till 15 miljoner kronor per år.

– Nya utbildningsplatser och professurer. I budgetpropositionen för år 1998 föreslogs att Luleå tekniska universitet skulle tilldelas 600 utbildningsplatser från den 1 juli 1998, varav minst 50 platser för utbildning med inriktning på det trätekniska området. Sammantaget planeras 200 nya utbildningsplatser på fyra år inom träteknikområdet.

Regeringen uppdrog i juni 2000 åt Statskontoret att genomföra en utvärdering av programsatsningen. Centrala frågeställningar i denna utvärdering utgörs av om programmet har förutsättningar att få en strategisk betydelse för den svenska skogsnäringen samt om programmet har förutsättningar att uppnå de mål, som regeringen ställde upp vid programmets start. Utvärderingen lämnades till regeringen i oktober 2000. Programmet har i huvudsak utförts enligt ursprungliga planer. Omfattningen har minskats något. Av de medel som regeringen skulle satsa och som låg på 240 miljoner kronor har 48 miljoner kronor hållits inne. Omfattningen av näringslivets satsningar saknas det uppgifter om.

I proposition 2000/01:3 om forskning och förnyelse redogjorde regeringen för sin forskningspolitik under åren 2001–2003. I ett särskilt avsnitt redovisas prioriteringar inom skoglig och skogsindustriell forskning (s. 227). Där sägs att skogsbruket och skogsindustrin har stor betydelse för svensk ekonomi. Som skogsindustrination har Sverige en relativt omfattande skoglig och skogsindustriell forskning och utbildning, konstateras det. Grundläggande skogsvetenskaper har sin tyngdpunkt vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), medan grundläggande skogsindustriell forskning huvudsakligen bedrivs vid andra universitet och högskolor. Skogsindustrin har dessutom egen forskning inom företagen samt med staten gemensamt finansierad forskning vid institut med inriktning mot skogsbruk (Skogsbrukets forskningsinstitut, SkogForsk), träbearbetningsindustri (Trätekniska forskningsinstitutet, Trätek) samt pappers- och massaindustrin (Skogsindustrins tekniska forskningsinstitut, STFI). Under 1990-talet har skogsnäringens forskningsbehov varit föremål för flera utredningar, erinrar regeringen om. Den senaste utredningen om skoglig och skogsindustriell forskning – PROMIS – beskriver industrins situation, nuvarande forskning och även forskningens betydelse för den svenska skogsnäringens konkurrenskraft. Regeringen ser positivt på förslaget att fokusera medel till nationella nätverk med en bred sammansättning av kompetenser från etablerade forskningsmiljöer. Det är en angelägen uppgift för berörda myndigheter att i samverkan med övriga aktörer bidra till effektivisering och förnyelse inom områden där Sverige kan bygga upp konkurrenskraftiga forskningsmiljöer, heter det. Under det senaste decenniet har olika forsk-

ningsstiftelser, såsom Stiftelsen för strategisk forskning (KK-stiftelsen) och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra), tillkommit som viktiga finansierare av forskning och utveckling för skogsnäringens behov, vad gäller såväl grundläggande som mer tillämpad forskning, konstaterar regeringen. Det är viktigt att det statliga forskningssystemets insatser på detta område i största möjliga utsträckning samordnas med dessa stiftelsers insatser, sägs det. Svenska forskare inom området trä- och fiberforskning är ledande. Fortsatt satsning inom detta område är därför väsentlig, anser regeringen.

Insatser inom det här aktuella området ligger till en del inom ansvarsområdet för VINNOVA. Verket skall enligt sitt regleringsbrev bl.a. följa upp och utvärdera processen Teknisk framsyn. Utskottet fick vid ett besök hos Sveriges Skogsvårdsförbund i november 2000 information om projektet Trämekanisk framsyn.

Inom ramen för regeringens satsning på industriella utvecklingscentrum (IUC) har det år 2001 inletts en treårig försöksverksamhet med ett IUC-nätverk för träindustrin. Nätverket skall inriktas mot utvecklingsåtgärder som bl.a. skapar förutsättningar för hög förädlingsgrad av produkterna, ökat kvalitetsmedvetande och stärkt kompetens. I nätverket ingår orterna Kalix, Lycksele, Östersund, Borlänge, Tibro, Nässjö och Älmhult, där varje IUC har i uppgift att verka regionalt.

Beträffande design, som tas upp i ett par motioner, kan nämnas den verksamhet som Stiftelsen Svensk Industridesign bedriver och som tidigare redogjorts för. Regionkontoret Region Norr, med säte i Umeå, genomförde under år 1999 ett antal projekt i Västernorrland.

När det gäller frågan om ökad träanvändning i offentligt byggande, som tas upp i ett par motioner, vill utskottet nämna ett projekt på området – Konkurskraftigt system för byggande i massivträ dokumenterat i en manual; lösningar med bästa konkurrensförutsättningar för närvarande i Sverige, övriga Norden och i Tyskland; tekniska lösningar i konkreta byggprojekt; kostnadseffektiva systemlösningar. I projektet deltar företrädare för skogsindustrin, forskarsamhället och berörda myndigheter.

Det kan också noteras att regeringen i februari 2001 beviljade Invest in Sweden Agency (ISA) 6 miljoner kronor för att fortsätta ett projekt för att under tre år främja utländska investeringar i regionalpolitiskt prioriterade områden inom träförädlingsindustrin. Syftet med projektet är att medverka till att öka utvecklingskraften i svensk träförädlingsindustri genom att till Sverige attrahera nya samarbetspartner och ägare som kan tillföra marknadskompetens och investeringsmedel.

Dåvarande landshövdingen Björn Rosengren överlämnade i januari 1998 en rapport om spånförsörjningen till svensk träskiveindustri till dåvarande näringsministern Anders Sundström. I rapporten föreslogs bl.a. att en begränsad allmän energiskatt skall införas på sågspån för energiändamål. När det gäller energiskattefrågorna redovisades i finansplanen i budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/01:1) riktlinjer för en reformering av energiskatte-

strukturen med utgångspunkt i Skatteväxlingskommitténs principskiss (SOU 1997:11). Ett successivt införande av kommitténs modell kan skapa en energiskattemiljö som säkerställer en effektiv miljöstyrning och en offentlig-finansiell varaktig finansiering av de sänkta skatterna på arbete, sägs det. För år 2001 föreslogs en rad förändringar som ligger i linje med en större reformering av energiskattesystemet. Arbetet med en omstrukturering av energiskatterna drivs vidare inom Finansdepartementet enligt två linjer. Dels pågår arbete med att ta fram direktiv för en större utredning beträffande skatteväxling, dels har en tjänstemannagrupp inom Finansdepartementet nyligen lagt fram en rapport, Utvärdering av Skatteväxlingskommitténs energiskattemodell (Ds 2000:73).

Utskottets ställningstagande

Utskottet intar samma ståndpunkt nu i frågan om vidareförädling av skogsråvara som utskottet gjort vid tidigare tillfällen då frågan behandlats. Skogsindustrin har mycket stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och svarar för en betydande del av det svenska exportnettot. I de delar av landet där skogsindustrin finns spelar den en väsentlig roll för sysselsättningen på de berörda orterna.

För att skogsindustrin även framgent skall kunna bidra till att upprätthålla välståndet är det viktigt att konkurrenskraften inom den svenska skogsindustrin kan utvecklas. Enligt utskottets mening borde det vara möjligt för den svenska skogsindustrin att förskjuta inriktningen av exporten från rena råvaror mot mer förädlade produkter. Detta kräver en hög kunskapsnivå inom industrin. Utskottet förutsätter att regeringen på de sätt som är möjliga söker bidra till att en utveckling mot ökad vidareförädling främjas.

Som redovisats pågår en rad program i samverkan mellan näringslivet och staten som på olika sätt syftar till att öka kunskapsnivån och vidareförädlingen inom skogsindustrin. En del av dessa program har haft vissa igångsättningsproblem. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att de insatser som görs utformas i samverkan med industrin. En sådan samverkan ser utskottet som en absolut förutsättning för att ett program skall kunna bli lyckosamt.

När det gäller frågan om träskiveindustrins konkurrenssituation i förhållande till energisektorn, som tagits upp i en motion, noterar utskottet att detta är ett reellt problem för träskiveindustrin. Enligt utskottets mening är likvärdiga konkurrensvillkor en princip som bör gälla i alla delar av näringslivet. Som redovisats pågår arbete inom Regeringskansliet om energiskatternas framtida utformning. I detta sammanhang kommer frågan om energiskattesystemets eventuellt snedvridande konkurrenseffekter att aktualiseras.

Utskottet vill också beröra en betydelsefull fråga som aktualiseras i motionerna 2000/01:N296 (s) och 2000/01:N253 (v) och som rör ökad träanvändning vid byggande, både i offentlig och privat regi. Utskottet ser en ökad träanvändning inom byggandet som en väg att hitta nya användningsområden för trä, men också motiverat av miljöskäl för att nå målet om ett ekologiskt

uthålligt samhälle. Som redovisats pågår det projektarbete på området, och pilotprojekt med flervåningshus i trä har uppvisat kostnadsbesparingar på 6–12 %. Vid det besök hos Sveriges Skogsvårdsförbund som utskottet gjorde i november 2000 fick utskottet information om den positiva syn som byggindustrin har på en ökad träanvändning i byggandet. Jämfört med de nordiska grannländerna har Sverige dock inte hittills lyckats utnyttja trä i byggandet i motsvarande utsträckning.

Regeringen bör på de sätt som är möjliga främja en ökad träanvändning i byggandet. Speciellt bör detta kunna ske i det offentliga byggandet. Det offentliga byggandet kan vara den motor som driver på och utvecklar användningen av en av vårt lands viktigaste naturresurser. Utskottet utgår från att regeringen agerar i överensstämmelse härmed, utan att något särskilt tillkännagivande av riksdagen skall vara erforderligt.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motioner i berörda delar.

Varvsindustrin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om statligt stöd till varvsnäringen med hänvisning till att driftsstöd till varvsindustrin inte är tillåtet enligt en EG-förordning.

Motionen

Regeringen bör i 2001 års ekonomiska vårproposition göra en förnyad prövning av frågan om statligt stöd till varvsnäringen, anfördes det i motion 2000/01:N276 (s). Svensk varvsindustri har under de senaste 20 åren genomgått en radikal strukturförändring, från ett antal stora varv för civil fartygsbyggnation till ett fåtal små varv, vilka alla kämpar med ojämlika marknadsvillkor på en internationell marknad, säger motionärerna. Enligt EG-fördragets varvsstödsregler kan kontraktbaserat stöd lämnas med högst 9 % för större fartygsbyggnadskontrakt till varv som utför nybyggnation och/eller ombyggnader, konstaterar motionärerna. De erinrar om att driftsstödet skulle komma att upphöra den 31 december 2000 enligt förordningen, men motionärerna ansåg hösten 2000, då motionen inlämnades, att det var troligt att statliga subsidier skulle komma att behållas i flera länder ett antal år framöver. Mot bakgrund av detta anser motionärerna att det föreligger en stor risk för att Sverige får uppleva en andra vågens varvsnedläggelser inom några år, om inte den svenska varvsnäringen får möjlighet att konkurrera på lika villkor.

Vissa kompletterande uppgifter

I Sverige avskaffades den sista formen av direkt stöd till varvsindustrin vid årsskiftet 1992/93. Inom OECD slöts i juli 1994 en överenskommelse mellan Europeiska gemenskapen, Finland, Förenta staterna, Japan, Sydkorea, Norge

och Sverige. Avtalet innebär i princip att allt direkt och indirekt statligt stöd till varvsindustrin skulle upphöra den 1 januari 1996. Avtalet har ännu inte trätt i kraft på grund av att Förenta staterna som enda part inte har ratificerat det. Avtalets förbud mot statligt stöd skulle komma att bli direkt tillämpligt i EU:s medlemsstater genom en av rådet beslutad EG-förordning.

Riksdagen har vid återkommande tillfällen behandlat och avslagit motionsyrkanden om återinförande av stöd till varvsindustrin. Vid det senaste tillfället, hösten 1999 (bet. 1999/2000:NU1), anförde utskottet att det stod fast vid de ställningstaganden som gjorts vid tidigare tillfällen. Utskottet ansåg sålunda att det är viktigt att olika industrigrenar erhåller konkurrensneutralitet i förhållande till motsvarande industrigrenar i konkurrentländerna. Vidare menade utskottet att det inte är en tillfredsställande ordning att det, till följd av att Förenta staterna ännu inte har ratificerat OECD-avtalet, fortfarande förekommer subventioner i Sveriges konkurrentländer, även inom Europa. Regeringen bör med all kraft verka för att dessa upphör, anförde utskottet.

Utskottet noterade med tillfredsställelse att EU hade satt en tidsgräns – den 31 december 2000 – efter vilken tidpunkt rena driftsstöd inte skulle få förekomma. De stöd som i framtiden bör få lämnas är, enligt utskottets mening, stöd till forskning och utveckling. Emellertid har utvecklingen visat att angivna tidpunkter för upphörande av driftsstöd har förskjutits framåt, och utskottet förutsatte att regeringen under år 2000 skulle följa utvecklingen med största uppmärksamhet. Om det skulle visa sig att OECD-överenskommelsen inte blir verklighet och övriga länder inte avvecklar varvsstöden utgick utskottet från att regeringen skulle göra en förnyad prövning av frågan.

Rådet beslöt år 1998 om en förordning (1540/98) om nya regler för stöd till varvsindustrin. Där konstateras att gemenskapens stödpolitik bibehållits i stort sett oförändrad sedan år 1987. Det finns fyra typer av stöd särskilt inriktade mot varvsindustrin: driftsstöd, nedläggningsstöd, omstrukturingsstöd och stöd till investeringar för innovationer. Driftsstödet kan utgå med maximalt 9 % av kontraktets värde före stödet vid fartygsbyggnadskontrakt med ett kontraktsvärde på mer än 10 miljoner ecu och med maximalt 4,5 % i övriga fall. Driftsstödet skulle enligt förordningen upphöra den 31 december 2000.

Riksdagen beslöt våren 1995 om införande av ett kreditgarantisystem för fartygsfinansiering i syfte att underlätta försäljningen av svenskbyggda fartyg (prop. 1994/95:100 bil. 13, bet. 1994/95:NU15). Inom ramen för systemet kan staten garantera dels varvets finansiering, dels redarens finansiering för att förvärva fartyget. Garantisystemet innehåller inte något statligt stöd, eftersom de premier som tas ut för utestående garantier långsiktigt täcker systemets kostnader. Garantisystemet är anmält till EG-kommissionen som i skrivelse i oktober 1995 förklarar att systemet inte utgör statligt stöd enligt EG-fördraget. Garantisystemet har fram till februari 2001 aldrig utnyttjats.

Inom EU diskuterades varvsindustrins situation vid industri- och energirådsmötena i maj 2000 och december 2000. Vid det sistnämnda mötet presenterade EG-kommissionen den tredje rapporten till rådet om situationen inom världens varvsindustri (Kom [2000] 730 slutlig). De två tidigare rapporterna

presenterades vid rådsmötena i november 1999 och maj 2000. Den tredje rapporten innehöll en analys av den senaste utvecklingen inom den globala varvsindustrin och dessutom en utvärdering av de åtgärder som vidtagits på rådets initiativ. I rapporten sågs sammanfattningsvis att den globala varvsindustrin fortfarande står inför allvarliga problem. Tillgången är fortfarande större än efterfrågan och det finns få tecken som tyder på att det kommer att bli bättre. Sydkorea är nu världens största varvsnation. Dess skeppsvarv svarade för mer än 40 % av alla nya order under de första åtta månaderna år 2000 (räknat i kompenserade bruttoton). Motsvarande andelar var för Japan 25 %, EU + Norge 16 % och övriga världen 19 %. Kommissionen har gjort ihärdiga ansträngningar för att få bindande löften från Sydkorea att inte ingripa i finansieringen av varvens verksamhet.

Vid rådsmötet i december 2000 antogs följande slutsatser:

- Kommissionen skall fortsätta att noga övervaka situationen på marknaden och skall organisera en årlig diskussion om varvsfrågorna med medlemsstaterna och industrin.

- Kommissionen och medlemsstaterna skall fortsätta sitt nära samarbete med industrin i konkurrensfrågor och rådet välkomnar att kommissionen undersöker möjligheten att främja användningen av stöd till forskning och utveckling.

- Kommissionen skall driva implementeringen av alla möjliga åtgärder mot Sydkorea inom ramen för procedurer som är godkända av internationella organ, så att situationen med osund konkurrens kan fås att upphöra så snart som möjligt och, om det är lämpligt, undersöka alla möjliga framkomstvägar inom handelspolitiken.

- Kommissionen skall snabbt undersöka klagomål om handelshinder som framförts av europeiska aktörer för att föra det inför Världshandelsorganisationen (WTO) så snart som möjligt.

- Kommissionen och medlemsstaterna skall hålla Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken informerade om utvecklingen, med särskild hänsyn till handelsklagomål från europeiska aktörer, och åter upprepa deras önskan om strikt styrning och utvärdering av Sydkoreas uppfyllande av villkor enligt vilka landet har fått hjälp från IMF och Världsbanken i utbyte mot omstrukturering av finansiella och industriella konglomerat, särskilt vad gäller varvsindustrin.

- Kommissionen och medlemsstaterna skall fortsätta ansträngningarna att upprätta en likvärdig, internationell spelplan för varvsindustrin inom OECD, särskilt med avsikt att förändra 1981 års regler för exportkrediter till varvsindustrin så att de anpassas till den rådande situationen och till de europeiska varvens krav och åter ta fram förslagen som lämnades år 1994 i avsikt att uppdatera dem.

Rådet välkomnade kommissionens beslut att stödja och anpassa handelspolitiska åtgärder mot den osunda konkurrensen från Sydkorea och bad kommissionen att göra alla ansträngningar för att rapportera till rådet så tidigt som möjligt i april 2001 och i varje händelse före den 1 maj 2001, med inriktning-

en att detta fall skall föras till WTO om kommissionen skulle misslyckas i att med Sydkorea nå en överenskommelse som är tillfredsställande för EU. Dessutom noterade rådet kommissionens initiativ att, om en överenskommelse med Sydkorea inte skulle kunna uppnås, inrätta en temporär och lämplig mekanism vid den tidpunkten, avsedd att möta Sydkoreas osunda konkurrensbeteende och i avvaktan på proceduren som är på gång inför WTO. Implementering av den nämnda proceduren under kommissionens överinseende får inte resultera i en snedvridning av konkurrensen inom EU.

Sammanfattningsvis gäller enligt den svenska EU-representationen att driftsstödet nu är förbjudet inom EU i enlighet med förordningen från år 1998. Ett eventuellt riktat driftsstöd, s.k. defensiv mekanism, kan bli aktuellt först om kommissionen lägger fram ett förslag om ett sådant, vilket i sin tur beror på utvecklingen av problemet med Sydkorea, och att industrirådet fattar beslut därom.

Utskottets ställningstagande

För drygt åtta år sedan avskaffade Sverige resterande del av det direkta varvsstödet. Vid återkommande tillfällen sedan dess har utskottet behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om återinförande av detta stöd. Motiven har – liksom i motion 2000/01:N276 (s) – varit ett önskemål om att tillförsäkra den svenska varvsindustrin en internationell konkurrens på lika villkor. Utskottet har, vid varje tillfälle då frågan har behandlats, framhållit vikten av att olika industrigrenar erhåller konkurrensneutralitet i förhållande till motsvarande industrigrenar i konkurrentländerna. Utskottet har också löpande följt hur frågan om stöd till varvsindustrin har utvecklats inom EU och OECD.

Det är mot denna bakgrund ytterst glädjande för utskottet att nu kunna konstatera att det inte har skett någon förlängning av den aktuella EG-förordningen, som enligt tidigare beslut upphörde att gälla vid årsskiftet 2000/01. Vid EU:s industrirådsmöte i december 2000 antogs, som redovisats, ett antal slutsatser i syfte att åstadkomma och upprätthålla likvärdiga konkurrensvillkor inom varvsindustrin globalt. Problemen med den osunda konkurrensen från den sydkoreanska varvsindustrin stod i fokus. Utskottet delar till fullo rådets slutsatser och ser fram emot den redovisning som kommissionen skall lämna till rådet i april 2001.

Med det anförda – och med en förhoppning om att utvecklingen när det gäller driftsstöd till varvsindustrin inte skall bli sådan att ytterligare motioner skall behöva upplevas som motiverade under den allmänna motionstiden hösten 2001 – avstyrker utskottet den nämnda motionen.

Försvarsindustrin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om insatser för att främja diversifiering av verksamhet hos försvarsföretag med hänvisning till att nä-

ringspolitiken bör ha en generell utformning och inte inriktas på enskilda branscher.

Motionen

Regeringen bör anmodas att genomföra en fördjupad kunskapsöversikt kring frågor om diversifiering i försvarsföretag, t.ex. genom NUTEK:s försorg, och på basis av en sådan översikt utarbeta ett handlingsprogram för hur staten i lämpliga former bör agera för att främja och underlätta en önskvärd diversifiering, anförs det i motion 1999/2000:N334 (s). Motionärerna anger tre potentiella hinder mot diversifiering. Det första är grundat på militär specialisering i förening med bristande kunskap om civila produktionskrav. Det andra är förknippat med motstånd inom den berörda företagsledningen mot omställning. Det tredje hindret mot diversifiering handlar om försvarsföretags förmåga att ställa om och behålla sina anställda under diversifieringen. Staten kan spela en avgörande roll för att hjälpa försvarsföretag att komma till rätta med hindren för diversifiering. Staten kan bidra med följande: finansiellt stöd till nyföretagande eller till nya tekniska projekt inom redan verksamma försvarsföretag, införande av ny tillverkningspraxis i försvarsföretag som är mindre hierarkisk och innebär större delaktighet för de anställda, erbjudande av arbetsmarknadsstöd åt dem som förlorat sin anställning hos försvarsföretag, bidrag till upprättande av en kultur präglad av kreativitet och entreprenörskap samt till inrättande av nätverk av samverkande försvarsföretag och civila företag, utbildningsprogram, hjälp att skapa team i diversifierande svenska företag med ledare från tidigare projekt i försvarsföretag, m.m.

Vissa kompletterande uppgifter

Utskottet behandlade frågor rörande försvarsindustrin senast våren 1999 inför försvarsbeslutet för perioden 2002–2004 (prop. 1998/99:74, yttr. 1998/99:NU2y). I sitt yttrande till försvarsutskottet framhöll utskottet att den svenska försvarsindustrins förmåga att leverera högteknologiska produkter till det svenska försvaret har ett stort försvars- och säkerhetspolitiskt värde. Vidare gäller att den industripolitiska betydelsen av denna produktion är hög och att ett kvalificerat tekniskt kunnande har frambringats i försvarsindustrin. Spridningseffekter har i ett flertal fall uppstått i form av civila tillämpningar av tekniken inom den övriga industrin och genom civil användning i samhället, anförde utskottet. Den höga tekniska nivån grundar sig bl.a. på ett väl fungerande samspel mellan forskning och industriproduktion. Inom delar av försvarsindustrin är den civila verksamheten av större omfattning än den rent militära verksamheten, konstaterade utskottet.

När det svenska försvaret reduceras i storlek och ges en något annan inriktning får det självfallet konsekvenser för den svenska försvarsmaterielindustrin, noterade utskottet vidare. Det blir inte längre möjligt att upprätthålla en bred inhemsk materielförsörjning inom de skisserade budgetramarna. Näringsutskottet fann det naturligt att materielförsörjningen anpassas till det nya säkerhetspolitiska läget och till den nya försvarsorganisationens behov.

Utskottet framhöll vidare, med hänvisning till vad som sades i den aktuella propositionen, att den framtida industriella förmågan hos svensk försvarsindustri i väsentlig omfattning skulle komma att baseras på ömsesidiga industriella beroenden över nationsgränserna och på ett ökat mellanstatligt samarbete på materielområdet. Utskottet hade inget att erinra mot vad som sades i propositionen om vikten av ökat mellanstatligt samarbete på materielområdet. Utskottet pekade dock på betydelsen av att den del av den gemensamma produktion som kan komma i fråga och som är grundad på svensk teknik och svenskt kunnande i så hög grad som möjligt blir placerad i Sverige. Utan att gå in på frågan om riktlinjer för den svenska krigsmaterielexporten, som inte är en fråga för näringsutskottet att ta ställning till, välkomnade utskottet vad som anfördes i propositionen om att regeringen skulle se över om nuvarande stöd till den svenska försvarsindustrins exportansträngningar och till internationell samverkan är tillräckligt. Vidare är det angeläget att svensk försvarsindustri får delta på likvärdiga villkor i den europeiska omstruktureringen på försvarsmaterielområdet, anförde utskottet. Med sin höga kompetens inom flera områden torde den svenska försvarsindustrin ha goda möjligheter att vara en attraktiv partner i den förestående europeiska omstruktureringen på materielområdet, sade utskottet.

Det är ofrånkomligt att de minskande materielbeställningarna från det svenska försvaret kommer att medföra stora påfrestningar för den svenska försvarsindustrin, anförde utskottet vidare. Även om ansvaret för omstruktureringen av försvarsindustrin i väsentlig del vilar på företagen har staten som huvudsaklig beställare av försvarsmateriel ett stort ansvar för att möjliggöra och underlätta denna omstrukturering. I likhet med regeringen ansåg näringsutskottet att statsmakterna under en övergångsperiod genom lämpliga utvecklings- och anskaffningsuppdrag kan underlätta omställningen hos sådan industri som av försvarspolitiska skäl är av intresse för framtiden. Vidare noterade utskottet vad regeringen framhållit i 1999 års ekonomiska vårproposition om att försvarsbeslutet kommer att innebära påfrestningar på ett antal orter i Sverige och att en särskild arbetsgrupp tillsatts med uppdrag att förbereda eventuella åtgärder för att dämpa effekterna av denna omställning.

Regeringen har i olika sammanhang framhållit att det allmänt är en uppgift för försvarsindustrin att anpassa sig till ändrade förhållanden, på samma sätt som gäller för annan industri. Regeringen har därvid koncentrerat sina insatser till att skapa förutsättningar för bibehållande av sådan kompetens som erfordras av försvars- och säkerhetspolitiska skäl. Utvecklingen under senare år visar, enligt uppgift från Näringsdepartementet, att svensk försvarsindustri ökat andelen civil produktion. Några särskilda skäl för att från regeringens sida upprätta planer för en sådan omställning anses inte föreligga. Staten har inte heller möjlighet att allmänt stödja övergång till civil produktion, bl.a. på grund av internationella statsstödsregler.

Regeringen har nyligen lagt fram proposition 2000/01:49 om ett ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin. I propositionen föreslås att riksdagen skall godkänna ett

sådant ramavtal mellan Frankrike, Italien, Storbritannien, Sverige och Tyskland. Regeringen välkomnar sammanfattningsvis den försvarsindustriella förändringsprocess som inletts i Europa. Försvarsindustrins internationalisering är en förutsättning för att Sverige skall kunna bevara industrikapacitet och säkra försvarsmaktens materielförsörjning med bibehållande av den militära alliansfriheten. Internationellt samarbete ger också de bästa förutsättningarna för en ekonomiskt effektiv försvarsindustri, sägs det. Regeringen bedömer att europeiskt industrisamarbete kommer att underlätta och påskynda avvecklingen av den exportdrivande överkapacitet som för närvarande föreligger i europeisk försvarsindustri. Av såväl säkerhetspolitiska som försvars- och industripolitiska skäl är det av stort värde att Sverige deltar i den omstrukturering som måste äga rum i Europa, säger regeringen. Riksdagen (bet. 2000/01:UU8) väntas fatta beslut i ärendet inom kort.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det i första hand en uppgift för de berörda försvarsindustriföretagen att anpassa sin verksamhet till de ändrade villkor som gäller för dessa företag. Näringspolitiken bör i så stor utsträckning som möjligt ha en generell utformning och inte inriktas på enskilda branscher. Olika existerande aktiviteter och insatser på de närings- och arbetsmarknadspolitiska områdena för att främja startande av nya företag och utveckling av befintliga småföretag står självfallet till förfogande även för potentiella och befintliga företag inom försvarsindustrin. Härigenom kan försvarsindustriföretags ansträngningar att förändra sin verksamhet i riktning mot civil produktion stödjas. Enligt uppgift har den svenska försvarsindustrin ökat sin civila produktion under senare år.

När det gäller försvarsindustrins fortsatta produktion med inriktning på de traditionella försvars- och säkerhetspolitiska områdena noterar utskottet att regeringen nyligen har lagt fram en proposition om ett ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin. Utskottet vill härvid erinra om tidigare framförda synpunkter på vikten av att svensk försvarsindustri ges möjlighet att delta på likvärdiga villkor i den europeiska omstruktureringen på försvarsmaterielområdet. Med sin höga kompetens inom flera områden torde den svenska försvarsindustrin ha goda möjligheter att vara en attraktiv partner i den europeiska omstruktureringen på materielområdet. Med det anförda avstyrks motion 1999/2000:N334 (s).

Auktorisation

Näringslicens

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om införande av näringslicens. Utskottet anser inte att ett generellt ingrepp i näringsfriheten är rätt

väg att gå för att komma till rätta med den typ av problem som kan uppstå genom ekonomisk brottslighet.

Motionen

I motion 2000/01:N354 (s) föreslås att Branschsaneringsutredningens förslag om införande av en näringslicens skall genomföras. Licensprincipen bör prövas över ett brett fält av näringar, anser motionären. Han hävdar att ekonomiska brott för närvarande tillhör vardagen i Sverige inom näringar avseende åkerier, taxi, hotell, restauranger, fastigheter, torghandel och handel med begagnade varor. De vanligaste felen som dessa företagare gör är att undanhålla skatt i form av preliminärskatt för anställda, att underlåta att betala arbetsgivaravgifter och att undandra mervärdesskatteinbetalningar, säger motionären. Han menar att lagstiftningen måste ha som mål att sätta stopp för ekobrottslingar men också att se till att åstadkomma ett system som en företagare kan känna sig förtrogen med. Ett sådant system bör vara enkelt, t.ex. bör ett fåtal varianter av licenser förekomma, och dispenser, nedsättningar, undantag, etc. bör inte fungera som en form av staket runt systemet, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Den övergripande principen för näringsverksamhet i Sverige är den fria etableringsrätten. Förekommande lagstadgade auktorisationer är i princip inriktade på yrkesutövare av verksamheter och inte på rätten att driva näring inom aktuell verksamhet. Således avser t.ex. auktorisation av revisorer utbildningskrav och vandelskrav avseende den enskilda auktoriserade revisorn, medan ägande och ledning av revisionsföretag är oreglerade.

En lagstadgad auktorisation tillgrips i huvudsak endast för att säkerställa medborgarnas liv, hälsa och säkerhet. I vissa fall krävs tillstånd för näringsverksamhet då stora ekonomiska värden står på spel, t.ex. bankverksamhet och försäkringsverksamhet, och om vanskötsel kan leda till att förtroendet för vitala delar av samhällssystemet kan störas.

I några fall förekommer krav på tillståndsprövning för att bedriva aktivitet inom viss näringsverksamhet. Inom restaurangverksamhet finns krav på serveringstillstånd för att säkerställa att krav som är förenade med utskänkning av alkoholhaltiga drycker uppfylls (SFS 1994:1738, 6 kap.). Detta är således inte en för restaurangverksamhet generell tillståndsprövning. För yrkesmässig trafik finns en tillståndsprövning inriktad på yrkeskunnande, ekonomiska förhållanden och gott anseende. För taxiförare tillkommer krav på taxiförarlegitimation, vars primära syfte är att tillförsäkra taxikunderna säkra transporter (SFS 1998:779).

För skydd av konsumenter vid köp av varor och tjänster finns möjlighet att anmäla tvister med näringsidkare hos Allmänna reklamationsnämnden. Nämnden har möjlighet att lämna rekommendationer. Avgränsningen av nämndens ansvarsområde framgår av förordningen (1988:1583) med instrukt-

ion för Allmänna reklamationsnämnden. I sista hand måste tvister lösas genom civilrättslig process av den enskilda konsumenten. Normalt följer näringsidkarna nämndens rekommendationer.

Frågan om tillståndskrav för etablering av vissa näringsverksamheter har utretts av Branschsaneringsutredningen, som har avlämnat två betänkanden, nämligen Licensavgift – En principskiss (SOU 1996:172) och Branschsanering och andra metoder mot ekobrott (SOU 1997:111). Inom Regeringskansliet pågår beredning av slutbetänkandet. Utredningens huvudinriktning har varit frågan om bekämpning av ekobrott, särskilt skatteundandragande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att likvärdiga konkurrensvillkor för företagen är en grundläggande och mycket viktig princip som bör gälla alla delar av näringslivet och som också bör tillämpas för företagen inbördes inom en enskild bransch. Att företag genom brott mot lagar och bestämmelser skulle tillskansa sig en bättre konkurrenssituation är oacceptabelt. Detta bör på alla sätt beivras.

Utskottet menar dock inte – till skillnad från vad som förordas i den här aktuella motionen 2000/01:N354 (s) – att ett generellt ingrepp i näringsfriheten är rätt väg att gå för att komma till rätta med den typ av problem som kan uppstå genom ekonomisk brottslighet. Utskottet förordar i stället en effektiv tillsyn av gällande lagar och bestämmelser på olika områden, t.ex. beträffande skatter, arbetsmiljö och arbetstider. Det är också viktigt att information om gällande lagar och bestämmelser är lätt åtkomlig för företagen och att bestämmelserna är klart och entydigt formulerade. Regelsystem bör inte genom sin komplexitet utgöra ett hinder för potentiella nyföretagare.

Med det anförda avstyrker utskottet den nämnda motionen.

Auktorisation av teckenspråkstolkar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om införande av auktorisation av teckenspråkstolkar med hänvisning till att regeringen gett Kammarkollegiet i uppdrag att lämna förslag som möjliggör ett införande av en sådan auktorisation.

Motionerna

I motionerna 2000/01:So540 (kd) och 2000/01:So355 (mp) begärs att auktorisation av teckenspråkstolkar skall införas. Motiveringarna bakom motionerna är likartade. I Sverige finns sedan år 1976 en auktorisation av tolkar i talade språk, konstaterar motionärerna. Kammarkollegiet är utfärdande myndighet. Teckenspråket har sedan år 1981 status som officiellt erkänt modersmål i Sverige. Språket är därmed jämställt med andra språk, i vilka tolkauktorisation sedan länge är möjlig, anför motionärerna och anser att det är otvetydigt att teckenspråket är ett eget, självständigt språk.

1989 års handikapputredning föreslog år 1991 i sitt delbetänkande En väg till delaktighet och inflytande: tolk för döva, dövblinda, vuxendöva, hörsel-skadade och talskadade (SOU 1991:97) en ändring i förordningen (1985:613) om auktorisation av tolkar och översättare som skulle möjliggöra auktorisation av tolkar även i det svenska teckenspråket, säger motionärerna. Ändringsförslaget motiverades med att brukarna av teckenspråkstolkar och olika myndigheter sedan länge efterfrågat någon form av bevis på tolkens kompetens. Enligt motionärerna vore det av stort värde om någon form av auktorisation av tolkar kunde komma till stånd och utgöra en kvalitetsgaranti som kan tillförsäkra brukarna trygghet. Frågan om auktorisation har också stor betydelse för tolkarna själva som ett sätt att värna om yrkesetiken och respekten för den kompetens som tolkyrket kräver, anser motionärerna.

I en proposition våren 1993 om stöd och service till vissa funktionshindrade (prop. 1992/93:159) instämde dåvarande socialministern Bengt Westerberg i Handikapputredningens förslag om behovet av en auktorisation, men menade att formerna för auktorisation behövde beredas ytterligare. Från olika håll har behovet påtalats av att förverkliga utredningens förslag, säger motionärerna. När fler döva använder teckenspråkstolk i fler sammanhang, ställs också krav på en kvalitetsgaranti i form av en auktorisation, anför motionärerna.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avsåg våren 2000 motioner med krav på införande av auktorisation av teckenspråkstolkar liknande de här aktuella (bet. 1999/2000:NU13). Utskottet ansåg – i likhet med vad som anfördes i de då aktuella motionerna – att det förefaller rimligt att auktorisation av teckenspråkstolkar införs. Utskottet erinrade om att teckenspråket sedan cirka tjugo år har likvärdig status med andra språk och ansåg det därmed följdriktigt att den tolkauktorisation som gäller för andra språk också införs för teckenspråk. Utskottet noterade vidare att dåvarande socialministern Bengt Westerberg för cirka tio år sedan hade instämt i 1989 års handikapputrednings bedömning att det behövs en auktorisation, men ansett att frågan behövde beredas ytterligare. Utskottet konstaterade också att Tolk- och översättarinstitutet såväl i skrivelse till regeringen som i budgetunderlag hade föreslagit införande av auktorisation.

Utskottet ansåg att införande av auktorisation av teckenspråkstolkar är en viktig fråga för den berörda gruppen. En auktorisation är en bekräftelse på att den som har blivit auktoriserad har de nödvändiga kunskaperna. Eftersom kvaliteten på kunskaperna ofta är ojämn, menade utskottet att ett införande av auktorisation är angeläget. Mot bakgrund av att så pass lång tid förflutit sedan frågan senast behandlades i den aktuella propositionen, ansåg utskottet att det var nödvändigt att regeringen agerar i frågan. Utskottet erinrade om att Utbildningsdepartementet planerade att tillsätta en utredning beträffande teckenspråksutbildning och att frågan om auktorisation väntades komma upp i den. Utskottet förutsatte att detta arbete skulle komma i gång skyndsamt och att ytterligare tidsutdräkt måste undvikas. Utskottet påpekade också att frågan

om auktorisation kan behandlas separat och inte behöver kopplas samman med frågan om teckenspråksutbildning i övrigt. I en reservation (m, kd, c, fp) krävdes ett riksdagsuttalande om att regeringen skulle anmodas att omedelbart tillse att en auktorisation av teckenspråkstolkar införs.

Regeringen uppdrog i november 2000 åt Kammarkollegiet att utreda formerna för auktorisation av tolkar i teckenspråk. Kollegiet skall även utreda förutsättningarna för auktorisation när det gäller dövblindtolkning och vuxendövtolkning. Kammarkollegiet skall lämna förslag till sådana författningsändringar som kan vara erforderliga. Slutligen skall kollegiet redovisa vilka kostnader som kan tillkomma för att genomföra förslaget. Kammarkollegiet skall redovisa uppdraget till Utbildningsdepartementet senast den 30 juni 2001.

I regeringsbeslutets bakgrundsbeskrivning redovisas Handikapputredningens förslag och behandlingen i proposition 1992/93:159 om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det erinras också om att Tolk- och översättarinstitutet i skrivelse till regeringen och budgetunderlag hemställt att Kammarkollegiet skall ges i uppdrag att utreda formerna för en auktorisation av tolkar för döva, dövblinda och vuxendöva. Även Sveriges teckenspråkstolkars förening har begärt att en sådan utredning skall tillsättas.

I bakgrundsbeskrivningen nämns också att frågan om auktorisation av teckenspråkstolkar har behandlats av näringsutskottet (bet. 1999/2000:NU13) och att utskottet framhållit att det är av vikt att frågan behandlas skyndsamt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen nu har gett Kammarkollegiet i uppdrag att lämna förslag till sådana författningsförändringar som erfordras för införande av en auktorisation av teckenspråkstolkar. Därmed har regeringen hanterat frågan på i princip det sätt som utskottet förordade våren 2000, då likartade motionsyrkanden behandlades. Utskottet uttryckte då sin uppfattning att arbetet med införande av en auktorisation måste komma i gång skyndsamt och att ytterligare tidsutdräkt måste undvikas. Även i en då aktuell reservation (m, kd, c, fp), med begäran om ett tillkännagivande, anfördes att ytterligare tidsutdräkt inte fick uppstå.

Kammarkollegiet skall, som nämnts, redovisa sitt uppdrag senast den 30 juni 2001. Utskottet utgår från att regeringen därefter så snart som möjligt – utan ytterligare fördröjande beredningsarbete – fattar de beslut som erfordras för att en auktorisation av teckenspråkstolkar skall införas. Frågan måste hanteras så att ytterligare motioner inte skall behöva upplevas som påkallade under allmänna motionstiden 2001.

Med det anförda avstyrker utskottet de båda här aktuella motionerna 2000/01:So540 (kd) och 2000/01:So355 (mp) i berörda delar.

Auktorisation av begravningsentreprenörer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om införande av auktorisation av begravningsentreprenörer. Utskottet anser att införande av lagstadgade auktorisationssystem bör ske endast i undantagsfall då mycket speciella omständigheter kräver det, medan frivilliga auktorisationssystem kan vara till nytta för konsumenterna.

Motionen

Det bör införas en lagstadgad auktorisation av begravningsväsendet, anför det i motion 2000/01:N214 (fp). Motionären erinrar om att det både inom offentlig och privat sektor finns auktorisationssystem, baserade på lagstiftning, som syftar till att garantera konsumenten hög kvalitet på den aktuella varan eller tjänsten och exemplifierar med läkare, tandläkare, sköterskor, m.fl. yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården, bevakningsföretag och revisorer. Inom begravningsverksamheten finns endast branschens egna regler, utarbetade av Fonus och Sveriges Begravningsbyråers Förbund (SBF), noterar motionären. Begravningsverksamhet och transporter av avlidna är ett område där höga krav måste ställas på kompetens, kvalitet, ansvar, vandel och etik, säger motionären och anser att det är rimligt att det också inom detta område införs lagstadgad auktorisation. SBF och Fonus har utformat kvalitetssäkringsprogram som man skulle kunna bygga vidare på, och Socialstyrelsen skulle kunna ha ansvar för att begravningsverksamheten uppfyller de etiska krav som bör ställas på den, anför motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

Riksdagen avsåg våren 2000 en motion med krav på införande av auktorisation av begravningsentreprenörer liknande den här aktuella (bet. 1999/2000: NU13). Utskottet ansåg inte att det finns skäl att införa en lagreglerad auktorisation på området. Avsteg från principen om näringsfrihet bör ske endast i undantagsfall då mycket speciella omständigheter kräver det, anförde utskottet. Det system för frivillig auktorisation som medlemskap i Sveriges Begravningsbyråers Förbund innebär utgör ett exempel på en bra, egeninitierad näringslivsauktorisation. En fördel med systemet är att det ger konsumenterna en sorts kvalitetsdeklaration för de tjänster som de anslutna företagen kan erbjuda. En god kvalitet är viktig, eftersom det rör sig om tjänster som har med etik och moral att göra. Att det frivilliga auktorisationssystemet blir känt bör ingå som en del av branschorganisationens marknadsföring, anförde utskottet.

Frågan om tillståndskrav för etablering av vissa näringsverksamheter har, som tidigare nämnts, utretts av Branschsaneringsutredningen, som avlämnat två betänkanden, nämligen Licensavgift – En principskiss (SOU 1996:172) och Branschsanering och andra metoder mot ekobrott (SOU 1997:111). Inom Regeringskansliet pågår beredning av förslagen i slutbetänkandet. Utredning-

ens huvudinriktning har varit frågan om bekämpning av ekobrott, särskilt skatteundandragande. Begravningsentreprenörsbranschen har inte tillhört de branscher som utredningen studerat särskilt.

En frivillig auktorisation finns, som nämnts, inom ramen för Sveriges Begravningsbyråers Förbund (SBF). I den fastställs krav för auktorisation och riktlinjer för hur begravningsbyråerna bör agera i sin verksamhet. Även krav på utbildning anges. Förbundet har en egen utbildnings- och fortbildningsverksamhet. Vidare har SBF en egen reklamationsnämnd för tvister mellan medlemmar och kunder samt en garantifond för skadestånd som skall garantera att kunder går ekonomiskt och ideellt skadefria ur eventuella tvister med medlemsbyråer.

Någon lagstiftning som direkt avser begravningsceremonier finns inte. Lagstiftning som berör begravning är begravningslagen (1990:1144) och begravningsförordningen (1990:1147). Socialstyrelsen har också föreskrifter som gäller frågor i samband med dödsfall – SOSFS 1996:29 (M). Vad gäller boutredning finns i ärvdabalken (omtryckt 1981:359) regler om vilka krav som ställs i samband med arvsskifte vid dödsfall samt de krav som kan ställas på boutredningsman.

Utskottets ställningstagande

Avsteg från den allmänna principen om näringsfrihet bör, enligt utskottets mening, ske endast i undantagsfall då mycket speciella omständigheter kräver det. Införande av lagstadgade auktorisationssystem bör sålunda ske ytterst restriktivt. Däremot kan olika system för frivillig auktorisation vara motiverade ur konsumentens synpunkt.

När det gäller begravningsväsendet ser utskottet det system för frivillig auktorisation som medlemskap i Sveriges Begravningsbyråers Förbund innebär som ett exempel på en bra, egeninitierad näringslivsauktorisation. En fördel med systemet är att det ger konsumenterna en sorts kvalitetsdeklaration för de tjänster som de anslutna företagen kan erbjuda. En god kvalitet är viktig, eftersom det rör sig om tjänster som har med etik och moral att göra. Att det frivilliga auktorisationssystemet blir känt bör ingå som en del av branschorganisationens marknadsföring. Utskottet anser däremot inte att det finns skäl att införa en lagreglerad auktorisation på området. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2000/01:N214 (fp).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Näringspolitikens inriktning (punkt 1)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Kr230 yrkande 3, 2000/01:N205, 2000/01:N208, 2000/01:N225 yrkande 4, 2000/01:N247, 2000/01:N248, 2000/01:N266 yrkandena 1–3, 2000/01:N267 yrkande 9, 2000/01:N268 yrkande 18, 2000/01:N295 yrkandena 2 och 4, 2000/01:N317 yrkandena 1 och 3, 2000/01:N323 yrkandena 20 och 21, 2000/01:N324 yrkande 1, 2000/01:N344, 2000/01:N355 och 2000/01:N381 yrkandena 1 och 2 och avslår motionerna 2000/01:N383 yrkandena 7 och 8, 2000/01:N388 yrkandena 10 och 11 och 2000/01:N389 yrkande 1.

Ställningstagande

Vår syn på näringspolitikens inriktning överensstämmer med den som redovisas i de här aktuella motionerna från företrädare för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Ett framgångsrikt företagande är den absolut viktigaste förutsättningen för välstånd. Globalisering, liberalisering och informationsteknikens snabba utveckling öppnar enorma möjligheter för dem som förstår att göra sig attraktiva genom att skapa ett internationellt konkurrenskraftigt klimat för arbete och företagande. Inte bara de svenska företagen utan i högsta grad Sverige som land befinner sig därmed i en knivskarp konkurrenssituation.

Det nationella näringsklimatet måste formas så att Sverige klarar av att tävla med de mest konkurrenskraftiga delarna av världen i fråga om goda villkor för företagande och investeringar. Omvärldsförståelse och förändringsbenägenhet i politiken är helt avgörande för Sveriges framtida position. Det är i detta perspektiv förödande att – som regeringen gör – klamra sig fast vid stela modeller, rigida arbetsmarknadsregler och världens högsta skatte-tryck. Tillkomsten av jobb på lång sikt bygger på en tillväxt bland de små och medelstora företagen.

Negativa attityder till småföretagande har under lång tid påverkat företagsstrukturen. Villkoren för företagande har helt anpassats till storföretagen,

vilket i förlängningen lett till en bristande mångfald av medelstora, växande företag som finns i många andra länder. Av Sveriges cirka en halv miljon företag är den överväldigande majoriteten enmansföretag, och bara 3 % har fler än 20 anställda.

Framväxt av nya företag inom tjänste- och servicesektorerna har effektivt hindrats genom den offentliga sektorns kraftiga utbyggnad och monopol. Världens största offentliga sektor har krävt världens högsta skatter, vilket ytterligare har bromsat tillkomst av företag och tillväxt. Den arbetsintensiva privata tjänstesektorn som fungerat som sysselsättningsmotor i exempelvis Förenta staterna har utvecklats betydligt långsammare i Sverige.

Sverige behöver en god företagarpolitik, vilket omfattar en mängd förändringar inom områdena skatter, arbetsmarknad, konkurrens, regelförenkling och Europaengagemang. Framför allt är det viktigt att förändra attityderna till företagande och entreprenörskap. Det måste skapas ett gott företagar klimat, så att fler kvinnor och män vill – och vågar – starta och driva företag och anställa medarbetare. För att Sverige skall få en växande företagsamhet måste entreprenörskap och företagande löna sig bättre än det gör för närvarande.

Det är glädjande att det under en tid har gått bättre för den svenska ekonomin. Samtidigt noterar vi att Sverige under de senaste åren bara har hämtat in några få procentenheter av en eftersläpning på 15–20 % sedan år 1970 i förhållande till OECD-länderna. Enligt Världsbankens statistik låg Sverige år 1998 på 22:a plats i världen vad gäller köpkraftskorrigerad BNP per capita, efter bl.a. Italien och Storbritannien. För att återerövra en topplats i välståndsligan krävs många år av överlägsen tillväxt. Om Sverige skulle lyckas uppnå en tillväxt som varaktigt ligger 1 procentenhet över genomsnittet bland de rika länderna dröjer det ändå 17 år innan Sverige återtagit en plats bland de tio rikaste. Under den senaste tiden har det dessutom kommit tecken på att det pågår en allmän avmattning i världsekonomin och därmed också i den svenska ekonomin. Enligt den senaste mätningen från Sveriges Verkstadsindustrier i februari 2001 avseende ordergång uppgår 55 % av företagen inom verkstadsindustrin att exportordergången har minskat, och endast 11 % rapporterar en ökning. Exportordergången visar därmed den sämsta utvecklingen sedan årsskiftet 1998/99. Även ordergången för hemmamarknaden har försämrats kraftigt, särskilt för bilindustrin och metallvaruföretagen.

I en undersökning av Invest in Sweden Agency (ISA) avseende år 2000 bland 150 utländska företag i Sverige framhålls som svenska styrkor en hög kompetens eller utbildningsnivå, låg företagsbeskattning, en bra infrastruktur och tillgång på kapital. Bland svagheter nämns särskilt skattetrycket, personbeskattningen, höga arbetsgivaravgifter och inflexibel arbetsrätt. De mest efterfrågade åtgärderna för ökad vilja att expandera i Sverige är lägre skattetryck, mer flexibel arbetsrätt och lägre arbetsgivaravgifter.

Riksdagen bör ställa sig bakom vad som här har anförts beträffande den allmänna inriktningen av näringspolitiken. Därmed tillstyrks de nämnda motionerna i berörda delar. Motionerna 2000/01:N383 (mp), 2000/01:N388 (mp) och 2000/01:N389 (mp) avstyrks i motsvarande delar.

2. Allmänt om statliga företag (punkt 2)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:T718 yrkande 8, 2000/01:N1, 2000/01:N2 i denna del, 2000/01:N3, 2000/01:N207, 2000/01:N210 yrkandena 2 i denna del, 3 och 4, 2000/01:N290, 2000/01:N323 yrkande 22, 2000/01:N324 yrkande 15 och 2000/01:N381 yrkande 9 och avslår motionerna 2000/01:N330 och 2000/01:N388 yrkandena 26, 27 och 29.

Ställningstagande

När det gäller frågan om statliga företag överensstämmer vår syn med den som kommer till uttryck i de här aktuella motionerna från företrädare för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa betingelser för långsiktig tillväxt. Om staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet uppstår en rad problem, bland vilka följande kan nämnas: risk för konkurrensnedvridning, risk för inoptimala investeringsbeslut samt svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver kapital för expansion. Grundprincipen måste, enligt vår mening, vara att konkurrensutsatt verksamhet skall bedrivas i privat regi. Dessutom har studier visat att det finns mycket övrigt att önska av staten som företagsledare. Exempelvis har Riksrevisionsverkets granskningar av statliga bolag visat på behovet av bättre uppföljning och rapportering av verksamheterna.

Det arbete som påbörjades under fyrpartiregeringen i början av 1990-talet med att minska statens företagsägande bör, enligt vår uppfattning, återupptas. Med en privatisering av statliga företag uppnås en tydligare ägarroll, kommersiellt mer kompetenta företag och en ökad aktiespridning. Sammanlagt inbringade de försäljningar som gjordes under den borgerliga regeringen ett betydande belopp till statskassan, vilket minskade statens upplåningsbehov med motsvarande summa. Försäljningen ledde också till en spridning av aktieägandet till grupper som inte tidigare innehåft aktier och därmed till en breddning av riskkapitalmarknaden. Riksdagen bör således begära att regeringen lägger fram en plan för försäljning av statliga företag i enlighet med vad som här har angetts.

När det gäller det statliga ägandet av Telia anser vi – i likhet med vad som anförts i flera av de nyssnämnda motionerna – att försäljningen av statens aktier borde ha inletts för flera år sedan. Näringsutskottet diskuterade också i början av år 2000 möjligheten att då ge regeringen bemyndigande att sälja

statens aktier i Telia. Företrädarna för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet väckte nämligen i december 1999 frågan om ett initiativ av utskottet, med innebörd att riksdagen skulle ge regeringen fullmakt att sälja Telia. Företrädarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet avvisade dock detta förslag, varefter företrädarna för de övriga fyra partierna reserverade sig mot beslutet och menade att utskottet borde ha tagit ett sådant initiativ. Om regeringen då hade getts den föreslagna fullmakten hade mycket tid vunnits. Telia är en av de ledande aktörerna på marknaderna för telekommunikationstjänster (såväl fasta som mobila), Internet och bredband. Telias framskjutna position sammanhänger bl.a. med ett nära samarbete med Telefonaktiebolaget LM Ericsson och andra FoU-intensiva IT-företag. För att Telia skall kunna fortsätta att utvecklas på ett positivt sätt är det nödvändigt att en fortsatt privatisering omedelbart sker. Statsmakterna bör klargöra att privatiseringen inte skall innebära ett fortsatt statligt majoritetsägande, utan att det statliga ägandet skall minskas till under 50 % så snart marknadsförutsättningarna medger det. Vidare bör klargöras att avsikten därefter är att snarast möjligt sälja hela resterande aktieinnehav i Telia. Ett kvardröjande statligt ägande utgör en hämsko för Telia, och risken är stor att företagets värde på börsen påverkas negativt av det statliga ägandet – en s.k. politikerrabatt uppstår. Riksdagen bör således ge regeringen ett bemyndigande att helt avveckla statens ägande i Telia.

Vi vill i detta sammanhang erinra om det stora misslyckande som regeringens vilja att slå samman Telia och Telenor innebar. Genom den spruckna affären har mångmiljardbelopp förspillts genom förlorade kunder, förlorade affärer och misslyckat fusionsarbete. Relationerna mellan Sverige och Norge har lidit skada, förtroendekapital har förstörts och smittoeffekterna till andra områden är betydande. Sammantaget är Telia–Telenor-affären ett praktexempel på varför statliga företag bör privatiseras. Näringsdepartementets upphandling av konsulttjänster i samband med denna affär är ytterligare ett belägg för att staten är olämplig som ägare av företag.

Frågan om mål med det statliga ägandet av bolag berörs i de nämnda motionerna, liksom i motion 2000/01:N388 (mp). Det är uppenbart – bl.a. framgår det i regeringens redogörelse för statliga företag – att regeringen inte har någon plan eller strategi för det statliga företagsägandet. Det bekräftas också av att regeringen till riksdagen inte har överlämnat ett tidigare aviserat förslag om förändrade riktlinjer för förvaltningen av statliga företag. I skrivelsen redovisas inte heller syftet med det statliga ägandet av respektive företag. Enligt vår mening måste självfallet detta syfte kunna anges för varje företag, och regeringen bör anmodas att formulera syfte med det statliga ägandet för alla företag med statligt ägande.

I flera av de här aktuella motionerna berörs – bl.a. utifrån en rapport från Statskontoret – frågan om konkurrens mellan offentlig och privat sektor. Vi anser att i de fall det saknas klara och uttalade motiv för statliga aktörer att bedriva kommersiell, konkurrensutsatt verksamhet skall de statliga aktörerna inte tillåtas bedriva sådan verksamhet. Om det finns motiv för staten att bed-

riva kommersiell verksamhet, måste åtgärder vidtas så att detta inte snedvrider konkurrensen.

Med hänvisning till det anförda blir samtliga här aktuella motioner från företrädare för Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet tillgodosedda och tillstyrks därmed. Övriga motioner avstyrks i motsvarande delar.

3. Statligt ägande av Vin & Sprit AB (punkt 3)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:N210 yrkande 2 i denna del och 2000/01:N307 yrkande 1 och bifaller delvis motionerna 2000/01:So547 yrkande 7, 2000/01:N2 i denna del och 2000/01:N307 yrkande 2.

Ställningstagande

Ett statligt företag som vi – i likhet med vad som anförts i motion 2000/01:N210 (m) – anser lämpa sig för försäljning är Vin & Sprit AB. Efter Sveriges inträde i EU har Vin & Sprits tidigare monopol på alkoholområdet upphört, och företaget arbetar nu på en kommersiell, konkurrensutsatt marknad. I det läget kan vi inte se något skäl för staten att fortsätta att äga Vin & Sprit. Riksdagen bör därför ge regeringen i uppdrag att – med hänsyn tagen till marknadsförhållanden för en försäljning – vidta åtgärder så att en försäljning kommer till stånd. De medel som försäljningen ger upphov till bör på sedvanligt sätt användas för amortering av statsskulden.

Med det anförda tillstyrker vi den nämnda motionen i berörd del. I de tre motionerna 2000/01:N2 (fp), 2000/01:N307 (fp) och 2000/01:So547 (fp) förordas också en försäljning av Vin & Sprit. I dessa delar tillstyrker vi motionerna. I de sistnämnda motionerna föreslås dessutom att de medel som försäljningen inbringar delvis skall användas för socialpolitiska insatser för att minska alkohol- och narkotikabruket. Detta är ett område där, enligt vår mening, ytterligare insatser bör övervägas. Dock anser vi att intäkter från försäljning av statliga bolag inte skall specialdestineras till vissa ändamål utan användas för amortering av statsskulden.

4. Statligt ägande av Vin & Sprit AB (punkt 3)

av Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:So547 yrkande 7, 2000/01:N2 i denna del, 2000/01:N210 yrkande 2 i denna del och 2000/01:N307.

Ställningstagande

Ett statligt företag som jag – i likhet med vad som anförts i motionerna 2000/01:So547 (fp), 2000/01:N2 (fp) och 2000/01:N307 (fp) – anser lämna sig för försäljning är Vin & Sprit AB. Efter Sveriges inträde i EU har Vin & Sprits tidigare monopol på alkoholområdet upphört, och företaget arbetar nu på en kommersiell, konkurrensutsatt marknad.

Att sälja vodka kan rimligen inte vara en angelägen uppgift för staten. Vin & Sprit har inte på många år tagit något socialpolitiskt ansvar. Jag föreslår därför att staten säljer företaget vilket beräknas tillföra statskassan ca 30 miljarder kronor. En del av pengarna bör användas till en stor satsning på att minska alkoholmissbruk och narkotikaanvändning bland unga. Folkpartiet har gjort en bedömning att ett samlat åtgärdsprogram mot det växande ungdomsfylleriet och narkotikamissbruket under flera år framöver kan behöva tillföras 200 miljoner kronor årligen, utöver de resurser som redan finns. En försäljning av Vin & Sprit AB kan ge de resurser som krävs.

Att sälja Vin & Sprit innebär ingen alkoholpolitisk nackdel. Statsmakterna förlorar i trovärdighet när man å ena sidan argumenterar för en restriktiv alkoholpolitik och å andra sidan tjänar ansevärda belopp på spritförsäljning. Vin & Sprit värderades år 1999 till 20 miljarder kronor. Hösten 2000 uppgavs bara varumärket Absolut vara värt 25–35 miljarder kronor. Folkpartiet har i sin budgetkalkyl hösten 2000 beräknat hela företagens värde till 30 miljarder kronor. Om den summan används till att betala av på statsskulden uppstår en räntevinst. Med gällande ränta och med företagets inleveranser av vinstmedel från dragna kan den årliga vinsten för staten beräknas till ca 1 miljard kronor. En del av den vinsten vill Folkpartiet använda till en stor satsning på att minska alkohol- och narkotikabruket, i första hand bland unga.

Riksdagen bör, mot bakgrund av det anförda, ge regeringen i uppdrag att – med hänsyn tagen till marknadsförhållanden för en försäljning – vidta åtgärder så att en försäljning kommer till stånd. Samtidigt bör regeringen anmodas att lämna förslag till en satsning för att minska alkohol- och narkotikabruket i enlighet med vad som nyss angetts. De nämnda motionerna blir därmed tillgodosedda och tillstyrks. Även motion 2000/01:N210 (m), i vilken förordas en försäljning av Vin & Sprit, blir tillgodosedd och tillstyrks.

5. Kompetensutveckling och rådgivning till företagare (punkt 4)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:N324 yrkandena 13 och 14 och avslår motionerna 2000/01:N286, 2000/01:N383 yrkandena 10 och 14 och 2000/01:N388 yrkandena 15, 17, 18 och 22.

Ställningstagande

Det är av avgörande betydelse för Sveriges framtid att det tillkommer flera nya småföretag och att de befintliga småföretagen växer. För att främja en sådan utveckling är ett generellt gott företagsklimat det absolut viktigaste.

En speciell aspekt av det företagsklimat som vi förordar är de frågor som tas upp i den här aktuella motionen 2000/01:N324 (kd) och som rör att uppfinningar och innovationer inte tas tillräckligt väl om hand i Sverige. Ytterligare åtgärder bör således vidtas för att främja kommersialiseringen av uppfinningar och innovationer. Det är vidare av stor betydelse att tillräckliga resurser satsas på forskning och utveckling och att åtgärder vidtas för att underlätta för småföretag att ta del av detta arbete. Vidare bör möjligheterna att i större utsträckning tillämpa innovativ teknikupphandling undersökas. Självfallet skall därvid de regler som ställs enligt lagen om offentlig upphandling iakttas. Även olika åtgärder på det immaterialrättsliga området bör övervägas.

Vidare bör större ansträngningar göras för att underlätta för invandrare som vill starta företag. Andelen personer med invandrabakgrund bör således öka i de organ som har hand om företagsfrågor, t.ex. hos ALMI och NUTEK. Verksamheten bör också förläggas dit där människorna finns.

Riksdagen bör anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med det anförda. Därmed blir den nämnda motionen tillgodosedd i berörda delar och tillstyrks. Övriga här aktuella motioner avstyrks i motsvarande delar.

6. Kapitalförsörjning (punkt 5)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed delvis motionerna 2000/01:Sf617 yrkande 5, 2000/01:N236, 2000/01:N245, 2000/01:N267 yrkandena 2, 3 och

6 och 2000/01:A217 yrkande 5 och avslår motionerna 2000/01:N233, 2000/01:N383 yrkandena 15 och 16 och 2000/01:N388 yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Önskemålet om att komma till rätta med problemen för nya och befintliga småföretag – inte minst högteknologiska – att få tillgång till riskkapital ligger bakom de här aktuella motionerna 2000/01:N245 (m), 2000/01:N236 (kd), 2000/01:N267 (c), 2000/01:Sf617 (fp) och 2000/01:A217 (fp). Vi anser att riksdagen bör anmoda regeringen att tillse att de olika frågor som tas upp i motionerna blir föremål för utredning och beredning, antingen inom ramen för pågående arbete inom Närings- och Finansdepartementen eller på annat sätt. Därmed blir de nämnda motionerna i sak tillgodosedda. Övriga här aktuella motioner, 2000/01:N233 (v), 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp), avstyrks i motsvarande delar.

7. Kvinnors företagande (punkt 8)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:N267 yrkande 12, 2000/01:N295 yrkandena 1 och 3, 2000/01:N324 yrkande 8 och 2000/01:A806 yrkande 14 och avslår motionerna 2000/01:N383 yrkandena 11–13 och 2000/01:N388 yrkandena 19–21.

Ställningstagande

Vi anser – i likhet med vad som anförts i motionerna 2000/01:A806 (m), 2000/01:N324 (kd), 2000/01:N267 (c) och 2000/01:N295 (fp) – att en viktig uppgift inom näringspolitiken är att särskilt stödja kvinnors företagande. Det finns en stor utvecklingspotential bland kvinnliga företagare. Enligt vår mening är det angeläget att fler kvinnor blir företagare. Att identifiera vilka omständigheter som utgör hinder för kvinnor att starta företag och vidta åtgärder för att eliminera dessa är, enligt vår mening, en angelägen uppgift inom näringspolitiken.

Viktiga åtgärder för att främja kvinnors företagande är, som föreslås i några av de här aktuella motionerna, att stärka etableringsfriheten i den offentliga sektorn, att upphandling av kommunal verksamhet sker i konkurrens och att avknoppningar av offentlig verksamhet uppmuntras. Det är också angeläget att de stöd som lämnas av offentligt finansierade aktörer är utformade med hänsyn till kvinnors förutsättningar och krav.

Vi vill vidare erinra om vad som anfördes i särskilda yttranden (m; kd; c; fp) i utskottets anslagsbetänkande hösten 2000 rörande den verksamhet som

bedrivs av de regionala och lokala resurscentrumen. Där framhölls betydelsen av att det viktiga arbete som dessa centrum bedriver inte skall ges sämre förutsättningar än för närvarande.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad vi här har anfört rörande kvinnors företagande. Därmed blir de nämnda motionerna i sak tillgodosedda i berörda delar och tillstyrks. De två motionerna 2000/01:N383 (mp) och 2000/01:N388 (mp) avstyrks i motsvarande delar.

8. Kooperativa frågor och social ekonomi (punkt 9, motiveringen)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Ställningstagande

Vi anser att kooperativa företag bör behandlas på ett likvärdigt sätt med andra företagsformer. Enligt vår mening bör över huvud taget en generell verkande näringspolitik eftersträvas. Det finns ingen grund för att påstå att kooperativa företag är missgynnade. Några ytterligare åtgärder för att främja de kooperativa företagen och den sociala ekonomin anser vi inte erfordras och avstyrker därmed de här aktuella motionerna i berörda delar.

9. Kooperativa frågor och social ekonomi (punkt 9)

av Åke Sandström (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:N267 yrkande 14 och 2000/01:N380 yrkandena 1 och 6, bifaller delvis motionerna 2000/01:N348, 2000/01:N377 och 2000/01:N388 yrkandena 23 och 28 och avslår motion 2000/01:N373.

Ställningstagande

Riksdagen bör – enligt min mening och i likhet med vad som anförs i motion 2000/01:N267 (c) – göra ett tillkännagivande om att det behövs avregleringar som ger utrymme och skapar förutsättningar för den sociala ekonomin. Den sociala ekonomin, som har en snabb tillväxt både i Sverige och övriga Europa, är en verksamhet som blir allt vanligare i den nya tidens ekonomi. Den sociala ekonomin utgörs av demokratiskt styrda ekonomiska verksamheter som varken försiggår inom den offentliga sektorn eller har ekonomisk vinst som huvudsyfte för verksamheten. Den sociala ekonomin utgör en tredje, ”medborgarstyrd” sektor, vid sidan av de vinstmaximerande delarna av

marknadsekonomin och den verksamhet som bedrivs inom den offentliga sektorn.

Verksamheter inom den sociala ekonomin tillhör någon av följande fyra kategorier: kooperativa företag; föreningar med ekonomisk verksamhet; stiftelser med allmännyttiga mål; ömsesidiga försäkringskassor. Verksamheten kännetecknas av följande fyra kriterier: medlemsnytta/samhällsmål; demokrati; människan går före målet; solidaritet som kitt.

Kunskapen om den sociala ekonomin är dålig inom den offentliga förvaltningen, vilket ofta leder till att företagare inom detta område möts med skepsis. Det är därför önskvärt att en bredare kunskap om den sociala ekonomins möjligheter och styrkor förs ut till offentlig förvaltning. Samtidigt finns en mängd regleringar som förhindrar denna typ av företagande att utvecklas ytterligare. Arbetet med avregleringar, som ger utrymme och skapar förutsättningar för den sociala ekonomin att växa ytterligare, bör därför intensifieras.

Det pågår visserligen, som redovisats, olika aktiviteter inom Regeringskansliet, myndigheter och EU-arbetet, men det behövs enligt min mening ett tillkännagivande av riksdagen för att driva på detta arbete i den riktning som jag här har angett. Därmed blir den nämnda motionen helt tillgodosedd och tillstyrks. Detsamma gäller motion 2000/01:N380 (c). Även övriga här aktuella motioner som rör social ekonomi blir i sak tillgodosedda, medan motion 2000/01:N373 (s) avstyrks.

10. Turism (punkt 10)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Sk732 yrkande 1, 2000/01:N202, 2000/01:N243 yrkandena 1, 2, 5–7 och 10, 2000/01:N259, 2000/01:N267 yrkande 15, 2000/01:N268 yrkande 20, 2000/01:N279 och 2000/01:N294 och avslår motionerna 2000/01:N211, 2000/01:N232, 2000/01:N336, 2000/01:N356, 2000/01:N358 och 2000/01:N383 yrkande 20.

Ställningstagande

Turistnäringen är sysselsättningsintensiv och har stor betydelse i många regioner, inte minst i glesbygden. Näringen spelar en viktig roll i arbetet med att komma till rätta med arbetslösheten. Turistnäringen är också en av de branscher som växer snabbast i Sverige, och där potentialen för fortsatt tillväxt är god. I flera av de här aktuella motionerna (m; kd; c; fp) föreslås olika åtgärder för att förbättra situationen för turistnäringen, åtgärder som vi i hu-

vudsak ställer oss bakom. Inledningsvis vill vi framhålla att det absolut viktigaste är att det skapas generellt goda villkor för företagandet. Vidare är det viktigt att de regler som gäller för företagen inom turistnäringen är långsiktigt stabila och likvärdiga med dem i andra länder och i andra näringar. Det gäller skatteregler, förutsättningar för finansiering och insatser för marknadsföring. Likvärdiga konkurrensförhållanden bör också råda för olika kategorier av aktörer. Kommuner och ideella föreningar bör inte, genom de speciella regler och möjligheter som gäller för dessa båda kategorier, kunna konkurrera ut privata företag.

Det behövs också ett sektorsövergripande arbetssätt, där alla berörda instanser på lokal och regional nivå samverkar för att skapa förutsättningar för en lönsam turistnäring. Ett område där en bättre samordning skulle behövas gäller regler för kontroll och tillsyn inom turistområdet. Vissa myndighetskontroller som inte kräver specialkompetens skulle sålunda kunna samordnas. Inspektionstheten bör också anpassas till om problem har uppstått eller inte. När det gäller landsbygds-, fjäll- och skärgårdsturism är en väl fungerande infrastruktur en av grundpelarna.

Vi anser också att en utvärdering av de statliga insatserna på turistområdet bör göras. Skälen till att en utvärdering behövs är flera. Ett skäl är att all statlig verksamhet bör granskas kontinuerligt. Den nuvarande organisationen på turistområdet har varit i kraft i mer än fem år, vilket gör det motiverat med en utvärdering. Ett annat skäl är risken för konkurrenssnedvridning. Offentlig näringsverksamhet och bidrag till enskilda företag riskerar att snedvrیدا konkurrensen inom turistnäringen. Regeringen har visserligen tillsatt den s.k. Framtidsgruppen, men den verksamhet som gruppen bedriver kan inte jämföras med en objektiv utvärdering. En sådan bör utföras av en aktör som är fristående från den verksamhet som skall granskas. Utvärderingen bör också innefatta en översyn av de mål som skall gälla för de statliga insatserna på området.

Riksdagen bör anmoda regeringen att vidta åtgärder i enlighet med vad vi har anfört. Därmed blir flera av de här aktuella motionerna tillgodosedda i berörda delar. Övriga motioner avstyrks i motsvarande delar.

11. Östersjömiljarderna och jämställdheten (punkt 12)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:N231.

Ställningstagande

I likhet med vad vi tidigare framhållit vid olika tillfällen vill vi markera att vi är mycket kritiska till uppläggnings- och hanteringen av Östersjömiljarderna. Denna uppfattning styrktes av en inom Utrikesdepartementet hösten 2000 framtagen lägesrapport avseende Östersjömiljard I, som utskottet tog del av, dock inte genom Utrikesdepartementets försorg utan genom att rapporten hade sänts till Riksdagens revisorer, varigenom rapporten blev offentlig. I de slutsatser som formulerades i rapporten fanns en förödande kritik av uppläggnings- och hanteringen, och det sades att Regeringskansliet var dåligt förbeträtt på att hantera Östersjömiljard I. Riksdagens revisorer beslöt i februari 2001, efter en förstudie (2000/01:14), att genomföra en granskning av hur den ekonomiska redovisningen av Östersjömiljarderna fungerar i stort och för enskilda projekt.

I den här aktuella motionen 2000/01:N231 (kd) berörs frågan om hur kvinnors företagande skall kunna främjas i den verksamhet som bedrivs inom ramen för Östersjömiljarderna. Med det nyssnämnda förbehållet till Östersjömiljarderna som sådana anser vi att det är helt oacceptabelt att den verksamhet som bedrivs missgynnar kvinnor och kvinnors företagande. Snarare skall inriktningen vara att verksamheten skall främja kvinnors företagande.

Vi anser att riksdagen genom ett tillkännagivande skall ställa sig bakom vad vi här har anfört. Därmed blir den nämnda motionen tillgodosedd.

12. Regionala tillväxtavtal (punkt 13)

av Per Westerberg (m), Karin Falkmer (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Eva Flyborg (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Mikael Oscarsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:N204, 2000/01:N268 yrkande 21 och 2000/01:N325 yrkande 24 och avslår motionerna 2000/01:Kr701 yrkande 5, 2000/01:N383 yrkande 9, 2000/01:N388 yrkande 12 och 2000/01:N389 yrkandena 7–10.

Ställningstagande

Vi intar – i likhet med vad som gjordes i en reservation (m, kd, fp) våren 2000 i det näringspolitiska betänkandet 2000/01:NU13 och vad som nu görs i motionerna 2000/01:N204 (kd), 2000/01:N268 (fp) och 2000/01:N325 (fp) – en avvaktande hållning till de regionala tillväxtavtalen. För att tillväxt skall komma till stånd är det absolut viktigaste att det skapas generellt goda villkor för företagandet och att det råder konkurrens på lika villkor. Det finns en inbyggd risk i arbetet med tillväxtavtalen att särintressen – såsom särskilda företag, branscher eller regioner – kan komma att gynnas på bekostnad av

andra. I så fall hämmas tillväxten i stället för att främjas. Vi konstaterar också att inga nya medel ställs till förfogande för tillväxtavtalen och att grupper som det borde ha varit angeläget att engagera i arbetet med tillväxtavtalen har varit representerade i alltför liten utsträckning. Det gäller t.ex. företagare, kvinnor och invandrare. Av rapporten om tillväxtavtalen framgår, som nämnts, att jämställdhetsperspektiv nästan helt saknas. Detta är helt oacceptabelt.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad vi har anfört rörande tillväxtavtalen. Därmed blir de nämnda motionerna till viss del tillgodosedda i berörda delar. Övriga här aktuella motioner, 2000/01:N383 (mp), 2000/01:N388 (mp), 2000/01:Kr701 (mp) och 2000/01:N389 (mp), avstyrks i motsvarande delar.

13. Vidareförädling av skogsråvara (punkt 14)

av Lennart Beijer och Lennart Gustavsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 13. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:N253 och 2000/01:N296 och avslår motionerna 2000/01:MJ308 yrkande 1, 2000/01:N252, 2000/01:N273 och 2000/01:N275.

Ställningstagande

Vi vill beröra en fråga som aktualiseras i motionerna 2000/01:N253 (v) och 2000/01:N296 (s) och som rör ökad träanvändning vid byggande, särskilt i offentligt byggande. Den svenska träbaserade industrin har goda förutsättningar att stärka sin position på den internationella marknaden för byggprodukter. Sverige har gott om högkvalitativ råvara och ett högt produktkunnande och ligger långt framme vad gäller att minimera miljöpåverkan vid tillverkning och användning.

Byggandet av offentliga lokaler och flervåningshus i Sverige uppvisar emellertid en mycket låg träandel vid en internationell jämförelse. Byggandet av lokaler och flerfamiljshus domineras fortfarande av betong och stål, trots de miljömässiga och samhällsekonomiska fördelar en ökad användning av träkonstruktioner kan uppvisa. Till och med länder som är nettoimportörer av trävaror, som Frankrike och Nederländerna, har ett högre inslag av trä i sitt offentliga byggande. Nederländerna, med försumbara egna skogstillgångar, har ett nationellt program med inriktningen att under en tioårsperiod öka byggsektorns träanvändning med 20 %. Finland har ett nationellt program för träbyggande, och i Norge har de offentliga institutionerna en uttalat positiv attityd till trä och träbaserad industri.

I Sverige finns ett kunnande vad gäller stora byggnader i trä. Dessutom har träbroar utvecklats i Sverige, som ett nytt användningsområde för limträ. Träbroar har utvecklats till ett konkurrenskraftigt alternativ till konstruktioner i betong eller stål. Årligen färdigställs närmare ett femtiotal nya vägbroar,

cykel- och gångvägar i trä. De svenska statliga beställarna Banverket och Vägverket har dock intagit en avvaktande inställning till träbroar, vilket hämmat utvecklingen. Motståndet mot stora byggnader i trä har dock minskat på den privata byggmarknaden och det blir alltmer intressant med flerfamiljshus i trä. Genomförda pilotprojekt med flervåningshus i trä har uppvisat kostnadsbesparingar på 6–12 %, vilket enligt en överslagsberäkning innebär en besparing på 500 kr per kvadratmeter jämfört med motsvarande byggande i betong.

Det finns alltså många tungt vägande anledningar att öka byggandet av lokaler och flerfamiljshus i trä. Träkonstruktionen bör alltid vara ett alternativ när nya offentliga byggnader och andra konstruktioner skall byggas. Riksdagen bör anmoda regeringen att vidta lämpliga åtgärder för att öka andelen trä i det offentliga byggandet. Därmed blir de två nämnda motionerna tillgodosedda och tillstyrks.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmänt om statliga företag (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Jag vill beträffande frågan om innehållet i regeringens redogörelse för statliga företag framhålla vikten av att redogörelsen utvecklas så att syfte med och mål för vart och ett av de statliga företagen klart framgår. Särskilt viktigt är det att syften klart redovisas i fråga om de verksamheter som bedrivs i lagstadgade monopol.

2. Statligt ägande av Vin & Sprit AB (punkt 3)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Jag vill beträffande Vin & Sprit AB – där, som utskottet noterat, någon försäljning för närvarande inte är aktuell – peka på att detta företag tillhör en typ av statliga företag som jag anser kan bli aktuella för en försäljning framöver.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 1999/2000

1999/2000:N334 av Berndt Ekholm och Carina Hägg (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det angelägna i att få till stånd en kunskapsöversikt i frågor om diversifiering i försvarsföretag,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett handlingsprogram bör utarbetas i syfte att främja och underlätta diversifiering.

Motioner från allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:Sk732 av Anne-Katrine Dunker och Patrik Norinder (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om marknadsföringsinsatser.

2000/01:Sf617 av Ana Maria Narti m.fl. (fp)

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om införande av mikrokrediter för blivande småföretagare.

2000/01:So355 av Thomas Julin och Marianne Samuelsson (mp)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om möjlighet till auktorisering för teckenspråkstolkar.

2000/01:So540 av Ester Lindstedt-Staaf m.fl. (kd)

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om auktorisation av teckenspråkstolkar.

2000/01:So547 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att sälja statliga Vin & Sprit AB.

2000/01:Kr230 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m)

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om konstnärer som småföretagare.

2000/01:Kr701 av Matz Hammarström m.fl. (mp)

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att kultur- aspekten utgör ett centralt inslag vid utveckling av lokala tillväxtavtal.

2000/01:T718 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om avvecklande av statens ägarandel i Telia.

2000/01:MJ308 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Västra Götaland ges möjligheter att stärka skog- och träforskningen samt att vara ett designcentrum inom träförädlingsområdet.

2000/01:N202 av Rolf Gunnarsson (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förutsättningar för en ökad turism.

2000/01:N204 av Maria Larsson (kd)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avreglera användningen av tillväxtkapitalet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av klara direktiv från central myndighet, dvs. från regeringens sida.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta genomförandedelegation för RTA.

2000/01:N205 av Sten Andersson (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av respekt för och stimulans av företag och nyföretagande.

2000/01:N207 av Sten Tolgfors (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Telia AB bör privatiseras i sin helhet.

2. Riksdagen beslutar bemyndiga regeringen att avveckla hela det statliga ägandet i Telia AB.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den borgerliga regeringens privatiseringsprogram 1991–1994.

2000/01:N208 av Berit Adolfsson och Inger René (m)

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en utredning som visar vilka svenska näringsgrenar som erhåller statligt stöd och en plan för hur en avveckling av stöden skall ske i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:N210 av Bo Lundgren m.fl. (m)

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av statlig verksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram motivering till varför vart och ett av bolagen med statlig ägarinblandning även i fortsättningen bör ha en sådan.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en avveckling av sådan myndighetsverksamhet som snedvrider konkurrensen.

2000/01:N211 av Gunnar Axén (m)

Riksdagen beslutar att avskaffa lagen (1966:742) om hotell- och pensionsatströrelse.

2000/01:N214 av Kerstin Heinemann (fp)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstadgad auktorisation av begravningsväsendet.

2000/01:N220 av Carina Hägg (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kartläggning av problem vid utländska företags etablering i Sverige.

2000/01:N225 av Elver Jonsson och Runar Patriksson (fp)

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera nyföretagandet för särskilt de små företagen beträffande regler, riskkapital och en förändring som motverkar den s.k. svarta arbetsmarknaden.

2000/01:N230 av Inger Lundberg och Ann-Kristine Johansson (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om designcheckar.

2000/01:N231 av Ulla-Britt Hagström och Rosita Runegrund (kd)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i motionen om Östersjömiljarden och jämställdheten.

2000/01:N232 av Krister Örnfjäder m.fl. (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en studie görs angående marin turism i Sverige.

2000/01:N233 av Lennart Beijer m.fl. (v)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kunskapsbank.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riskkapital och de större företagens roll.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillväxt genom kunnigt kapital.

2000/01:N236 av Harald Bergström (kd)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas som lägger fram förslag om att inrätta ett uppfinnarkreditiv.

2000/01:N243 av Inger Strömbom m.fl. (kd)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turismen som en nationell angelägenhet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens uppgift som marknadsförare av Sverige.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillväxtpotentialen inom evenemangsturismen och konferensturismen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den småskaliga landsbygdsturismens och fjäll- och skärgårdsturismens betydelse.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av minskad byråkrati, myndighetskontroll och regel-förenklingar.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turistnäringens behov av tillgång till riskkapital.

2000/01:N245 av Göran Lindblad och Per Bill (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frågan om införande av inkubatorer bör införas i utredningsdirektivet för den utredning som Finansdepartementet skall göra om en översyn av lagstiftningen om värdepappersfonder i syfte att förbättra de institutionella förutsättningarna för etablering och uppbyggnad av fonder.

2000/01:N247 av Anne-Katrine Dunker och Anita Sidén (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att värna om enmansföretagen.

2000/01:N248 av Anne-Katrine Dunker och Ewa Thalén Finné (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att värna om småföretagen.

2000/01:N252 av Lennart Beijer m.fl. (v)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det skall vara en prioriterad uppgift för den statliga näringspolitiken att understödja effektiva logistiska lösningar för att underlätta små och medelstora företags tillträde till marknaden enligt vad som anförs i motionen.

2000/01:N253 av Lennart Beijer m.fl. (v)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett nationellt program för ökad träanvändning vid offentligt byggande.

2000/01:N259 av Ola Sundell (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade villkor för turismen i Sverige.

2000/01:N266 av Bo Lundgren m.fl. (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av ett bättre svenskt klimat för arbete, företagande och fritid.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att möta framtidens utmaningar.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behoven av en näringspolitisk reform.

2000/01:N267 av Lennart Daléus m.fl. (c)

2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om skapande av fonder och bolag för medel till produkt- och företagsutveckling.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om att utveckla fonder och modeller för riskkapitalförsörjning.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om förbättrad utformning av stödet vid start av företag.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om avregleringar för att skapa nya tillväxtmarknader.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om att stimulera ett ökat kvinnligt deltagande i IT-branschen.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om avregleringar som ger utrymme och skapar förutsättningar för den sociala ekonomin.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som i motionen anförs om utvecklande av en nationell strategi för upplevelseturism.

2000/01:N268 av Yvonne Ångström m.fl. (fp)

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av åtgärder för att skapa fler jobb genom företag.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turismsektorn.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de regionala tillväxtavtalen.

2000/01:N273 av Lennart Beijer m.fl. (v)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheterna att expandera den träbaserade skivindustrin.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svensk skivindustri måste tillförsäkras sin träråvara till ett sådant pris att konkurrensneutralitet uppnås med samma industri i de nordiska länderna.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka efterfrågan på avverkningsavfall (grot) i våra skogar.

2000/01:N275 av Ann-Kristine Johansson och Sven-Erik Österberg (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vidareförädling av skogsråvaran.

2000/01:N276 av Anders Karlsson och Bengt Silfverstrand (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till svensk varvsnäring.

2000/01:N279 av Ulla-Britt Hagström (kd)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera marknadsföringsinsatser för turism.

2000/01:N286 av Hans Stenberg m.fl. (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ändrade regler för att möjliggöra stöd för kompetensutveckling av ensamföretagare.

2000/01:N290 av Ola Karlsson och Tomas Högström (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om problemen med staten som kommersiell aktör.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att minska problemen med staten som kommersiell aktör.

2000/01:N292 av Håkan Juholt m.fl. (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka möjligheterna att inrätta IUC i nya branscher.

2000/01:N294 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utvärdera verksamheten i Turistdelegationen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att granska verksamheten i Sveriges rese- och turistråd AB.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de möjligheter till en ny strategisk inriktning av Turistrådets verksamhet som Internetutvecklingen möjliggör.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att undersöka om effektivitetsvinster kan uppnås dels genom en sammanslagning av Turistdelegationen och Sveriges rese- och turistråd, dels genom att överföra Turistrådets informationsverksamhet till Utrikesdepartementet.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att bedöma om statens mål för turismen är rimligt i förhållande till anslagna medel.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att ersätta de strategiska riktlinjerna i Turistdelegationens handlingsprogram med en generell politik avseende arbetskraftsintensiv tjänsteproduktion.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om turistnäringens konkurrensförhållanden i relation till offentlig näringsverksamhet.

2000/01:N295 av Elver Jonsson och Helena Bargholtz (fp)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att nystarta inom främst sektorer där kvinnor haft en dominerande andel av arbetsmarknaden.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilt stimulera den del av näringslivet som inriktas på en s.k. närstyrning och att fjärrstyrning inte favoriseras.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att aktiva riskpengar lättare kan komma i fråga för mindre företag och viktiga samhällstjänster där kvinnligt företagande förväntas vara frekvent.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utforma näringslivet så att det leder till fler nya och växande företag.

2000/01:N296 av Carina Adolfsson Elgestam och Sven-Erik Österberg (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa ett nationellt program för ökad träanvändning i offentligt byggande.

2000/01:N301 av Raimo Pärssinen och Helena Zakariasén (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om industriella utvecklingscentrum (IUC).

2000/01:N307 av Elver Jonsson (fp)

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att det statliga bolaget Vin & Sprit skall säljas i sin helhet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att köpeskillingen skall användas till inhemsk skuldavskrivning och socialpolitiska insatser.

2000/01:N317 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp, m, kd, c)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om soloföretagarens ställning och betydelse i samhället.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bättre belysa soloföretagandet i den officiella statistiken.

2000/01:N323 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en successiv avveckling av de selektiva företagsstöden.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avveckla etableringshinder för småföretagare.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en successiv försäljning av de statliga bolagen.

2000/01:N324 av Alf Svensson m.fl. (kd)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens roll i näringspolitiken.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnligt företagande.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning, utveckling och innovationer.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning och kompetensutveckling samt behovet av inriktning på företagande och entreprenörskap.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad ägarspridning genom utförsäljning av statliga företag.

2000/01:N325 av Runar Patriksson (fp)

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en reformering av de regionala tillväxtavtalen.

2000/01:N330 av Lennart Värmbjörk m.fl. (v)

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att se över möjligheten att inrätta folkstämmer som ett led i att öppna de statliga företagen enligt vad i motionen anförs.

2000/01:N336 av Claes Stockhaus m.fl. (v)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i kommande regionalpolitiska proposition uppvärdera turistnäringen till en likvärdig nivå som för övriga näringsgrenar.

2000/01:N344 av Mikael Odenberg m.fl. (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens arbetsplatsinriktade tillsynsverksamhet.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till minskning av antalet tillsynsmyndigheter i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:N348 av Karin Olsson m.fl. (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att ytterligare utreda hur den sociala ekonomin kan användas för att lösa olika ekonomiska och samhällsrelaterade problem.

2000/01:N354 av Lars U Granberg (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om prov av en licens inom speciella näringar.

2000/01:N355 av Ingvar Eriksson m.fl. (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för avgiftsuttag vid tillsynsverksamhet.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samordning av tillsynsverksamhet.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om certifierade företag.

2000/01:N356 av Carina Hägg m.fl. (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att regeringen tar initiativ till samtal i syfte att medverka till att hotell och konferensanläggningar görs porrfria.

2000/01:N358 av Nikos Papadopoulos m.fl. (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre samordning för att göra Sverige attraktivare som turistland.

2000/01:N373 av Nils-Erik Söderqvist och Tomas Eneroth (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utreda nya finansieringsformer för små och medelstora kooperativa företag.

2000/01:N374 av Eva Arvidsson och Agneta Ringman (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insatser i syfte att stärka designens och formgivningens roll för att utveckla företagsamheten.

2000/01:N377 av Berit Andnor och Rune Berglund (s)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om det nationella institutet för social ekonomi.

2000/01:N380 av Kenneth Johansson och Margareta Andersson (c)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att staten, landsting, regioner och kommuner måste utveckla strategier för att stärka och utveckla den sociala ekonomin.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åtgärder som omedelbart kan genomföras för den sociala ekonomin.

2000/01:N381 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, c, fp)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förbättrat svenskt näringsklimat.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förändrade attityder till småföretagare.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att konkurrensen bör stärkas genom att statligt ägande inom konkurrensutsatt verksamhet avvecklas.

2000/01:N383 av Matz Hammarström m.fl. (mp)

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ytterligare stimulanser för näringslivets nätverk.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om företagskluster.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera kommunerna att vara aktivare i arbetet kring tillväxtavtalens skrivningar.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den speciella företagsrådgivningen till invandrare.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statligt finansierade kvinnliga affärsrådgivningscentrum i varje svensk kommun.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur mainstreamingen på NUTEK kan förbättras.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ALMI:s lån till kvinnliga företagare.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överföra statliga medel till regional nivå för att bygga ut företagsrådgivningen.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera upprättandet av lokala börser/riskkapitalbolag.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera upprättandet av kreditgarantiföreningar.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nya strategier för att stimulera turist- och fritidssektorn.

2000/01:N388 av Matz Hammarström m.fl. (mp)

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ytterligare stimulanser av näringslivets nätverk.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om företagskluster.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera kommunerna att vara aktivare i arbetet kring tillväxtavtalens skrivningar.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förstärkta möjligheter till praktik i näringslivet för invandrare.

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den speciella företagsrådgivningen till invandrare.

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stödet till projekt och organisationer som arbetar för att underlätta möjligheterna för invandrarföretagande.

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statligt finansierade kvinnliga affärsrådgivningscentrum i varje svensk kommun.

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hur mainstreamingen på NUTEK kan förbättras.

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ALMI:s lån till kvinnliga företagare och mikrolånen till kvinnor.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överföra statliga medel till regional nivå för att bygga ut företagsrådgivningen.

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om företagsrådgivning för kooperativ, förnyelse av den offentliga sektorn och företagsformer inom den sociala ekonomin.

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera upprättandet av lokala börser och riskkapitalbolag.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera upprättandet av kreditgarantiföreningar.

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvalitetsmål och verksamhetsmål.

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reglering och kontroll av företagens produktion på marknader där staten producerar och tidigare producerat samhällsåtaganden.

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den sociala ekonomins betydelse.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statliga bolag.

2000/01:N389 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en hållbar strategi för näringspolitisk och regionalpolitisk utveckling.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kompetensuppbyggnad.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om regionala och lokala kunskapscentrum.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om kompetensnätverk kring hållbar utveckling.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om statliga riktlinjer och ekonomiskt stöd till kommuner och länsorgan.

2000/01:A217 av Ana Maria Narti (fp)

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mikrolån för blivande småföretagare.

2000/01:A806 av Mikael Odenberg m.fl. (m)

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förbättrat företagsklimat.

Motioner med anledning av skrivelse 1999/2000:120

2000/01:N1 av Margareta Cederfelt (m)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatt börsintroduktion av statligt ägda bolag.

2000/01:N2 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en systematisk försäljning av de statligt ägda företagen.

2000/01:N3 av Per Westerberg m.fl. (m)

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konkurrensutsättning och försäljning av offentligt ägda företag och verksamheter.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av statlig verksamhet i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram motivering till varför vart och ett av bolagen med statlig ägarinblandning även i fortsättningen bör ha en sådan.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en avveckling av sådan myndighetsverksamhet som snedvrider konkurrensen.